

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

Výchovně vzdělávací projekt k obci Březina

v mikroregionu Radnicko u Rokycan

Educational project for village Březina

in the microregion Radnice near Rokycany

Vypracovala: Hana Šípová

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Duchková

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne .....

.....

Podpis studentky

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Zuzaně Duchkové za odborné vedení práce a ostatním členům katedry výtvarné výchovy. Dále Zdeňku Sternbergovi za umožnění realizace projektové části a Ing. Václavu Sudovi za vstřícnost a ochotu. Děkuji také Bc. Markétě Šinknerové z Oblastního archivu v Rokycanech, Ing. Markétě Marešové z Muzea v Radnicích a Mgr. Haně Wenigové z Muzea v Rokycanech za ochotu a podklady k bakalářské práci.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá představením památek v obci Březina v mikroregionu Radnicko u Rokycan a jejich propagaci prostřednictvím pracovního sešitu určeného pro starší školní věk. Teoretická část se věnuje rodu Sternbergů a Kašparovi Maria hraběti ze Sternberga –významné osobnosti rodu.

Dále jsou popsány jednotlivé památky na tomto území a další část je věnována muzeu jako instituci zaměřenou na propagaci kulturně historického dědictví národa. V další části teoretické statě je popsán pracovní list jako funkční pomůcka muzejní edukace. Následně je specifikován starší školní věk jako cílová skupina pro tvorbu projektové části kvalifikační práce. Projektová část je věnována tvorbě pracovního sešitu a jeho následnému rozboru.

Klíčová slova: Březina, Kašpar Sternberg, Sternbergové, muzejní edukace, pracovní sešit, kulturně historické dědictví

Bibliografická citace práce

ŠÍPOVÁ, Hana. *Výchovně vzdělávací projekt k obci Březina v mikroregion Radnicko u Rokycan*. České Budějovice, 2018. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Duchková

Abstract:

The bachelor thesis deals with introduction of monuments in Březina village in microregion Radnicko near Rokycany and their promotion through the workbook dedicated to older school age children. Theoretical part deals with the noble family Sternberg and a Kašpar Maria earl Sternberg – important personality of this aristocratic family.

In the next part there are described individual monuments of this area and next part is dedicated to museum as an institution focused on propagation of cultural and historical heritage of the nation. In the next part of the theoretical essay there is described the workbook as a functional instrument of museum's education. Then there is the older school age specified as a target group for project part of the thesis. The project part is devoted to creation of the workbook and his consecutive analysis.

Key words: Březina, Kašpar Sternberg, Sternberg, museum education, workbook, cultural and historical heritage

Obsah

Úvod.....	8
I. Teoretická část	10
1 Sternbergové	11
1.1 Význačnost rodu	11
1.2 Rod Šternberků	14
1.4 Rod Sternbergů v průběhu dalších staletí.....	15
2 Kašpar Maria Hraběte Sternberga.....	18
2.2 Studentská léta	20
2.3 Církevní kariéra	22
2.4 Politická kariéra	24
2.5 Návrat do Čech.....	27
2.6 Literární činnost Kašpara Sternberga	30
3 Zámecký areál.....	32
3.1 Zámek.....	33
3.2 Kaple.....	35
3.3 Park.....	35
3.4 Hrad	37
3.5 Vlasta Burian na Březině	41
3.6 Hradiště.....	42
3.7 Hrobka hrabat Sternbergů.....	43
4 Muzejní edukace skrze pracovní listy	45
4.1 Muzeum jako důležitý aspekt vzdělávání.....	45
4.2 Pracovní listy.....	47
4.3 Tvorba pracovního listu.....	48
4.4 Časté chyby při vytváření pracovních listů	49
4.5 Starší školní věk	50
II. Projektová část	53
5 pracovní sešit k březinským památkám.....	54
5.1 Cíle pracovního sešitu.....	54
5.2 Návrh pracovního sešitu	56
5.3 Evaluace pracovního sešitu:.....	66

Závěr.....	74
Seznam použitých zdrojů:.....	76
Seznam příloh	81
Přílohy.....	82
I. Obrazový materiál k teoretické části	82
II. Pověsti.....	91
III. Projektová část	94
Zdroje příloh.....	134

Úvod

„Kulturně historické dědictví je hřivnou, jež byla svěřena nám všem.“¹ Je proto nutné uchovávat a udržovat toto dědictví v povědomí společnosti. Jedním z takovýchto míst odkazujících se na slavnou historii je i soubor památek, který se nachází v obci Březina v mikroregionu Radnicko u Rokycan. Ačkoliv má bohatou historii a působilo zde mnoho významných osobností dějin českého národa, na tyto památky se takřka zapomnělo a i mnoho obyvatel bydlících nedaleko obce není dodnes obeznámeno s faktem, že se zde tyto památky nalézají.

Problematikou ovšem zůstává, jak přiblížit mladším generacím tyto památky. Díky muzejní edukaci, která nabízí široké spektrum doprovodných programů, se pro tyto památky nabízí jako nejvhodnější forma samoobslužný pracovní sešit, který bude na tomto místě sloužit nejen jako pomůcka pro děti staršího školního věku k prezentaci jednotlivých památek, ale i jakýsi průvodce, který je obohatí o nové informace a díky nim si děti uvědomí významnost těchto míst.

Teoretická část práce je věnována rodu Sternbergů, který na tomto místě po dlouhou dobu působí. Zde je kladen důraz na historii rodu a jeho významné osobnosti. Informace byly čerpány například z publikace *Moravští Sternberkové, Panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům* od Zdeňka Pokludy, *Lexikon české šlechty* od Jana Halady či publikaci od Pavla Juříka *Sternberkové, Panský rod v Čechách a na Moravě*. Na tuto kapitolu navazuje část věnovaná Kašparu Maria hraběti Sternbergovi jakožto významnému botanikovi, geologovi a spoluzakladateli Národního muzea, který strávil část svého života na radnickém panství v obci Březina. Ten také zároveň plní roli průvodce po tamějších památkách v pracovním sešitu. Je zde sepsán jak jeho život, tak i jeho nejdůležitější publikace, které za svého života vytvořil. Vzhledem k jeho významnosti jak pro tehdejší historii, tak i pro přípravu pracovního sešitu, je mu věnována podstatná část teoretické práce a je čerpáno hlavně z publikace *Kašpar Sternberka* mnoha dalších.

Třetí část teoretické stati je věnována jednotlivým památkám na Březině a cílem této kapitoly je přiblížit bohatou historii jednotlivých památek, popsat

---

¹ PARKAN, František. *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví: metodická příručka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra dějin a didaktiky dějepisu, 2008. s. 14.

jejich stavbu a tím také zobrazit důležitost ochrany těchto objektů. Zde byly nejvíce využity publikace *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbirožska* od Otomara Dvořáka či dílo Ireny Bukačové *Hrady a tvrze Rokycanska v díle Františka Alexandra Hebera*. Ke všem předchozím kapitolám bylo využito fotografických materiálů z Muzea v Rokycanech, radnického muzea či Oblastního archivu v Rokycanech.

Poslední kapitola teoretické části je zaměřena na muzejní edukaci, která je velmi důležitým elementem v ochraně kulturně historického dědictví a má úlohu informovat návštěvníky o regionálních památkách. Na ni navazuje teorie pracovních listů, skrze které je možné informovat mladší generace zábavnou formou o jednotlivých expozicích nebo objektech. Cílem této podkapitoly je stručně charakterizovat muzejní vzdělávání a popsat základní pravidla a nejčastější chyby při tvorbě pracovního listu. Poslední podkapitola je věnována specifikám staršího školního věku z pohledu vývojové psychologie, který je cílovou skupinou, pro kterou bude daný pracovní sešit vytvářen. V této kapitole bylo čerpáno z publikace Lucie Jagošové, Vladimíra Jůvy a Lenky Mrázové *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Pro část spojenou s teorií pracovních listů byla použita publikace *Tvorba pracovních listů: metodický portál* od Lenky Mrázové a pro specifika staršího školního věku byla nejdůležitější publikací *Vývojová psychologie: dětství, dospělost a stáří* od Marie Vágnerové.

Projektová část je věnována tvorbě funkčního samoobslužného pracovního sešitu na základě předchozích poznatků z teoretické části práce. Je zde kladen důraz na jeho funkčnost, přehlednost a propojenost s Rámcovým vzdělávacím programem pro danou věkovou kategorii. Po přípravě návrhu následuje jeho evaluace v samotném areálu s dětmi, jeho rozbor, náprava nedostatků a samotný tisk upraveného pracovního sešitu. Součástí této bakalářské práce je i samotná instalace pracovních listů do březinského areálu a jejich předání do blízkého muzea, kde má sloužit k propagaci a zvýšení povědomí o těchto památkách.

I. Teoretická část

1 Sternbergové

První kapitola je věnována významnému rodu Sternbergů, popisu stručné historie rodu a jeho významným osobnostem, které výrazně ovlivnily tehdejší dějiny. Jsou zde mimo jiné zmíněny i odkazy na literární, výtvarná i filmová díla vztahující se k tomuto rodu.

1.1 Význačnost rodu

„Činná horlivost pro umění a vědu byla odedávna výtečným charakteristickým rysem Šternberků.“²

Takto s oblibou popisoval František Palacký tento významný šlechtický rod působící v Čechách i na Moravě po dlouhá staletí. „V tomto ohledu mají Šternberkové v našich poměrech neobyčejně významné postavení – patří k vůbec nejstarším v českých zemích, k hrstce těch aristokratických rodů, které až do 20. století přetrvaly v neporušené kontinuitě už od 12.-13.století.“³ Stejně postavení měli už jen Černínové z Chudenic, Žerotínové a nebo Valdštejnové.⁴ „Jde také o jediný rod v českých zemích, o němž je známo, že již odedávna patřil k panskému stavu.“⁵ Členové rodu dosáhli na hraběcí titul, kterým se mohli pyšnit již od 17. století.

Mezi léty 1696 a 1700 dokonce zastával tento eminentní rod tři z nejvyšších postů: úřad nejvyššího purkrabího, sudího a prezidenta nad apelacemi^{6,7}. To dokazuje i slavný spisovatel Alois Jirásek ve svých *Psohlavcích*⁸, kde píše: „Proti němu zasedal soud. Páni v černých oblecích, ve velikých alonžových

---

² HAUBELT, Josef. *Kašpar M. Šternberk, přírodovědec a geolog*. Praha: Ústřední ústav geologický, 1988. s. 15.

³ POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternberkové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s. 14.

⁴ [Srov.] Tamtéž

⁵ JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 10.

⁶ Apelační rada byla soudní instituce, zřízená roku 1548 králem Ferdinandem I. Habsburským jako odvolací stolice od městských soudů ze všech zemí České koruny. Šlo o první profesionální byrokratický soud na území dnešního Česka.

⁷ [Srov.] POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternberkové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s. 18.

⁸ *Psohlavci* je historický román, knižně vyšel poprvé v roce 1886. Hlavním motivem je zpracování legendy o vůdci Chodů Janu Kozinovi.

parukách, jejichž kadeře jim splývaly až na záda a na ramena. Uprostřed, na vyvýšeném místě, seděl prezident apelačního soudu, Václav Vojtěch hrabě ze Šternberka, starší pán ostrých rysů.⁹

Další odkaz na tento rod byl vepsán i do slavného díla Jaroslava Haška, které nese název *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. Zde se zmiňuje o Jaroslavu ze Sternberga, který údajně vyhrál v boji proti Tatarům.¹⁰ Stopy rodu nesahaly jen do literárního světa, ale přesahovaly i do výtvarného umění. Členové rodu Sternbergů se často nechávali portrétovat od známého malíře Karla Škréty. V novější tvorbě můžeme pozorovat zmínky jak v literární, tak i ve filmové tvorbě. Z filmové tvorby to byl například populární film *Černí baroni*, který divákům představil vojína Sternberga.¹¹

Kromě literárních a uměleckých odkazů Sternbergové za dobu svého působení vlastnili a postavili mnoho sídel po celém území dnešní České republiky, ale i mimo ni. Patřila k nim dominia jako Bechyně, Kumburk, Smiřice, Častolovice, Zásmyky, Žirovnice, Stráž nad Nežárkou, Český Šternberk, Zelená Hora, Horažďovice, Sedlice, Drnholec Dušníky, Lnáře, Horažďovice, Zbiroh, Březnice, Konopiště, Třešť, Divišov, Moravské Veselí a řada menších sídel. K tomuto se váže i fakt, že: „jako jeden z mála v Evropě se může psát „von and zu“ (tj. podle hradu se nazývají a dosud na něm sídlí), když dodnes vlastní hrad Český Šternberk.“¹²

Mezi neméně důležité pamětihodnosti rodu Sternbergů patří také jméno a samotný erb rodu (viz Přílohy I., obr. 1). Protože jak říká Zdeněk Pokluda: „Jméno a erb byly po staletí šlechtě znamením cti a identity.“¹³ Pojmenování rodu vzniklo podle hradu Český Šternberk. Založil jej Zdislav ze Šternberka před více než 750 lety.¹⁴ Jako jeho majitel začal používat německý přívlastek ze *Sternberga*

---

⁹ JIRÁSEK, Alois. *Psohlavci: historický obraz*. 3. vyd. v Mladých letech. Praha: Dobrovský, 2014. Omega (Dobrovský). s. 148.

¹⁰ „Tak ty jseš tedy Tatar,“ soustrastně řekl Švejk, „ty jsi se vydařil. Pak mně máš rozumět a já tobě, když jseš Tatar. Hm – znáš Jaroslava ze Šternberka? To jméno neznáš, ty kluku tatarská? Ten vám natřel prdel pod Hostýnem. To jste vod nás jeli, vy kluci tatarský, z Moravy svinským krokem. Patrně vás ve vašich čítankách neučejí, jak nás to učivali...“

¹¹ [Srov.] POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternberkové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s. 23.

¹² JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 10.

¹³ POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternberkové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s. 7.

¹⁴ [Srov.] DOČEKAL, Boris. *Osudy českých šlechticů: Ludvík Belcredi, Václav Dlauhoweský, Antonín Bořek-Dohalský ... [et al.]*. Jihlava: Listen, 2002. s. 76.

neboli česky *hvězdná hora* (hvězda-německy Stern a hora-Berg).¹⁵ S postupným pronikáním západoevropské rytířské kultury bylo moderní pojmenovávat královské a šlechtické hrady německými názvy. Nejdříve to proběhlo u starých královských hradů (jako například Křivoklát/Burgln apod.) a poté je šlechta napodobovala i při pojmenovávání novostaveb tehdejší doby.¹⁶ Podle názvů hradů se také poněmčovala i jména jejich majitelů. Ačkoliv některé z hradů zanikly, německá šlechtická jména zůstala.¹⁷

Erb rodu Sternbergů je úzce spjat s jeho názvem. Není tedy divu, že „ve štítu erbu měli v modrém poli německy mluvící znamení – osmicípou hvězdu.“¹⁸ Legenda dokonce praví, že rod Sternbergů původně pochází od Baltazara – jednoho ze tří králů. Králové měli přijít uctít pána Spasitele, a právě Betlémská hvězda měla dát vzniknout jejich jedinečnému erbu.¹⁹ Tento erb, používá rod Šternberků již od poloviny 13. století. Nejstarším dochovaným erbem tohoto rodu je erb na pečeti Jaroslava ze Šternberka z roku 1284.²⁰ Unikátnost rodu tkví i ve faktu, že od počátku až doposud si rod ponechává svůj původní erb bez jakýchkoli změn.²¹ Šternberskou hvězdu lze nalézt i ve znacích měst jako je například Benešov u Prahy, Počátek, Divišov, Šternberk na Moravě, Český Šternberk na mnoha dalších.²²

---

¹⁵ [Srov.] JURÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 14.

¹⁶ [Srov.] POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternberkové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s.45.

¹⁷ [Srov.] Tamtéž, s. 45.

¹⁸ HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1992.s. 157.

¹⁹ [Srov.] MAŤA, Petr. *Svět české aristokracie: (1500-1700)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. Česká historie. s. 92.

²⁰ [Srov.] JURÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s.12.

²¹ [Srov.] POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternberkové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s.15.

²² [Srov.] MYSLIVEČEK, Milan. *Erbovník, aneb, Kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví*. Praha: Horizont, 1997.s. 38.

1.2 Rod Šternberků

Počátky rodu Sternbergů jsou datovány až do 12. století. V této době zde působil rod Divišů z Divišova.²³ Diviš IV. z Divišova byl předkem rodu Sternbergů²⁴ a zastával funkci purkrabí prácheňského, a poté i královského maršálka.²⁵ Velmi dobře vystihuje tuto významnou osobnost šternberského rodu Jan Halada, který o předchůdci rodu říká: „Jméno Diviše z Divišova je zapsáno mezi předními šlechtici ve svědečné formulí listiny krále Přemysla I. již v roce 1218, a od té doby se Šternberkové, Divišovi potomci, udrželi na výsluní.“²⁶

Jako dědic Diviše IV. z Divišova byl jmenován jeho syn Zdeslav II. (+1265), dříve zvaný z Chlumce (takto byl pojmenováván v letech 1235-1241 díky tomu, že vlastnil Chlumeck nad Cidlinou.²⁷ „Tento Divišův syn Zdeslav držel statky v Posázaví, tituloval se podle Šternberka (1242), hradu postaveného 5 km severovýchodně od Divišova, kam bylo přeneseno sídlo divišovského panství.“²⁸ Poprvé se jako Šternberk tituloval v listině vydané na Křivoklátě 7. července 1242.²⁹ Byl mimo jiné proslulý také díky svému vojenskému talentu a své statečnosti. Zároveň se mohl pyšnit postem dvořana Přemysla Otakara II., královice, rakouského vévody, moravského markrabího a konečně také krále českého.³⁰ „Zdeslav se naposled připomíná roku 1263 a v následující zmínce z roku 1268 se o něm hovoří už jako o nebožtíkovi“³¹

Zdeslav měl nejméně čtyři syny. Byli jimi Albrecht I., Jaroslav, Beneš a Zdeslav III.. Tato generace dala zároveň možnost vzniknout hned několika rodovým větvím. Nejmladší z nich byl pravděpodobně Jaroslav, a ten se zasloužil o založení konopištské linie. Albrecht I., starší bratr Jaroslava, odešel na Moravu a založil moravskou větev. Nejmladší Zdeslav byl zakladatelem holické větve a Zdeslavův poslední syn, Beneš, zesnul předčasně a nezanechal po sobě žádné

---

²³ [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938. s. 1.

²⁴ [Srov.] MYSLIVEČEK, Milan. *Erbovník, aneb, Kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví*. Praha: Horizont, 1997. s. 38.

²⁵ [Srov.] HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1992. s. 157.

²⁶ POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternberkové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s. 7.

²⁷ Chlumeck nad Cidlinou vlastnili Šternberkové až do roku 1393, kdy ho prodali pánům z Opočna.

²⁸ Tamtéž, s. 25.

²⁹ [Srov.] Tamtéž, s. 32.

³⁰ [Srov.] JURÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 12.

³¹ POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternberkové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s. 37.

potomky.³² Rozdělení jednotlivých větví od počátku až do současnosti je dobře patrné u Pavla Juříka, který ve své knize uvádí zjednodušený rodokmen Šternberků.

1.4 Rod Sternbergů v průběhu dalších staletí

Předchozí tři generace sternberského rodu byly více méně jednoznačné, co se historických pramenů týče. Ovšem další vývoj rodu byl plný pochybností a nejasností.³³ K tomuto názoru se nekloní jen Zdeněk Pokluda, ale i jiní čeští autoři píšící o tomto rodu, zaznamenávající různé nesrovnalosti ohledně dalšího vývoje. Ačkoliv i samotné rozdělení šlechtické rodiny Šternberků do čtyřech potažmo tří rodových linií není tak zcela jednoznačné, jak by se mohlo na první pohled zdát. Někteří autoři (jako je Zdeněk Pokluda a Pavel Juřík) se kloní k rozdělení, které bylo prezentováno (viz. výše). Nicméně jiní autoři (jako jsou Milan Mysliveček a Jan Halada) označují jako zakladatele holické větve Aleše (†1455). Jan Halada dokonce, na rozdíl od jiných autorů, neoznačuje za zakladatele konopištské větve Jaroslava I., což dokládá slovy: „Pány Zdeňkem a Alešem se čeští Šternberci rozdělili na větev holickou a konopištskou.“³⁴

Možná ještě větší stín pochybností do této problematiky vnáší fakt, že křestní jména se přenášela do mnoha dalších generací. Jméno Albrecht bylo v té době stejné jako Aleš a jméno Zdeslav (také Zdislav) od 13. století platilo totožně jako Zdeněk.³⁵ O čem ale nelze pochybovat, je následující Pokludův výrok, který říká, že „ve 14. století se šternberský rodový strom široce rozkošatil, ale po čase mu výhonků zase začalo ubývat, hlavně vymíráním moravských větví, které byly zpočátku nejpočetnější.“³⁶

Zhruba od poloviny 15. století se v Čechách vyskytovaly paralelně dvě důležité odnože, a Konopištská a holická. Na Moravě existovala již jen nejmladší

---

³² [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 14.

³³ [Srov.] POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternberkové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s. 51.

³⁴ MYSLIVEČEK, Milan. *Erbovník, aneb, Kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví*. Praha: Horizont, 1997. s. 38.

³⁵ [Srov.] POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternberkové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s. 44.

³⁶ Tamtéž, s. 58.

linie, lukovsko-holešovická. Tento vývoj přetrval dalších sto let až do zániku poslední z moravských větví v roce 1574. Od té doby působili Sternbergové nějakou dobu jen v Čechách.³⁷ V roce 1661 získali hraběcí říšský stav^{38,39}

Ačkoliv se tento významný rod v době pobělohorské⁴⁰ poněmčil, i tak někteří jeho členové výrazným způsobem zasahovali do českých vlasteneckých tendencí.⁴¹ Jedním z nich byl i Kašpar Maria Hrabě ze Šternberka (viz Kapitola 2). Ještě v době Národního obrození⁴² Sternbergové patřili mezi českou vlasteneckou šlechtu,⁴³ nicméně po období zániku monarchie se toho mnoho změnilo. 14. listopadu 1918 byl přijat zákon o zrušení šlechtických titulů, který byl ustanoven nově vzniklým Československým parlamentem, aby tak demonstroval principy republikánské rovnosti. Rod Sternbergů ztratil svůj titul a musel zapomenout na výsady a tradice šlechty.⁴⁴ „Z hraběte se rázem stal občan Sternberg. Po zrušení titulů vzápětí následovalo oklešťování majetku.“⁴⁵

V období před vypuknutím druhé světové války se Leopold Sternberg otevřeně postavil proti nacismu a samotnému vůdci – Adolfu Hitlerovi. Učinil tak v září roku 1938, kdy za celý svůj rod podepsal prohlášení zástupců české šlechty tehdejšímu prezidentovi dr. Edvardu Benešovi. A už na podzim téhož roku bylo jeho tehdejší sídlo, častolovický zámek, zabráno nacistickými úřady a byl nucen opustit Prahu.⁴⁶ Zároveň toto období znamenalo mezník pro rodinu

---

³⁷ [Srov.] POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternbergové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s. 59.

³⁸ Říšské stavy jsou osoby a korporace, které zaujímaly místo a hlas v říšském sněmu.

³⁹ [Srov.] MYSLIVEČEK, Milan. *Erbovník, aneb, Kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví*. Praha: Horizont, 1997. s. 38.

⁴⁰ Jako doba pobělohorská je označováno období po bitvě na Bílé Hoře v roce 1620. Její důsledky měly velký vliv na tehdejší společnost ve všech směrech. Porážka stavovského povstání znamenala zásadní změnu. Povoleno bylo jen katolické náboženství (až na židovské) = doba rekatolizace. Proběhla obnova zemského zřízení a stát tím přešel od stavovství do absolutismu.

⁴¹ [Srov.] HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1992. s. 158.

⁴² Národní obrození byl proces, který probíhal v poslední třetině 18. století do roku 1848. Vlastenci se snažili o obrodu národa. Tato obroda se týkala hlavně snahou zvýšit kvalitu českého jazyka na úroveň jazyka vzdělanců. Představiteli byli například: Josef Jungmann, Josef Dobrovský, Josef Kajetán Tyl a další.

⁴³ [Srov.] VONDRUŠKA, Vlastimil. *Významná sídla české šlechty*. Praha: Albatros, 2005. Klub mladých čtenářů (Albatros). s. 77.

⁴⁴ [Srov.] POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternbergové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s. 14.

⁴⁵ Tamtéž, s. 22.

⁴⁶ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternbergové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 103.

nynějšího vlastníka hrad Český Šternberk Zdeňka Sternberga, jelikož od této doby se na Šternberku mluvilo jen a výhradně česky.⁴⁷

Po nástupu komunistické strany k moci v roce 1948 a následném majetkovém převratu⁴⁸ ztratili Sternbergové, a stejně tak pohořelická paní Sternbergová, veškerý svůj majetek. S tím bylo spojeno vystěhování, což mnoho šlechticů řešilo odchodem do exilu. Někteří tak učinili ještě roku 1948, jiní po roce 1968. Někteří přece jen setrvali v Československé republice.⁴⁹ Takový osud měl hrabě Jiří Šternberk, který jako jediný setrval jako kastelán ve svém sídle.⁵⁰

Teprve po listopadu roku 1989, po obnovení demokracie, získali Sternbergové svůj majetek v restitucích nazpět (ačkoliv byl někdy notně zanedbaný) a podmínky se zde pro ně zlepšily.⁵¹ Zdeněk Sternberg se vrátil na hrad Český Šternberk, Diana rozená Sternbergová do Častolovic, dědicové převzali Jemniště a Pohořelice byly navraceny potomkům Marie Šternbergové.⁵² Zdeněk Sternberg obdržel v roce 2005 státní vyznamenání od prezidenta republiky, které se každoročně uděluje na Pražském hradě dne 28. října.⁵³ „Šternberský rod ve svém osmisetletém působení na půdě českých zemí pokračuje.“⁵⁴

---

⁴⁷ [Srov.] VOTÝPKA, Vladimír. *Aristokrat: život Zdeňka Sternberga*. Praha: Paseka, 2010. s. 266.

⁴⁸ 14. července 1948 vstoupila v platnost nová ústava, která byla nazvána jako Ústava 9. května. Podle této ústavy bylo možné vlastnit soukromý podnik do 50 zaměstnanců a půdu do maximální rozlohy 50 hektarů. Zároveň však bylo stanoveno podřízení těchto soukromých subjektů jednotnému státnímu plánování. Veškeré podniky nesplňující kvótu 50 zaměstnanců, stejně jako veškerá půda nad 50 hektarů, veškeré přírodní bohatství, celý bankovní sektor a velkoobchod – to vše bylo podle ústavy znárodněno. Docházelo k likvidaci a politickým procesům s těmi, kteří chtěli i nadále soukromě podnikat. Tento proces se nevyhnul ani živnostníkům a maloobchodníkům. Hospodářství bylo řízeno centrálním plánováním.

⁴⁹ [Srov.] POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternbergové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s. 14.

⁵⁰ [Srov.] HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1992. s. 158.

⁵¹ [Srov.] POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternbergové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s. 22.

⁵² [Srov.] Tamtéž, s. 22.

⁵³ [Srov.] VOTÝPKA, Vladimír. *Aristokrat: život Zdeňka Sternberga*. Praha: Paseka, 2010. s. 302.

⁵⁴ POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternbergové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. s. 22.

2 Kašpar Maria Hraběte Sternberga

Předchozí kapitola byla věnována genezi a významnosti rodu Sternbergů. Následující kapitola bude věnována významné osobnosti tohoto rodu, Kašparu Maria Hraběte ze Sternberga.

Kašpar Maria hrabě ze Sternberga (viz Přílohy I., obr. 2 a 3) žil v letech 1761-1838. Jeho život byl spjat s mnoha změnami jak v politické, tak i společenské situaci. Vrcholí tendence Národního obrození. Právě v této době se utvářely představy o tom, jak nejučinněji obnovit národní organismus.⁵⁵ Bylo počítáno s nutností rozvoje vědecké činnosti, kde měl být kladen důraz na obnovení sebevědomí národa na získání zpět rovnocennosti týkající se partnerství s dalšími evropskými mocnostmi.⁵⁶ V roce 1740 usedla na český trůn císařovna Marie Terezie, za jejíž vlády se mimo jiné dbalo na rozvoj exaktních a přírodních věd.⁵⁷ Byla to také doba velkých evropských převratů. Ty byly nejvíce spojené s ideou osvícenství⁵⁸ a s Velkou francouzskou revolucí,⁵⁹ která způsobila velké politické a společenské změny. V ekonomické sféře nyní dominoval liberalismus^{60, 61}

A právě do této neklidné doby se narodil Kašpar Maria hrabě Šternberk, významný botanik, paleontolog a autor mnoha odborných knih. Podle slov Jana Halady „dokázal realizovat jeden ze snů české obrozenecké společnosti.“⁶² Narodil se v Praze 6. ledna 1761 jako poslední z osmi dětí. „Snad symbolicky jako osmý hrot hvězdy – a skutečně jako hvězda zazářil.“⁶³ Ovšem z jeho sourozenců

---

⁵⁵ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997. s. 9.

⁵⁶ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 5.

⁵⁷ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997. s. 17.-18.

⁵⁸ Osvícenství je intelektuální hnutí, životní postoj a filosofický směr 17. až 18. století, který znamenal převrat ve vývoji evropského myšlení. Osvícenství staví na člověku a jeho vlastních prostředcích a možnostech: racionalismu, logice a humanismu.

⁵⁹ Velká francouzská revoluce je označení pro období dějin Francie mezi lety 1789 a 1799, tedy zhruba od svolání generálních stavů králem Ludvíkem XVI. do uchopení moci Napoleonem Bonapartem. Tehdejší absolutní monarchie ve Francii byla během ní nahrazena vládou lidu a republikánstvím; začalo krvavé pronásledování katolíků a všech odpůrců nových pořádků.

⁶⁰ Liberalismus je politický směr nebo také filosofický pohled, který stojí na myšlence, že svoboda je prioritní politická hodnota. Tato ideologie původně vznikla v 17. století v Anglii a má kořeny v evropském osvícenství

⁶¹ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 5.

⁶² HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1992. s. 158.

⁶³ JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 86.

do dospělosti přežili jen dva starší bratři a jedna sestra.⁶⁴ Kašpar se stal součástí aristokratického rodu, jehož členové se již od středověku aktivně zúčastňovali řízení českého státu a udávali směr jeho osudu.⁶⁵ Byl mladším synem Jana Nepomuka Sternberga a jeho choti Anny Josefiny Krakovské z Kolovrat, která byla dcerou nejvyššího purkrabí Filipa hraběte Kolovrata Krakovského.⁶⁶ Zajímavostí je i fakt, že dostal jméno podle jednoho ze Tří králů (což mělo souvislost s legendou rodu), na jejichž svátek se narodil.⁶⁷ Zároveň ale nikdo v této době netušil, že právě on byl ten, jímž vymřela leopoldická větev rodu Sternbergů po meči.⁶⁸

Roku 1758 zakoupil jeho otec panství Radnice s Darovou, ke kterému patřila také Březina.⁶⁹ Kašpar strávil své dětství v rodinném kruhu právě v těchto místech (v Oseku u Radnic, v Radnicích nebo v pražské Troji). Zde trávila rodina letní měsíce a na zimu se vždy stěhovala do Prahy.⁷⁰

V rodině Kašpara Sternberga se mluvilo francouzsky, jako ostatně ve většině rodin aristokratického původu tehdejší doby.⁷¹ Navíc byla jeho matka ve své době velmi vzdělána a měla velmi široké spektrum vědomostí.⁷² Není

se tedy čemu divit, že mladý hrabě Kašpar byl obdařen nadáním pro studium jazyků. Naučil se celkem čtyři jazyky: český, francouzský, německý a latinský. Jediné, čeho v pozdějším věku litoval, byl fakt, že se nenaučil anglický jazyk, který by mu usnadnil styk s vědeckou společností. Tuto řeč ovládal jen částečně.⁷³

Oba bratři měli na Kašpara velmi výrazný vliv. Starší bratr Jáchym byl skvělým studentem a miloval technické vědy a chemii.⁷⁴ Působení na nejmladšího sourozence ze strany jeho druhého bratra Jana dokládá například i Jiří Majer, který říká, že „působil na nejmladšího sourozence svým

---

⁶⁴ [Srov.] HAUBELT, Josef. *Kašpar M. Šternberk, přírodovědec a geolog*. Praha: Ústřední ústav geologický, 1988. s. 16.

⁶⁵ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 6.

⁶⁶ [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938. s. 1.

⁶⁷ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 86.

⁶⁸ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997. s. 15.

⁶⁹ [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938. s. 1.

⁷⁰ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997. s. 16.

⁷¹ [Srov.] HAUBELT, Josef. *Kašpar M. Šternberk, přírodovědec a geolog*. Praha: Ústřední ústav geologický, 1988. s. 16.

⁷² [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 7.

⁷³ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 86.

⁷⁴ [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938. s. 1.

upřímným vlastenectvím.⁷⁵ Zároveň byli oba jeho bratři absolventy právnické fakulty pražské univerzity a také působili jako důstojníci v rakouské armádě.⁷⁶ Není pochyb o tom, že se všichni tři bratři významně zapsali do historie české vědy a společnosti.⁷⁷ Dokonce i některé povahové rysy nezdědil pouze Kašpar, ale i jeho bratři. Například svou pohotovost, rozhodnost, samostatnost v úsudku nebo například kritičnost k přijímání názorů jiných lidí. Byl také velmi pyšný na svůj původ a nerad se podřizoval příkazům od jiných. Takováto definice jeho povahových rysů mohla silně připomínat jiný výrok, který ovšem pronesl František Palacký o jeho starším bratrovi, Jáchymovi. A to sice, že byl: „geniální podivín, nechtěl se nikde podrobiti školské kázni a uváděl tím v zoufalství všechny své učitele.“⁷⁸

Nepsanými pravidly tehdejší doby ovšem zůstával fakt, že Kašparovo uplatnění v životě mělo velice omezené možnosti. Jako nejmladší syn neměl nárok na dědictví svého rodu a zůstaly mu jen dvě možnosti: buď se mohl stát vojákem (jako otec a bratři), a nebo musel nastoupit na životní dráhu duchovního.⁷⁹ Toužil sice po armádní kariéře, ale ta mu byla rozmluvena jeho bratry. Nakonec se tedy rozhodl pro církevní kariéru, která mu umožnila věnovat se jeho vědeckým a kulturním zálibám. Jeho kariéru duchovního podpořila dokonce i samotná Marie Terezie, která pro něj obstarala pracovní příležitost v podobně volného místa kanovníka v řezenské kapitule.⁸⁰

2.2 Studentská léta

Mezi lety 1777-1779 se uchýlil ke studiu filozofie na pražské univerzitě, kde byl velice pilným studentem a studia zdárně ukončil.⁸¹ Pro Kašpara Sternberga bylo důležité, aby ještě před studiem na Collegium Germanicum

---

⁷⁵ MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997. s. 17.

⁷⁶ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 7.

⁷⁷ [Srov.] VOTÝPKA, Vladimír. *Aristokrat: život Zdeňka Sternberga*. Praha: Paseka, 2010. s. 297.

⁷⁸ HAUBELT, Josef. *Kašpar M. Šternberk, přírodovědec a geolog*. Praha: Ústřední ústav geologický, 1988. s. 17.

⁷⁹ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 7.

⁸⁰ [Srov.] JURÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 86.

⁸¹ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997. s. 18.

v Římě absolvoval veřejnou zkoušku na Univerzitě v Praze.⁸² Pro přípravu vykonávání služby kanovníka v kapitule v Řezně mu dále sloužilo teologické studium v Římě, kde se ovšem více než studii zabýval přírodními vědami, které se v tehdejší době velmi rychle rozvíjely.⁸³ Navíc pro mladého Kašpara, který byl doposud vychováván k názorové toleranci a ke svobodě projevu, toto studium znamenalo první střet s některými špatnými vlastnostmi mladých bohoslovců⁸⁴, a navíc se zde setkal s bariérou autorit a církevních dogmat.⁸⁵ Není se tedy čemu divit, že se dá o Kašparu Šternberkovi v knihách dočíst i tolik, že byl málem prohlášen za kacíře díky vyjádření svého názoru v rozpravě.⁸⁶ Dokonce se stal jedním z iniciátorů hromadné protestní demonstrace alumnů⁸⁷ za účelem odstranění neoblíbených profesorů. To bylo do té doby neslýchané.⁸⁸ Kašpar Šternberk si k tomuto poznamenal následující: „V této malé revoluci jsem sehrál nikoliv nevýznamnou úlohu.“⁸⁹

Studia zdárně dokončil, ovšem v mysli učitelů nebyl zrovna kladně hodnocen. Doktor Majer toto reflektuje v následujícím textu věnovaném Kašparovi, kde se uvádí, že: „pan ze Šternberka je při znamenitých duševních schopnostech vzpurný, pyšný, drzý mladík, pohrdající nařízeními i nadřízenými, je podněcovatelem špatných záměrů.“⁹⁰ Po studiu ještě nějaký čas cestoval po Římě a také býval na otcově panství.⁹¹ Při pobytu v Radnicích ho bratr Jáchym seznámil s řadou významných českých vědců a také s činností Královské učené společnosti nauk^{92,93}. Na povolání kanovníka v řezenské kapitule, které mu bylo přislíbeno, musel podle kanovnických předpisů počkat do dosažení věku 24 let.⁹⁴

---

⁸² [Srov.] KRUEGER, Rita. *Czech, German, and noble: status and national identity in Habsburg Bohemia*. Oxford: Oxford University Press, 2009. s. 44.

⁸³ [Srov.] KLÁŠTERSKÝ Ivan. *Publikace Státního úřadu památkové péče a ochrany přírody Český Šternberk státní hrad a památky v okolí*. Praha: druhé, přepracované a rozšířené vydání, Sportovní a turistické nakladatelství pro Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1959. s. 16.

⁸⁴ Bohoslovec bylo původně označení pro teologa; v protestantské tradici tento význam žije i nadále, nicméně hlavně v katolické církvi se význam slova posunul a nyní obvykle označuje studenta teologie.

⁸⁵ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Šternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 8.

⁸⁶ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 86.

⁸⁷ Alumnus (latinsky chovanec) má v českém jazyce význam především jako chovanec alumnátu, tj. seminarista nebo student internátní školy

⁸⁸ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Šternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 8.

⁸⁹ HAUBELT, Josef. *Kašpar M. Šternberg, přírodovědec a geolog*. Praha: Ústřední ústav geologický, 1988. s. 19.

⁹⁰ MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberg*. Praha: Academia, 1997. s. 19.

⁹¹ [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Šternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938. s. 1.

⁹² V roce 1769 vznikla v českých zemích Společnost učená, která byla základnou pro Královskou českou společnost nauk, jež vznikla roku 1784. Její zasedání se konala zprvu v sále knihovny v Klementinu na Starém Městě pražském, který (spolu s přilehlými místnostmi) pro ni dal císař Josef II. uvolnit 3. listopadu 1784.

2.3 Církevní kariéra

Po oslavení 24. narozenin se tedy v roce 1785 stal kanovníkem v Řezně a rychle navyšoval své postavení. Zároveň bylo Řezno v té době velmi příznivým místem pro rozvoj přírodních věd, a díky tomu se Kašpar Šternberk stal dokonalým přírodopiscem (mimo jiné i díky vlivu osobností tehdejšího vědeckého světa).⁹⁵ Protože ho však povinnosti kanovníka příliš časově nezatěžovaly, krátce po příchodu do Řezna nabídl služby řezenskému biskupství, kde převzal správu lesního hospodářství.⁹⁶

V roce 1789 zemřel jeho nejstarší bratr Jan Nepomuk.⁹⁷ Ještě v témže roce s pádem Bastily přišlo zrušení výsad šlechticů a vyhlášení občanské rovnosti ve Francii. Následná konfiskace církevního majetku roku 1790 a také prohlášení, že se Francie stává republikou, začaly strachovat Evropu.⁹⁸ Odezva v rakouské monarchii na sebe dlouho nenechala čekat. Roku 1791 zde byla zavedena cenzura, která se týkala mnohých německých i francouzských spisů tehdejších osvícenců.⁹⁹ Hrabě Kašpar samozřejmě nesouhlasil ani se zavedením cenzury, ani například se zrušením zednářských loží¹⁰⁰. Zároveň také odmítal germanizaci českých zemí a dělení Polska.¹⁰¹

Možná právě díky jeho radikálním názorům se přichomýtl k ne zrovna příjemné události. V Řezně zemřel jeden člen tzv. iluminátů, kteří byli stíháni bavorskou vládou. Někteří z členů tohoto hnutí byli zároveň členy tamějšího Čtenářského spolku, ke kterému se hlásil i Kašpar Šternberk. Proto byl s tímto hnutím spojován, i když jak se zdá, s ním neměl nic společného.¹⁰² A díky tomu byl v roce 1791 za svého pobytu ve Vídni policejně sledován a jeho názory byly

---

⁹³ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 87.

⁹⁴ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997.s. 22.

⁹⁵ [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938.s. 1.

⁹⁶ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Šternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 8.

⁹⁷ [Srov.] HAUBELT, Josef. *Kašpar M. Šternberk, přírodovědec a geolog*. Praha: Ústřední ústav geologický, 1988.s. 17.

⁹⁸ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Šternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 11-12.

⁹⁹ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997.s. 33

¹⁰⁰ Svobodné zednářství je označení pro různé historické a sociální jevy spojené s neveřejnými sdruženími – bratrstvy organizovanými v lóžích a přijímajících nové členy na základě kooptace během iniciačního obřadu. Původ i název zednářů se odvozuje od cechů zedníků a stavitelů.

¹⁰¹ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 87.

¹⁰² [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997.s. 27.

několik let sdělovány rakouským velvyslanectvím císařskému dvoru.¹⁰³ Teprve po druhé audienci si svým přímým vystoupením Kašpar Šternberk zjednal respekt. I sama církev se mu omluvila a dala příkaz ke zrušení policejního sledování.¹⁰⁴

A tak se zdálo, že se hrabě časem stane řezenským biskupem a bude vysokým církevní velmožem. Očekávala ho však jiná životní cesta. Setkal se totiž v roce 1795 s hrabětem de Bray a profesorem botaniky Henri-Augustem Duvaletem. To mu změnilo život a rozhodl se proto, že se nyní bude věnovat více botanice.¹⁰⁵ Vrcholem přírodovědeckého snažení v Řezně bylo založení botanické společnosti, které se uskutečnilo v roce 1797. Kašpar Sternberg se stal jejím místopředsedou a zároveň i jedním z nejdůležitějších pracovníků společnosti.¹⁰⁶ Samozřejmě také poznal i téměř všechny významné přírodovědce tehdejší doby. S některými se spřátelil, udržoval s nimi korespondenci a získával od nich velmi cenné odborné podněty k další práci.¹⁰⁷ Sám Kašpar o tomto píše: „Pustil jsem se do tohoto studia s největší horlivostí, spojil jej s lesnictvím, zařídil si školku lesních rostlin v nedalekém Weitingském lese, kde jsem se svým myslivcem pěstoval všechny v německém podnebí rozšířené lesní rostliny, podnikal četné exkurze se svými novými botanickými přáteli, a znovu jsem ožil.“¹⁰⁸ Další léta Kašpar prožíval v radostném uspokojení, které mu činila práce ve své botanické zahradě v Řezně. Zároveň začal publikovat v přírodovědeckých časopisech o svých pěstitelských výsledcích a také jeho zahraniční cesty začaly nabývat povahy přírodovědných exkurzí.¹⁰⁹ Prozatím se ale nemohl naplno této zálibě věnovat. Doba byla příliš neklidná na to, aby mohl trávit svůj veškerý čas v klidu v pracovně. Politickou sférou panovala nejistota, která byla způsobena válečnými událostmi. Čím dál viditelnější se stávala postava Napoleona Bonaparte, který mezitím vedl vítězné tažení v severní Itálii. Ukončené bylo roku 1797 mírem v Campo Formio, což pro Rakousko znamenalo územní ztráty. V tuto dobu se již měl i Kašpar Sternberg účastnit jednání kongresu zabývajícího

---

¹⁰³ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 11.

¹⁰⁴ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997. s. 33.

¹⁰⁵ [Srov.] KLÁŠTERSKÝ Ivan. *Publikace Státního úřadu památkové péče a ochrany přírody Český Šternberk státní hrad a památky v okolí*. Praha: druhé, přepracované a rozšířené vydání, Sportovní a turistické nakladatelství pro Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1959. s. 16.

¹⁰⁶ [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938. s. 1.

¹⁰⁷ PRAŽÁKOVÁ, Běla. *Pisemná pozůstalost – Kašpar hrabě Šternberk (1761-1838)*. Praha: Literární archiv památníku národního písemnictví v Praze, 1978. s. 4.

¹⁰⁸ HAUBELT, Josef. *Kašpar M. Šternberk, přírodovědec a geolog*. Praha: Ústřední ústav geologický, 1988. s. 25.

¹⁰⁹ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 12-13.

se touto otázkou.¹¹⁰ Údajně právě zásluhou jeho jednání bylo Řezno uchráněno od zesvětštění církevního majetku a docílil snížení válečných kontribucí, které jim uložila francouzská armáda.¹¹¹ Kníže-biskup von Dalberg ho také jmenoval kanovníkem, tajným radou a vyslancem ve Vídni. Zároveň byl Kašpar jeho pravou rukou. Nicméně i tak roku 1800 hrabě nadobro ukončil svou církevní kariéru a odmítl dokonce i nabízený post děkana řezenské kapituly.¹¹² Začal se nyní naplno věnovat politické kariéře.

2.4 Politická kariéra

Dne 23.12. 1802 byl Kašpar Sternberg pověřen prací prezidenta zemského komisariátu místo trvale nemocného Thurna.¹¹³ Tento úřad viceprezidenta vlády v Řezně Sternberg zastával po dobu čtyř let.¹¹⁴ Zároveň byla pro jeho vědeckou činnost velmi důležitá zahraniční cesta do Paříže v roce 1804, při které poznal velmi mnoho přírodovědců. Vzájemné styky s nimi i s Alexandrem Humboldtem rozšířily Kašparovo obzory a navedly ho na nové cesty v oblasti vědy. V Paříži dokonce mohl spatřit fosilní otisky rostlin, které mu připomínaly nálezy jeho bratra Jáchyma v Čechách. Poté se na popud jeho přátel pustil do studia paleobotaniky a zůstal mu věrný až do smrti. Přínos v této oblasti ho řadí mezi její zakladatele.¹¹⁵

Byl úspěšný jak v diplomatickém působení, tak v řízení vlády, a dokonce i ve svém vědeckém zájmu. Jeho úspěšnost mu přinesla životní šanci – mohl se stát zástupcem (koadjuktorem) arcibiskupa Carla Theodora von Dalberga. O tuto nabídku se skutečně zajímal, nicméně proti jeho kandidatuře se postavily Rakousko, Bavorsko, Prusko a další státy. Církevním institucím se nelíbilo jeho proslulé volnomyšlenkářství a jeho reformní názory. Německý primas Dalberg jmenoval na nátlak Napoleona I. Bonaparte na tuto pozici Napoleonova

---

¹¹⁰ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997.s. 37-38.

¹¹¹ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 14.

¹¹² [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 88.

¹¹³ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997.s. 39.

¹¹⁴ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 15.

¹¹⁵ [Srov.] KLÁŠTERSKÝ Ivan. *Publikace Státního úřadu památkové péče a ochrany přírody Český Šternberk státní hrad a památky v okolí*. Praha: druhé, přepracované a rozšířené vydání, Sportovní a turistické nakladatelství pro Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1959. s. 17.

nevlastního strýce arcibiskupa a kardinála lyonského Josepha Fesche. Ihned poté Kašpar Sternberg rezignoval na všechny své stávající úřady a odešel z politiky.¹¹⁶

Pro další období svého života se už hluboce ponořil pouze do botanického bádání, hromadil své sbírky, občas přednášel a budoval si svou znamenitou botanickou knihovnu.¹¹⁷ V této době také zesílil jeho zájem o činnost řezenské Botanické společnosti.

Řezno si oblíbil, označoval ho za svůj domov a hodlal zde zůstat. To dokládá i skutečnost, že již v roce 1804 budoval svůj zámeček (viz Přílohy I., obr. 4), který se vžil pod názvem Sternbergovo „Gartencasino“. Ovšem při stavbě tohoto sídla Kašpar poněkud přecenil své finanční možnosti, a proto rád přijal Dalbergovu nabídku, že tento zámeček bude sloužit Akademii přírodních věd v Řezně. Vybudovat v tomto městě ústav pro přírodní vědy, bylo již delší dobu Sternbergovým záměrem. Bohužel bylo toto sídlo na konci druhé světové války velmi poškozeno a již nikdy nebylo obnoveno.¹¹⁸ V zakládající listině z května roku 1806 tohoto ústavu stálo, že se měla Akademie věd snažit pěstovat přírodní a exaktní vědy. Není tedy divu, že právě Kašpar Sternberg byl jmenován prvním prezidentem této organizace.¹¹⁹

Začal zároveň také s publikováním svých odborných botanických studií (1806). Tato díla psal latinsky nebo německy. V český jazyk coby jazyk vědy nevěřil, i když on mluvil česky velice dobře a vždy o tomto jazyku mluvil s úctou. Dokonce ho označoval za „palladium národa“.¹²⁰ Toto období sám zaznamenal ve svých pamětech v dopisu Dalbergovi z roku 1806, kde píše: „Zatím cítím dost sil, abych mohl na poli vědy něco vykonat; musím však k tomu využít čas, dokud mé fyzické síly jsou v rovnováze s morálními (roz. duševními).“¹²¹

Kromě jiného se také stal iniciátorem subskripční sbírky pro zřízení památníku německého matematika a astrologa Johanna Keplera, který v roce

---

¹¹⁶ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 88.

¹¹⁷ [Srov.] KLÁŠTERSKÝ Ivan. *Publikace Státního úřadu památkové péče a ochrany přírody České Šternberk státní hrad a památky v okolí*. Praha: druhé, přepracované a rozšířené vydání, Sportovní a turistické nakladatelství pro Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1959. s. 17.

¹¹⁸ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997. s. 49-50.

¹¹⁹ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Šternberk: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 17.

¹²⁰ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 88-89.

¹²¹ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Šternberk: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 18.

1630 v Řezně zemřel. V této době byl Kašpar Šternberk považován za jednoho z představitelů řezenského společenského a vědeckého života.¹²²

Kašpar poté, co s bratrem procestovali Alpy, odjel ze zámku Březina do Řezna, aby se zde 18. října 1808 dozvěděl, že jeho bratr Jáchym mezitím v Čechách zemřel.¹²³ Bratrova smrt mu paradoxně přinesla majorát rodinného panství v Radnicích. Zde ihned zařídil podrobnosti ohledně zřízení zahrady a skleníku u zámku Březina.¹²⁴ Stal se tedy pánem liblínského a radnického panství na Rokycansku s městem Radnice a 12 vesnicemi. Byl to majetek ne příliš rozsáhlý, zato obsahoval řadu hospodářských podniků. Zároveň byl nyní patronem asi 3000 obyvatel, kteří se z valné většiny zabývali zemědělstvím.¹²⁵ Kašpar Sternberg tedy zaměnil svou dosavadní kariéru za klidný, vyrovnaný život pána na zámku Březina, kde se mohl věnovat svému přírodovědnému bádání bez jakéhokoli vyrušování. Zároveň ale neztrácel kontakt s učeným světem.¹²⁶ Stále nebyl rozhodnutý nastálo zde zůstat. Dále uvažoval nad možností vrátit do Řezna. Toto dilema ale rozhodl osud za něj.¹²⁷

Nadcházející rok francouzské vojsko zničilo jeho botanickou zahradu v Řezně, a proto se do zámku Březina přestěhoval nastálo, spolu se svými sbírkami a knihovnou, které z Řezna zachránil.¹²⁸ Kašpar Sternberg se tedy rozhodl Řezno definitivně a jednou provždy opustit. Sám Kašpar Sternberg si k této události zapsal následující: „Zlomen přítomností a vzdav se všech dřívějších životních snů... jsem v 50. roce svého věku následoval osud, který mě přiváděl zpět do mé vlasti, abych tu našel onu nezávislou existenci, o níž jsem od vypuknutí revoluce (roz. francouzské) usiloval.“¹²⁹

Jako rozloučení s Řeznem bylo pro Kašpara vydání jeho díla s názvem *Revisio Saxifragarum iconibus illustrata* v roce 1810.¹³⁰ Dílo obsahovalo ručně

---

¹²² [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997.s. 51.

¹²³ [Srov.] HAUBELT, Josef. *Kašpar M. Šternberk, přírodovědec a geolog*. Praha: Ústřední ústav geologický, 1988.s. 37.

¹²⁴ [Srov.] KLÁŠTERSKÝ Ivan. *Publikace Státního úřadu památkové péče a ochrany přírody Český Šternberk státní hrad a památky v okolí*. Praha: druhé, přepracované a rozšířené vydání, Sportovní a turistické nakladatelství pro Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1959. s. 17-19.

¹²⁵ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 20-21.

¹²⁶ [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938.s. 1.

¹²⁷ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 89.

¹²⁸ [Srov.] KLÁŠTERSKÝ Ivan. *Publikace Státního úřadu památkové péče a ochrany přírody Český Šternberk státní hrad a památky v okolí*. Praha: druhé, přepracované a rozšířené vydání, Sportovní a turistické nakladatelství pro Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1959. s. 17.

¹²⁹ ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 19-20.

¹³⁰ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997.s. 53.

kolorované portréty druhů lomikamenů. Dva doplňky k tomuto dílu byly vydány v letech 1822 v Řezně a roku 1831 v Praze.¹³¹ Jedná se o vůbec první souborné zpracování tohoto druhu mimořádně odolné rostliny, jejíž fylogenetické začátky sahají až ke třetihorám.¹³² Dokonce jedna z hlavních ulic v Řezně nese dodnes Sternbergovo jméno.¹³³

2.5 Návrat do Čech

Od roku 1810 působil v Čechách, shromažďoval v Březině na Rokycansku velmi rozsáhlou sbírku přírodnin a byl zakladatelem tamější odborné knihovny.¹³⁴ Kašpar svůj čas dělil mezi Prahu a jak říká Dr. Cejp „tuskulum březinské“, kam se vždy rád z Prahy vracel.¹³⁵ Dokázal zde uspořádat sbírku minerálů svého bratra Jáchyma a zároveň ji obohatil o další minerály a fosilie, které sám nasbíral.¹³⁶

Stejně jako v Řezně, i v Čechách se snažil Kašpar Sternberg uvést v život snahy o vytvoření střediska přírodovědeckého ruchu a práce.¹³⁷ Bohužel v Čechách nebylo ani zdaleka tak podnětné prostředí, co se týká botaniky, jako tomu bylo v Řezně. V Čechách byl tento vývoj podmíněn dlouhodobou stagnací vědeckého a kulturního vývoje.¹³⁸ Nicméně i tak Kašpar rozšiřoval kontakty v okruhu Královské české společnosti nauk, která ho poté v roce 1813 jmenovala svým čestným členem.¹³⁹ Od roku 1815 se hrabě Sternberg zaměřil již výhradně na výzkum pravěké květeny. Výsledkem tohoto bádání bylo skromně nazvané dílo „Versuch einer geognostischbotanischen Darstellung der Flora der Vorwelt“.¹⁴⁰

---

¹³¹ [Srov.] KLÁŠTERSKÝ Ivan. *Publikace Státního úřadu památkové péče a ochrany přírody Český Šternberk státní hrad a památky v okolí*. Praha: druhé, přepracované a rozšířené vydání, Sportovní a turistické nakladatelství pro Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1959. s. 19.

¹³² [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 20.

¹³³ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997. s. 56.

¹³⁴ [Srov.] HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1992. s. 158.

¹³⁵ [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938. s. 3.

¹³⁶ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 89.

¹³⁷ [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938. s. 3.

¹³⁸ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997. s. 59.

¹³⁹ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997. s. 60.

¹⁴⁰ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 27-28.

Kromě jiných záslužných činů se hrabě velmi významně podílel na založení vlasteneckého Národního muzea v Čechách. A zároveň i se svým bratrem Jáchymem položili základy jeho sbírkám.¹⁴¹ Založení muzea nebylo snadnou záležitostí a snad právě díky Sternbergovu nadšení pro tuto věc a jeho vytrvalosti se dílo podařilo, i když až v letech 1818-1822.¹⁴² Dokonce i jeho prvním prezidentem byl zvolen sám Kašpar.¹⁴³ Daroval muzeu svou knihovnu, sbírky a herbáře, které obsahovaly asi na 9.000 druhů.¹⁴⁴ Dne 1.5.1824 byly sbírky v přízemí a ve 12 místnostech v prvním patře Šternberského paláce zpřístupněny veřejnosti. Podle Kašpara Sternberga mělo být muzeum zaměřeno na pět hlavních disciplín, a to: geologii, mineralogii, paleontologii, botaniku a zoologii.¹⁴⁵ Za jeho zásluhy týkající se české vědy mu byla odhalena bronzová socha v muzeu poté, co získalo vlastní budovu na Václavském náměstí.¹⁴⁶

Kašpar Sternberg se neangažoval jen v založení Národního muzea v Praze. Mezi jeho další významné činy patřily přírodovědecké kongresy. Již v roce 1815 vyzval tehdejší společnost, aby se pořádaly pravidelné kongresy, které by měly ukazovat dosavadní výsledky tehdejšího výzkumu. Tato výzva byla vyslyšena hlavně ze strany řady evropských badatelů, a to zejména v Německu. V roce 1822 se uspořádal první kongres v Lipsku a poté se každý rok opakoval.¹⁴⁷ V Praze se tato významná událost uskutečnila v roce 1837 a sám Kašpar jí předsedal.¹⁴⁸ Dále také navrhoval vystavět železniční trať z Prahy do Plzně a z Prahy do Českých Budějovic.¹⁴⁹ Hrabě měl daleko více pokrokových snah a většina z nich se mu zdárně dařila realizovat. Ačkoliv věk Kašpara Sternberga již překročil šedesát let, byl velmi vitální a v dobré kondici.¹⁵⁰

---

¹⁴¹ [Srov.] HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1992. s. 158.

¹⁴² [Srov.] KLÁŠTERSKÝ Ivan. *Publikace Státního úřadu památkové péče a ochrany přírody Český Šternberk státní hrad a památky v okolí*. Praha: druhé, přepracované a rozšířené vydání, Sportovní a turistické nakladatelství pro Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1959. s. 22.

¹⁴³ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 25.

¹⁴⁴ [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938.s. 3.

¹⁴⁵ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997.s. 87.

¹⁴⁶ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 91.

¹⁴⁷ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 29.

¹⁴⁸ [Srov.] KLÁŠTERSKÝ Ivan. *Publikace Státního úřadu památkové péče a ochrany přírody Český Šternberk státní hrad a památky v okolí*. Praha: druhé, přepracované a rozšířené vydání, Sportovní a turistické nakladatelství pro Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1959. s. 19

¹⁴⁹ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 92.

¹⁵⁰ [Srov.] KLÁŠTERSKÝ Ivan. *Publikace Státního úřadu památkové péče a ochrany přírody Český Šternberk státní hrad a památky v okolí*. Praha: druhé, přepracované a rozšířené vydání, Sportovní a turistické nakladatelství pro Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1959. s. 26

Důležitou součástí Kašparova života bylo přátelství s německým básníkem, přírodovědcem a politikem Johannem Wolfgangem von Goethe (1749-1832).¹⁵¹ Kromě hojné oboustranné korespondence¹⁵² týkající se obvykle přírodovědeckých záležitostí, se s ním hrabě sešel v roce 1822 v Karlových Varech a společně poté prováděli výzkum třetihorní sopky Komorní Hůrka u Františkových Lázní.¹⁵³ Dodnes je u vchodu do štoly, který vytvořil Kašpar Sternberg, umístěná litinová pamětní deska, která zde byla vsazena v roce 1837.¹⁵⁴ Korespondence těchto dvou významných osobností je uložena jednak v literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze, a jednak v Goethově a Schillerově archivu ve Výmaru.¹⁵⁵

Jeho zdravotní stav se začal pomalu zhoršovat, ačkoliv byl až do svých sedmdesáti let velmi aktivní a duševně svěží.¹⁵⁶ Ještě rok před svou smrtí (tedy v roce 1836) Kašpar Sternberg dokončil velmi obsáhlý spis o dějinách hornictví a horního práva v Čechách.¹⁵⁷ K hornictví se váže i jedna pověst (viz Přílohy II., obr. 1), která se vypráví po okolí. Podle ní měl hrabě nalézt uhelná ložiska na radnickém panství díky jednomu kováři, který v panském lese vytrhával pařez ze země a náhodou narazil na uhlí. Od té doby jej nosil v pytli domů na topení. Jednou ho přistihl sám hrabě, jak si uhlí odnáší domů. Nic zlého kováři neudělal, jen chtěl, aby ho dovedl k místu, kde uhlí nalezl. Kovář tak učinil a Kašpar zde nechal vyhloubit první šachtu, která dostala název „Kašpar Sternberg“.¹⁵⁸

V roce 1835 hrabě sepsal svou závěť, kde radnické panství odkázal svému synovci Zdeňku ze Sternberga.¹⁵⁹ Dr. Cejp vzpomíná ve své publikaci na úmrtí hraběte následovně: „A tak vzpomínáme letos onoho léta 1838, kdy v parku březinském vykvetla mohutná Agave, jakoby předzvěst nějaké katastrofy, a nechceme vyvracet tuto pověru: hrabě Sternberg zemřel 20. prosince na svém

---

¹⁵¹ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 91.

¹⁵² [Srov.] PRAŽÁKOVÁ, Běla. *Písemná pozůstalost – Kašpar hrabě Šternberk (1761-1838)*. Praha: Literární archiv památníku národního písemnictví v Praze, 1978. s. 5.

¹⁵³ [Srov.] KLÁŠTERSKÝ Ivan. *Publikace Státního úřadu památkové péče a ochrany přírody Český Šternberk státní hrad a památky v okolí*. Praha: druhé, přepracované a rozšířené vydání, Sportovní a turistické nakladatelství pro Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1959. s. 19

¹⁵⁴ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997. s. 119.

¹⁵⁵ [Srov.] Tamtéž, 117-118.

¹⁵⁶ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 92.

¹⁵⁷ [Srov.] KLÁŠTERSKÝ Ivan. *Publikace Státního úřadu památkové péče a ochrany přírody Český Šternberk státní hrad a památky v okolí*. Praha: druhé, přepracované a rozšířené vydání, Sportovní a turistické nakladatelství pro Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1959. s. 19.

¹⁵⁸ [Srov.] KÖNIGSMARK, Josef. *Rokycansko Radnicko a Zbirožsko v lidových vyprávěních*. 2. vyd. Rokycany: Národní souručenství, 1940. s. 121-124.

¹⁵⁹ SPĚVÁČEK, Václav. *J.E. Purkyně a Západní Čechy*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1972. s. 50.

zámku když dva dny před tím byl stížen záchvatem mrtvice (viz Přílohy I., obr. 5, 6 a 7).¹⁶⁰

Po jeho skonu mu byla k nohám položena dvě geologická kladívka a několik květin přesně tak, jak si to přál v závěti. Pohřeb samotný se konal 23.12.1838 a Kašpar Sternberg byl následně uložen do hrobky v obci Horní Stupno.¹⁶¹ František Palacký, který byl doporučen Josefem Dobrovským Kašparovi jako vynikající archivář a historiografik, pronesl smuteční řeč nad Kašparovou rakví.¹⁶² Na jeho počest byl také pojmenován jeden z minerálů šternberkit.¹⁶³

2.6 Literární činnost Kašpara Sternberga

Kašpar Sternberg napsal za svůj život asi 80 prací a článků.¹⁶⁴ Část z jeho pozůstalosti je v patrimoniálním archivu na hradě Český Šternberk pod správou Úředního státního archivu (část jeho osobní korespondence, osobní účty atp.). Ovšem větší část z jeho prací je uložena v archivu Národního muzea v Praze.¹⁶⁵

Vytvořil monografii lomikamenů, po ní následovaly Dějiny botaniky (I. 1817, II. 1818) a po roce 1820 vycházelo po sešitech dílo Versuch einer geognostisch-botanischen Darstellung der Flora der Vorwelt, které je považováno za jeho nejslavnější dílo.¹⁶⁶ Jeho pojednání o hutnictví a hospodářsky praktických záležitostech má svou důležitost i pro dnešní dobu.¹⁶⁷ Z tohoto odvětví je nejznámější kniha s názvem Umriss einer Geschichte der böhmischen Bergwerke, která nastínila genezi hutnictví. Ta vyšla nejprve v roce 1836 a poté v roce 1837. Druhý díl vyšel v roce 1838 obohacen o české báňské

---

¹⁶⁰ CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938.s. 4.

¹⁶¹ [Srov.] MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997. s. 194.

¹⁶² [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938.s. 3.

¹⁶³ [Srov.] JURÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 90.

¹⁶⁴ [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938.s. 3.

¹⁶⁵ [Srov.] PRAŽÁKOVÁ, Běla. *Písemná pozůstalost – Kašpar hrabě Šternberk (1761-1838)*. Praha: Literární archiv památníku národního písemnictví v Praze, 1978. s. 9.

¹⁶⁶ [Srov.] KLÁŠTERSKÝ Ivan. *Publikace Státního úřadu památkové péče a ochrany přírody Český Šternberk státní hrad a památky v okolí*. Praha: druhé, přepracované a rozšířené vydání, Sportovní a turistické nakladatelství pro Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1959. s. 19.

¹⁶⁷ [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938. s. 3.

zákonodárství.¹⁶⁸ Jeho celoživotní dílo bylo vydáno i souborně pod názvem Sternbergs Ausgewählte Werke, kde vydal A. Sauer i část věnovanou korespondenci s Goethem.¹⁶⁹

Pocty a uznání se dostávalo Kašparovi hraběte ze Sternberga jak za jeho života, tak i po něm. Získal za svůj život desítky ocenění a diplomů (viz Přílohy I., obr. 8) od vědeckých institucí.¹⁷⁰ A mimo jiné je také právě Kašparovi věnována jedna expoziční místnost na hradě Český Šternberk.¹⁷¹

---

¹⁶⁸ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 34.

¹⁶⁹ [Srov.] PRAŽÁKOVÁ, Běla. *Písemná pozůstalost – Kašpar hrabě Šternberk (1761-1838)*. Praha: Literární archiv památníku národního písemnictví v Praze, 1978. s. 8.

¹⁷⁰ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 36.

¹⁷¹ [Srov.] VOTÝPKA, Vladimír. *Aristokrat: život Zdeňka Sternberga*. Praha: Paseka, 2010. s. 296.

3 Zámecký areál

Kašpar Sternberg zdědil, jak již bylo zmíněno (viz předchozí kapitola) v roce 1808 radnické panství po svém bratrovi Jáchymovi, který získal toto území v roce 1790 od svého otce a matky. Ti panství zakoupili ve veřejné dražbě roku 1758.¹⁷² Toto panství zahrnovalo kromě jiného i Březinu, včetně jejího zámku a okolních památek. Radnicko leží v severovýchodní oblasti Brd.¹⁷³ Jméno obce vzniklo podle březového lesa, který zde kdysi býval. Nejstarší prameny obce sahají až do roku 1379,¹⁷⁴ kdy se poprvé objevuje zmínka o této vesnici v berním rejstříku Plzeňského kraje, kde stálo, že byla Březina vlastněna Ondřejem, kterým měl také díly ve Vráži a v Levicích.¹⁷⁵ Důkazem historie tohoto místa byly také nálezy trilobitů, železné rudy či ložiska černého uhlí.¹⁷⁶ Díky tomu se v této oblasti vybuďovalo mnoho dolů a šachet. Například v roce 1832 jich tu bylo již 19.¹⁷⁷ Zároveň zde také díky hraběti vznikla jedna z prvních meteorologických stanic v celé Evropě, kde hrabě zkoumal vznik a postup bouří.¹⁷⁸

Od roku 1839 (po smrti Kašpara hraběte ze Sternberga) se stal majitelem panství Zdeněk ze Šternberka a od roku 1901 do roku 1948 ho vlastnili jeho synové.¹⁷⁹ Poté byl zámek (viz Přílohy I., obr. 9) i památky okolí znárodněny a sloužily lesnickému učilišti.¹⁸⁰ Za doby působení tohoto učiliště na území březinského zámku proběhlo několik výrazných změn. Areál prodělal velké přestavby stávajících budov a zároveň byly stavěny budovy nové. Mezi takovou budovu patřil například i domov mládeže. V roce 1992 byl celý areál vydán svému původnímu majiteli, Zdeňku Sternbergovi, který vyjádřil spokojenost s údržbou a stavem zámeckého areálu. Na oplátku nabídl učilišti „Smlouvu o nájmu prostor a pozemků“ za symbolickou částku 1,-Kč za rok.¹⁸¹ Lesnické učiliště v roce 2002

¹⁷² [Srov.] KOLEKTIV autorů. *50 let založení lesnického učňovského školství na Březině*. 1999, s. 7.

¹⁷³ [Srov.] CÍZL, Vojtěch. *Průvodce po Radnicích a okolí*. Radnice: vydal vlastním nákladem odbor Klubu čl. turistů. Knihtiskárna Bratří Řimsové v Blatné, 1935. s. 5.

¹⁷⁴ [Srov.] KOLEKTIV autorů. *50 let založení lesnického učňovského školství na Březině*. 1999, s. 7.

¹⁷⁵ [Srov.] ROŽMBERSKÝ, Petr a Pavel VAŘEKA. *Středověké osídlení Rokycanska*. Praha: Společnost přátel starožitností v Praze ve spolupráci se Západočeskou univerzitou v Plzni a Státním oblastním archivem v Třeboni v nakl. Unikornis Praha, 2013. *Vlastivědná knihovnička Společnosti přátel starožitností*, s. 15.

¹⁷⁶ [Srov.] CÍZL, Vojtěch. *Průvodce po Radnicích a okolí*. Radnice: vydal vlastním nákladem odbor Klubu čl. turistů. Knihtiskárna Bratří Řimsové v Blatné, 1935. s. 5.

¹⁷⁷ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 21.

¹⁷⁸ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbirožska*. Praha: Regia, 2014. *Tajemné stezky*. s. 99.

¹⁷⁹ [Srov.] KOLEKTIV autorů. *50 let založení lesnického učňovského školství na Březině*. 1999, s. 7.

¹⁸⁰ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbirožska*. Praha: Regia, 2014. *Tajemné stezky*. s. 99.

¹⁸¹ [Srov.] KOLEKTIV autorů. *50 let založení lesnického učňovského školství na Březině*. 1999, s. 9.

ukončilo v areálu svou činnost a areál tím zůstal neobydlen. Zámek i jeho přilehlé okolí bylo zapsáno do seznamu kulturních památek Národním památkovým ústavem 13. 3. 1964.¹⁸²

Jak již bylo naznačeno, březinský zámecký areál je velice rozlehlý. Skládá se ze samotného zámku, kaple (též kostelík) a anglického parku, který obklopuje tyto památky. Dále je zde Salon (neboli zřícenina hradu) a v neposlední řadě samotné hradiště. Každé z této památek bude nyní věnována samostatná podkapitola. Tato část bude zakončena krátkou kapitolou o hrobce Kašpara Sternberga, která se nenachází v areálu, ale v obci Horní Stupno.

Samotný vstup do areálu odkazuje na historii tohoto místa. Okolo hranice areálu je březová alej, které propojila starou osadu Březinu, tedy bývalé březinské podhradí, a samotný zámek.¹⁸³ Dnes je areál volně přístupný pro turisty, ovšem ne vždy tomu tak bylo. Například Cízl se v roce 1938 zmiňuje o tom, že tehdy byl vstup do zámku a na hradiště povolen pouze po svolení Lesního úřadu na Skřeži a prohlídku parku povoloval Vrchní inspektorát v Radnicích.¹⁸⁴

3.1 Zámek

Samotný empírový zámek byl zbudován v obci Březina nedaleko silnice z Rokycan k Radnicím na západním okraji radčských lesů a je obklopen, jak již bylo zmíněno, anglickým parkem, který přecházel v oboru.¹⁸⁵ Vystavěl ho v roce 1806 Jáchym ze Šternberka.¹⁸⁶ Skládá se z vyšší střední části, k níž z obou stran přiléhají nižší obdélníková křídla. Podle dochovaných historických pramenů vznikly nejprve dvě samostatné budovy a teprve později byly propojeny

---

¹⁸² [Srov.] Zámek Březina, památkový katalog. [online]. 2015 [cit. 2018-04-05]. Národní památkový ústav; dostupné z:

<http://pamatkovykatalog.cz?element=18869726&action=element&presenter=ElementsResults>

¹⁸³ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska*. Praha: Regia, 2014.

Tajemné stezky. s. 99.

¹⁸⁴ [Srov.] CÍZL, Vojtěch. *Průvodce po Radnicích a okolí*. Radnice: vydal vlastním nákladem odbor Klubu čl. turistů. Knihtiskárna Bratří Řimsové v Blatné, 1935. s. 28.

¹⁸⁵ [Srov.] KOLEKTIV autorů pod vedením dr. Miloslava Bělohávk. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (IV) Západní Čechy*. Praha: Svoboda, 1985. s. 41.

¹⁸⁶ [Srov.] CÍZL, Vojtěch. *Průvodce po Radnicích a okolí*. Radnice: vydal vlastním nákladem odbor Klubu čl. turistů. Knihtiskárna Bratří Řimsové v Blatné, 1935. s. 25.

střední částí, což byl velice neobvyklý postup. Nejspíše byla původní představa hraběte jiná, a poté byla v průběhu stavby pozměněna.¹⁸⁷

Jedná se o jedno patrovou obdélníkovou budovu střídmych klasicistních forem. Vyšší a střední část má sedm okenních os, rovné nadokenní římsy, výraznou mezipatrovou římsu a jednoduchá okenní ostění. Pod středním, velmi prostým portálem, je terasa, na níž vede přímé schodiště (viz Přílohy I., obr. 10). Okolní části zámku, které jsou rovněž sedmiosé, mají nezdobené okenní výřezy a plochý mezipatrový kordon. Podobné je i zadní průčelí. Ze vstupní haly vede zalamované, monumentální dřevěné schodiště. Střechy jsou valbové stejně jako u dvou okolních budov.¹⁸⁸

Uvnitř zámku (viz Přílohy I., obr. 11, 12 a 13) byly k vidění sbírky přírodnin, které shromažďovali Jáchym a Kašpar Sternberg. Kašpar zde soustředil také část své knihovny zabývající se botanikou, pravěkou flórou, nálezy v kamenouhelných dolech na radnickém panství a mnoha dalšími artefakty, které byly celkem spočteny na 5.240 svazků.¹⁸⁹ Podle Pavla Juříka byl tento počet dokonce 5.893 svazků.¹⁹⁰ Za života těchto dvou významných osobností se stala Březina vyhledávaným místem setkávání eminentních vědců Evropy.¹⁹¹ Důkazem tomu byl fakt, že uvnitř zámku měl přítel Kašpara Sternberga, Johann Wolfgang von Goethe, mnoho svých podobizen od dětského věku až po svůj pokročilý věk.¹⁹²

Tento zámek je spjat i s nynějším majitelem zámku Zdeňkem Sternbergem, který zde v mládí trávil své prázdniny.¹⁹³ V roce 1948 byl zámek zestátněn a v roce 1950 se sem nastěhovalo lesnické učiliště. Empírová stavba ztratila svůj původní vzhled a kolem zámku byly postaveny nízké provizorní budovy z vlnitého plechu.¹⁹⁴ Okolí zámku je volně přístupné pro návštěvníky, interiér nikoliv.

---

¹⁸⁷ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska*. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. s. 97.

¹⁸⁸ [Srov.] KOLEKTIV autorů pod vedením dr. Miloslava Bělohávků. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (IV) Západní Čechy*. Praha: Svoboda, 1985. s. 41-42.

¹⁸⁹ [Srov.] KOLEKTIV autorů. *50 let založení lesnického učňovského školství na Březině*. 1999, s. 7.

¹⁹⁰ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 152.

¹⁹¹ [Srov.] VOTÝPKA, Vladimír. *Aristokrat: život Zdeňka Sternberga*. Praha: Paseka, 2010. s. 52.

¹⁹² [Srov.] CÍZL, Vojtěch. *Průvodce po Radnicích a okolí*. Radnice: vydal vlastním nákladem odbor Klubu čsl. turistů. Knihovna Bratří Řimsových v Blatné, 1935. s. 26.

¹⁹³ [Srov.] VOTÝPKA, Vladimír. *Aristokrat: život Zdeňka Sternberga*. Praha: Paseka, 2010. s. 50.

¹⁹⁴ [Srov.] Tamtéž, s. 52.

3.2 Kaple

Nedaleko zámku stojí kamenná kaple (viz Přílohy I., obr. 14) bez omítky¹⁹⁵ se čtyřhrannou věžičkou u zadní stěny kaple.¹⁹⁶ Je zasvěcena sv. Terezii z Nursie, což je u nás ojedinělé zasvěcení. Byla vystavěna v historizujícím slohu kolísající mezi gotickým a románským. Dokonce se tvrdí, že to mohla být kdysi poustevna. Poustevna byla oblíbená atrakce šlechtických parků od konce 17. století. Byli do nich najímáni falešní poustevníci, kteří za střechu nad hlavou, stravu a odstupné (znamenající doživotní rentu) museli být trvale přítomni v poustevně a předváděli tehdejší šlechtě poustevnickou činnost.¹⁹⁷

V době působení lesnického učiliště v zámeckém areálu byla tato církevní stavba žáky použita jako klubovna, herna a posilovna. Uvnitř se nacházela i kamna, díky nimž byl proražen komín skrze střechu a žáci si tam mohli v chladných zimních měsících topit. V posledních letech proběhla celková rekonstrukce kaple a tou jí byla vrácena její původní podoba (viz Přílohy I., obr. 15). Následně se stala oblíbeným a vyhledávaným místem svatebních obřadů.¹⁹⁸

3.3 Park

Zámek i kapli obepíná a okolo nich se rozprostírá rozsáhlý anglický park (viz Přílohy I., obr. 16), který založil Kašpar Maria hrabě ze Sternberga. Dají se zde najít košaté stromy, několik rybníků, starověká hradní zřícenina (viz následující podkapitola) a labyrint cest. Dále se zde nacházela také rozlehlá obora s divokou zvěří, bažinami a temnými zákoutími.¹⁹⁹ Obora byla ovšem po druhé světové válce zrušena. Park má rozlohu 13 hektarů²⁰⁰ (podle některých

---

¹⁹⁵ [Srov.] DVORÁK, Otomar. Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. s. 99.

¹⁹⁶ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 152.

¹⁹⁷ [Srov.] LANG, Martin. *Vítaný host: čtvrtletník příznivců přírody, památek a lidí*. Plzeň: Nava tisk, 2011, (podzim). s. 27.

¹⁹⁸ [Srov.] DVORÁK, Otomar. Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. s. 99.

¹⁹⁹ [Srov.] VOTÝPKA, Vladimír. *Aristokrat: život Zdeňka Sternberga*. Praha: Paseka, 2010. s. 51.

²⁰⁰ [Srov.] ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea. Praha: Národní muzeum, 1998. s. 22.

zdrojů 20 hektarů) a Kašpar Šternberk na jeho stavbě spolupracoval s nejlepšími odborníky v oboru tehdejší doby.²⁰¹ Správný anglický park měl mít podle tehdejších duchovních otců 3 složky. Kielský profesor filozofie Christian Hirschfeld, nejvýraznější myslitel ovlivňující zahradní architekturu střední Evropy 18. a 19. století, tuto teorii prohloubil a rozšířil ji na jedenáct kritérií. Nesměla v něm podle něj chybět návrší, údolí či prohlubeň, rovina, skála, kopec, pohoří, lesík, voda, louka, vyhlídka a konečně nahodilost. Rod Sternbergů tyto zásady snad kromě pohoří, což vzhledem k tamější pahorkatině nelze obstarat, dodržel.²⁰²

Park byl Kašparem založen jako botanická zahrada, kde vysadil mnoho stromů - například mohutné buky, kterým vévodil tzv. Goethův buk (viz Přílohy I., obr. 17), který měl být údajně památkou na návštěvu této významné osobnosti na Březině.²⁰³ Bohužel historické prameny ukázaly, že Goethe nikdy osobně na březinském zámku nebyl, a je to tedy jen pověst tradující se po okolí.²⁰⁴ Některé zdejší buky byly až 400-500 let staré.²⁰⁵ V tomto parku bylo možné najít vzácné rostliny ze všech světadílů, díky čemuž je tento park jedním z nejvýznamnějších pro botaniky v naší zemi. Jsou zde rostliny z Alp, volně rostoucí rostliny ze Severní Ameriky. Ve sklenících byly umístěny tropické rostliny z Austrálie, Jižní Ameriky a z východní a západní Indie. Kromě nich zde lze najít i pozůstatky po amerických vojácích, kteří na zámku trávili konec druhé světové války, a kteří zde po sobě zanechaly památku v podobě rytiny ve stromě (viz Přílohy I., obr. 18).²⁰⁶

Hrabě také často experimentoval ve vybudovaných sklenících. Vytvořil například prakticky využitelnou nauku o tom, jak jsou určité druhy rostlin závislé na zcela speciálním geologickém podloží, a díky čemuž lze dohledat a určit ložiska nerostů.²⁰⁷ Podle katalogu z roku 1817 nechal hrabě vysadit 1354

---

²⁰¹ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska. Praha: Regia, 2014.

Tajemné stezky. s. 98.

²⁰² [Srov.] LANG, Martin. *Vítaný host: čtvrtletník příznivců přírody, památek a lidí*. Plzeň: Nava tisk, 2011, (podzim). s. 27.

²⁰³ [Srov.] CÍŽL, Vojtěch. *Průvodce po Radnicích a okolí*. Radnice: vydal vlastním nákladem odbor Klubu čl. turistů. Knihovna Bratří Řimsových v Blatné, 1935. s. 25-26.

²⁰⁴ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. s. 98.

²⁰⁵ [Srov.] CEJP Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Praha: státní tiskárna, publikace městského muzea v Rokycanech, 1938, s. 2.

²⁰⁶ [Srov.] BUKAČOVÁ, Irena. *Hrady a tvrze Rokycanska v díle Františka Alexandra Hebera*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, 2000. Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany, s. 12.

²⁰⁷ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. s. 98.

druhů rostlin. Bohužel kvůli krutým a nečekaným mrazům v roce 1929, kdy teploty dlouhodobě klesaly po -30°C , způsobily velké ztráty hlavně v exotické části parku, která tím byla nenávratně ztracena.²⁰⁸

Jako příklady nejvýznamnějších stromů vysázených do březinského parku jsou například: plenera habrolistá (*zelkova crenata*), jasan manový (*fraxinus ornus* – tento zmrzl v roce 1929), dále jiné vzácnější – jasan *Fraxinus americana*, paulownia imerialis, více než 100 let starý jinan (*Ginkgo biloba*), kaštan jedlý (*Castanea sativa* – každoročně kvete, ale plody nedozrávají), různé druhy dubů jako *Quercus palustris* a *Quercus tinctoria*, nahovětvec *Gymnocladus dioica* aj. Z jehličnanů například thuje, kryptomerie a mnoho dalších. Mezi významné zplanělé rostliny byly řazeny například: vrbina kropenatá (*lysimachia punctata*), kopetina velkolistá (*chrysanthemum macrophyllum*), zvonek širolistý (*Campanula latifolia*), severoamerický zlatobýl (*Solidago lithospermifolia*), kakost pyrenejský (*Geranium pyrenaicum*), jestávník (*Hieracium barbicaule*), rukevnik východní (*Bunias orientalis*), bolševník perský (*Heracleum persicum*), zanice žlutá (*Diervilla lonicera*) a také dnešní plevel původem mongolského netýkavka malokvětá (*impatiens parviflora*). Tyto druhy rostlin bylo možné najít na okraji řek či potoků v blízkosti parku. Také zde rostly růže, a to zejména poblíž hradu (*Rosa tomentosa*, *Rosa lucida* a zvláště růže bělokvětá *R. Repens*). Růže byly velmi oblíbené na Březině a díky nim se zámku říkalo také Rosenberg.²⁰⁹ Kromě vzácných rostlin je v parku umístěno i malé koupaliště-obdélníková nádrž s vyzděnými břehy. Toto koupaliště bylo vystavěno přímo pod hradní věží a v parku není jedinou vodní plochou – jsou zde další dva rybníčky.²¹⁰

3.4 Hrad

Další památkou je na vrcholu strmého skalnatého ostrohu stojící hradní věž či také tzv. Salon (viz Přílohy I., obr. 19, 20 a 21), který se nachází nedaleko březinského zámku. Jedná se o původní věž hradu, která zde dříve stávala.²¹¹ Věž byla poté přestavěna na nynější Salon.

---

²⁰⁸ [Srov.] DVORÁK, Otomar. Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbirožska. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. s. 98.

²⁰⁹ [Srov.] CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938. s. 2-3.

²¹⁰ [Srov.] DVORÁK, Otomar. Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbirožska. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. s. 98.

²¹¹ [Srov.] BUKAČOVÁ, Irena. *Hrady a tvrze Rokycanska v díle Františka Alexandra Hebera*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, 2000. Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany, s. 11.

Podle některých zdrojů byl hrad údajně postaven po roce 1379 Jindřichem z Elsterberka jako původní panské sídlo na Březině.²¹² Ale například podle Petra Rožmberského a Pavla Vařeky se jedná o starší stavbu, která byla postavena pravděpodobně již v polovině 14. století a Jindřich z Elsterberka ho vlastnil až později.²¹³ Po něm měl v držení tento hrad Jan Žid z Vetlé a na něj navázal Václav ze Švamberka, Něc Duc z Vařin a jeho následní potomci. Dále jej vlastnilo mnoho majitelů.²¹⁴ Petr Malovec z Chýnova k tomuto panství připojil ještě Radnice a Přívětice, čímž vytvořil nové, radnické panství.²¹⁵ V této době byl ještě březinský hrad obydlen.

V roce 1661 získal jeho syn Ferdinand Radnice, jeho bratr Přibík František Osek a jejich matka Ludmila Eliška získala Březinu s okolními vesnicemi. Panství bylo tedy rozděleno na tři části a již v tomto období se dochovaly zmínky o tom, že je hrad zpustlý.²¹⁶ Například August Sedláček se domnívá, že to bylo zapříčiněno třicetiletou válkou, která mohla hradu přinést poškození, nebo mohl hrad vyhořet díky neopatrnosti, či to mohl způsobit blesk a následný požár. Další jeho teorií byla i ta, že hrad mohl zpustnout nedostatečnou údržbou.²¹⁷

Roku 1673 koupil Březinu a Radnice s okolními vesnicemi Maxmilián František Boryně ze Lhoty, a spojil tak tyto dva statky zpět dohromady.²¹⁸ Po jeho smrti se manželka znovu vdala a Březinu, Radnice i Přívětice prodala

---

²¹² [Srov.] ROUS, Josef a Jiří PECH. *Rokycansko: Průvodce po Rokycansku*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1966. s. 39.

²¹³ [Srov.] ROŽMBERSKÝ, Petr a Pavel VAŘEKA. *Středověké osídlení Rokycanska*. Praha: Společnost přátel starožitností v Praze ve spolupráci se Západočeskou univerzitou v Plzni a Státním oblastním archivem v Třeboni v nakl. Unikornis Praha, 2013. Vlastivědná knihovnička Společnosti přátel starožitností, s. 15.

²¹⁴ Po nich zde sídlil Zbyněk z Buchova, a ten ho následně prodal roku 1499 Bohuslavovi Litevskému ze Sviřan. Za jeho působení na Březině k ní patřily i Volduchy, část Přívětic, Chomle, Stupno, Kříše a Darová. Jeho syn, Jiřík Litevský ho posléze prodal i s celým panstvím Kateřině ze Slatiny, manželce Drslava Černína z Chudenic, v roce 1520. Poté jej zdědili jeho synové (Mikuláš, Vilém Jan a Václav). Po smrti dvou z nich dostala Březinu Václav a ten ji prodal Jeronymovi Hrobčickému z Hrobčic, který zde žil až do své smrti. Dědictví poté připadlo jeho synovi, Janu Vilémovi, který byl ovšem nucen se ji zbavit díky dluhům. Přešla tedy do vlastnictví v roce 1608 na Jana z Klenové a z Janovic. Jeho syn Vilém ji následně prodal Lidmile Příchovské z Kokořova. Její manžel se bohužel zadlužil a dcery byly nuceny panství opět prodal právě Petru Malovcovi z Chýnova.

²¹⁵ [Srov.] OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. čtvrtý díl*. V Praze: J. Otto, 1891. s. 42.

²¹⁶ [Srov.] KOLEKTIV autorů pod vedením dr. Miloslava Bělohávk. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (IV) Západní Čechy*. Praha: Svoboda, 1985. s. 40.

²¹⁷ [Srov.] ROŽMBERSKÝ, Petr a Pavel VAŘEKA. *Středověké osídlení Rokycanska*. Praha: Společnost přátel starožitností v Praze ve spolupráci se Západočeskou univerzitou v Plzni a Státním oblastním archivem v Třeboni v nakl. Unikornis Praha, 2013. Vlastivědná knihovnička Společnosti přátel starožitností, s. 19-20.

²¹⁸ [Srov.] SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého: díl třináctý-Plzeňsko a Loketsko*. Praha: ARGO, 1998. s. 177.

svému zeti, hraběti Inocenci z Bubna a Litic.²¹⁹ Jan hrabě ze Sternberga toto panství získal ve veřejné dražbě od dědiců hraběte Jana Václava Bubna z Litic a následně jej prodal své ženě Anně Josefě, rozené hrabce Krakovské z Kolovrat. V roce 1790 po ní toto panství zdědil Jáchym hrabě ze Sternberga. Od této doby vlastní rod Sternbergů toto panství dodnes.²²⁰

Bohužel za doby Jáchyma ze Sternberga a jeho bratra, Kašpara, byl hrad velice zchátralý. Jáchym byl proto nucen postavit si nové sídlo a tím se stal onen zámek (viz podkapitola 3.2) Na jeho stavbu hrabě použil materiál z hradu, který byl mezitím po částech bořen. Obranná věž bývalého hradu byla jeho bratrem Kašparem v roce 1810 přestavěna na letní romantický pavilónek, nazývaný též jako Salon.²²¹ Blízko původního hradu se v údolí objevují kamenné zarostlé zdi ve tvaru protáhlého čtyřúhelníku rozděleného napříč, které údajně podle lidové pověsti pocházejí ze zbořeného pivovaru, který tu měl stát.²²²

Postupem času začal ovšem i přestavěný romantický Salon chátrat, a i díky devastaci vandaly se na konci 20. století stal opět zříceninou. Teprve po navrácení Březiny do vlastnictví rodu Šternberků došlo k obnově Salonu. Zdeněk Sternberg jej nechal zrekonstruovat do podoby romantického altánu z doby počátku 19. století. K tomu byly využity autentické plány, které se dochovaly v rodinném archivu.²²³

Za doby svého vzniku vypadal hrad velice odlišně od jeho současné podoby. Na strmém vrchu, na němž bylo poměrně málo místa, bylo umístěno původní jádro hradu. Předhradí tvořil dnešní dvůr v zámeckém areálu. Hradby byly esovitě obehnané okolo vrcholu skály a uvnitř je dělila příčná zeď na dvě části. Jednu tvořil dvůr a druhou hradní budovy. U hradu se nacházel příkop a přes něj

---

²¹⁹ Ten je následně roku 1698 prodal Kryštofu Jindřichu Vinklerovi z Heimfeldu. Vinkler je posléze odkázal své ženě Ludmile Konstancii, rozené hraběnky z Bubna a Litic. Na sklonku života je hraběnka odkázala svému bratranci, hraběti Janu Václavu Bubnovi z Litic a jeho následným dědicům.

²²⁰ [Srov.] BUKAČOVÁ, Irena. *Hrady a tvrze Rokycanska v díle Františka Alexandra Hebera*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, 2000. Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany, s. 14.

²²¹ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbirožska*. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. s. 96.

²²² [Srov.] BUKAČOVÁ, Irena. *Hrady a tvrze Rokycanska v díle Františka Alexandra Hebera*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, 2000. Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany, s. 11.

²²³ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbirožska*. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. s. 96.

byl vybudován padací most. Most byl ale určen pouze pro pěší, neboť prostor u hradu byl velice omezený.²²⁴

Původní gotický hrad byl zbudován ve tvaru půlměsíce. Vévodil mu donjon²²⁵, který je z velké části dodnes dochován. Měl nepravidelný půdorys s velikostí stran 12x9m se zaobleným nárožím, čímž vznikl břit. Díky němu nebylo snadné poškodit věž střelbou. Jak vypadala samotná zástavba v nádvoří za věží, není bohužel možné zjistit. Jediná brána musela být umístěna na východní straně, k níž vedl padací most přes příkop.²²⁶

Bývalá věž byla v roce 1810 Kašparem Šternberkem zastřešena a proměna na zahradní altán zvaný také jako Salon.²²⁷ Jeho podoba byla zcela odlišná od původní obytné věže. Díky tomu vzniklo v této době vnitřní průčelí s vysokými pseudogotickými okny a ostatní budovy původního hradu definitivně zanikly, kromě tesané sklepní prostory (viz Přílohy I., obr. 22) před příkopem, která jako jediná zůstala kromě původní věže zachována.²²⁸

Stěny nynějšího Salonu jsou velice masivní, vyzděné z drobného lomového kamene a prolomeny jsou jen několika lomenými portály, které jsou obklopeny dřevěnými okenicemi.²²⁹ Vedle hlavních dveří do Salonu byly zbudovány ještě další čtyři. Na levé straně vedou do kuchyně, z pravé do komory, zbylé dvě jsou slepé a byly zde zbudovány jen pro symetrický efekt.²³⁰

Vnitřní zdi věže nechal architekt, jehož jméno se nedochovalo, obezdít cihlami.²³¹ Uvnitř Salonu se nachází rytířský sál, který je v souladu s gotickým stylem. V roce 1834 byl altán modře vymalován a také zde byl zbudován strop. Uvnitř stropu byla umístěna rozeta, ze které visel skleněný lustr, který měl bronzová ramena a pod ním stál uprostřed veliký kulatý stůl se čtyřmi židlemi. Ty byly částečně pozlacené a měly opěradla se lvími drápy. V nikách jihovýchodní zdi byly umístěny dva stolky a čalouněné sedačky. Světlo dodávala

---

²²⁴ [Srov.] BUKAČOVÁ, Irena. *Hrady a tvrze Rokycanska v díle Františka Alexandra Hebera*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, 2000. Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany, s. 11.

²²⁵ Neboli obytná věž

²²⁶ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska*. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. s. 96-97.

²²⁷ [Srov.] KOLEKTIV autorů. *50 let založení lesnického učňovského školství na Březině*. 1999, s. 5.

²²⁸ [Srov.] KRČMÁŘ, Luděk. Zříceniny hradu slouží nyní hostům jako altán. *MF DNES*. 2001, (28.5.), s. 6.

²²⁹ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska*. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. s. 95-96.

²³⁰ [Srov.] BUKAČOVÁ, Irena. *Hrady a tvrze Rokycanska v díle Františka Alexandra Hebera*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, 2000. Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany, s. 11.

²³¹ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska*. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. s. 96.

dvě gotická, nově prolomená okna. Bylo zde i točité schodiště, které vedlo až na střechu, která není ze země vidět. Z ní bylo možné po schodech vystoupit k severovýchodní stěně.²³²

S březinským hradem je spojena i jedna pověst, která praví, že vždy kolem poledne jej obcházel bílý rytíř (viz Přílohy II., obr. 2). Údajně byl velitelem zbrojnošů, kteří chránili hrad. Bohužel byli pobiti a velitel utekl. Pod tíhou svědomí se ale poté sám zabil. Od té doby obcházel hrad vždy v pravé poledne. Ženy, které sem chodily na trávu, se ho obávaly, a proto bylo toto místo vysvěceno. Od té doby ho tam již nikdo neviděl. (viz příloha).²³³

3.5 Vlasta Burian na Březině

Pobyt Johanna Wolfganga von Goethe na březinském zámku byl bohužel jen pověstí. To se ale nedá říci o slavném herci Vlastu Burianovi, který zde trávil své letní prázdniny a měl zde svůj revír²³⁴ ve třicátých letech 20. století.²³⁵ Přijížděl sem pravidelně se svou ženou a francouzsky mluvícím kuchařem. Lidé ho tak mohli spatřit, jak projíždí okolo na koni nebo v kočáře. Potkat se s ním mohli i na honech, které si velmi oblíbil. V oboře na Sečích měl k dispozici dřevěný srub, zvaný též jako „Buriánka“. Kromě lesů navštěvoval i tamější představení ochotníků nebo například navštívil zápas házené ve Stupně.²³⁶

Chata „Buriánka“ se nalézala zhruba v polovině trasy mezi zámkem a vrcholem Hradiště (viz další podkapitola). Ta byla v padesátých letech 20. století lesní správou rozebrána a převezena na jiné místo. Tam byla použita jako lesnická ubytovna. Dnes ji v březinském areálu připomíná jen obdélníková plošina, jejíž vnitřní plocha je porostlá mechem. Kolem ní se nachází val z rozvalené zídky.²³⁷

---

²³² [Srov.] BUKAČOVÁ, Irena. *Hrady a tvrze Rokycanska v díle Františka Alexandra Hebera*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, 2000. Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany, s. 11.

²³³ [Srov.] PETR, Kůs. *Rokycansko v pověstech 4*. Rokycany: Agentura AM art, 2010. s. 63-64.

²³⁴ [Srov.] CÍŽL, Vojtěch. *Průvodce po Radnicích a okolí*. Radnice: vydal vlastním nákladem odbor Klubu čl. turistů. Knihovna Bratří Řimsové v Blatné, 1935. s. 27.

²³⁵ [Srov.] KOLEKTIV autorů pod vedením dr. Miloslava Bělohávk. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (IV) Západní Čechy*. Praha: Svoboda, 1985. s. 41

²³⁶ [Srov.] KOLEKTIV autorů. *50 let založení lesnického učňovského školství na Březině*. 1999, s. 8.

²³⁷ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska*. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. s. 100.

3.6 Hradiště

Posledním významným místem z březinských památek je hradiště. Jméno mu dal lomový kámen, který pochází z prehistorických dob.²³⁸ Archeologicky bylo dokázáno, že se zde nacházelo jedno z nejslavnějších slovanských hradišť. Pravděpodobně střežilo tamější hranici mezi klanovými knížectvími.²³⁹ Na jeho vrchu je kamenný val, místy až 6 metrů vysoký, který pochází z doby galské. Do hradiště vedou dva vchody.²⁴⁰ Celkem bylo hradiště vyměřeno na 1,44 ha a zaujímal plošinu na temeni vrchu, který je 619 m.n.m. tvaru nepravidelné elipsy jen trochu nakloněné k jihu. Ta byla obehnaná dvojitým valem kruhovitěho tvaru, bohužel se ale z prvního valu takřka nic nedochovalo.²⁴¹ O jeho účelu se dodnes diskutuje. Mohlo jít mimo jiné i o tajemnou hraniční horu Oseka (v latinském originále „in monte Oseca“). Touto pověstí se zabýval kronikář Kosmas, a to v rámci dvou verzí. V jedné se mohlo jednat o hrob kněžny Kazi, což měla značit navršená mohyla. Podruhé tuto horu zmiňoval v souvislosti s popisem hranic slavníkovského panství. Nikdy se ovšem ani nepotvrdilo, ani nebylo vyvráceno, že by šlo právě o toto březinské hradiště.²⁴²

Proběhlo zde hned několik archeologických prací. Hrabě Kašpar zde kopal před rokem 1823, na což navázal společně s Matyášem Kalinou z Jäthensteinu, Václavem Paukem a Václavem Krolmusem v letech 1832-1834. Kalina poté publikoval na základě keramických nálezů v časopise hypotézu, která podporovala Kosmovu teorii o hoře Oseca. Díky této publikační činnosti se o vrchu dozvědělo více odborné veřejnosti, a i díky tomu tento vrch navštívil v roce 1840 sám František Palacký. Kalina mu zde ukázal kruh nalezený na severovýchodní straně areálu, jehož průměr spočítali na „15kroků“. Uprostřed ležel nápadný balvan, který Kalina považoval za obětní oltář nebo hrob mýtické kněžny Kazi. Podobné úkazy byly k vidění například na halštatském hradišti

---

²³⁸ [Srov.] BUKAČOVÁ, Irena. *Hrady a tvrze Rokycanska v díle Františka Alexandra Hebera*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, 2000. Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany, s. 11.

²³⁹ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbirožska*. Praha: Regia, 2014. *Tajemné stezky*. s. 94-95.

²⁴⁰ [Srov.] CÍZL, Vojtěch. *Průvodce po Radnicích a okolí*. Radnice: vydal vlastním nákladem odbor Klubu čl. turistů. Knihtiskárna Bratří Řimsových v Blatné, 1935. s. 28.

²⁴¹ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbirožska*. Praha: Regia, 2014. *Tajemné stezky*. s. 100.

²⁴² [Srov.] Tamtéž, s. 101.

na brdské hoře Plešivec. Bohužel se ale ani jeden nedochoval. Někteří autoři se dokonce kloní k názoru, že šlo jen o podvrh romantických objevitelů, kterým chtěli místo zviditelnit.²⁴³

Další výzkumy na březinském hradišti proběhly v letech 1914, 1956 a 1988 pomocí modernějších metod. Našlo se zde asi 160 zlomků slovanských nádob hrncovitých tvarů. Datovány byly do starší a střední doby hradištní (8.-10. století) a některé ze zlomků byly zdobeny typickou vlnovkou. Dále se našly zbytky zvířecích kostí z kuchyní. Nálezy ukázaly, že tehdejší obyvatelé navázali na Kelty, kteří zde žili v době halštatské (cca 400 let př.n.l.). V neposlední řadě se zde také našlo pár kousků ze středověké keramiky.²⁴⁴

Poslední z výzkumů probíhal způsobem sondy do prohlubně, která ukázala, že šlo o odpadní jámu z bývalé kovárny. Nejvýznamnějším objektem byly zbytky stavby, která byla umístěna v centru hradiště (blíže k východní straně) a měla rozměry 16x8 metrů. Dřív zde muselo stát daleko více dřevěných obydlí, nicméně z nich se nic nezachovalo. Na vrcholu hradiště zbylo jen torzo zídky, kde stával proslulý Sternbergův altán. Základnu mu tvořila kuželovitá kamenná terasa a na ní stál kruhovitý dřevěný přístřešek s lavičkami. Hradiště bylo místem, kde Kašpar Sternberg rád odpočíval a vodil si sem své hosty. Bohužel toto místo časem zaniklo. V roce 1998 byl altán (viz Přílohy I., obr. 23) díky Zdeňku Sternbergovi obnoven podle původní dochované dokumentace.²⁴⁵ Z gloriety bylo možné vidět celé Středohoří v Litoměřickém kraji a i jeho nejvyšší horu Milešovku, dále také Krušné hory, Smrčiny a velkou část Českého lesa.²⁴⁶

3.7 Hrobka hrabat Sternbergů

Kromě památek v samotné obci Březina, byla vystavěna i jedna památka mimo tuto obec. Jedná se o hrobku (viz Přílohy I., obr. 24) rodu Sternbergů, která se nachází v obci Horní Stupno. Nechal ji vybudovat Kašpar Sternberg v roce

---

²⁴³ [Srov.] DVOŘÁK, Otomar. Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. s. 101.

²⁴⁴ [Srov.] Tamtéž, s. 101-102.

²⁴⁵ [Srov.] Tamtéž, s. 102.

²⁴⁶ [Srov.] BUKAČOVÁ, Irena. *Hrady a tvrze Rokycanska v díle Františka Alexandra Hebera*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, 2000. Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany, s. 12.

1808.²⁴⁷ Sám Kašpar zde byl také pohřben (viz kapitola 2) a dal do ní zasadit předvěký zkamenělý strom (viz Přílohy I., obr. 25).²⁴⁸

Hrobka byla vytvořena v empírovém slohu jako pohřební kaple s podzemní hrobkou. Kašpar ji nechal postavit záměrně na takovém místě, aby z ní bylo možné vidět březinský zámek. V přízemí byla postavena prostorná kaple, v jejímž průčelí se nachází portikus se čtyřmi jónskými sloupy, které mají hladké kladí a trojúhelníkový štít. V bocích kaple jsou umístěna kruhová okna. Půlkruhově uzavřená hrobka se nachází v podzemí a zde byly umístěny i rakve pěti členů rodu Sternbergů, které byly označeny mramorovými deskami s osobními údaji zemřelých. V roce 1990 ji nechal Zdeněk Sternberg opravit do stávající podoby.²⁴⁹

---

²⁴⁷ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 152.

²⁴⁸ [Srov.] KOLEKTIV autorů pod vedením dr. Miloslava Bělohlávka. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (IV) Západní Čechy*. Praha: Svoboda, 1985. s. 41.

²⁴⁹ [Srov.] JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). s. 153.

4 Muzejní edukace skrze pracovní listy

Březinské památky nepatří mezi nejznámější svého druhu. Mají ale velmi bohatou historii, trávilo zde svůj čas mnoho významných osobností této země, a památky dodnes neztratily své kouzlo a svého „genia loci“. Alexandra Brabcová řadí drobné venkovské zámky jako zvláště ohrožené památky. Již v době komunistického režimu, působícího na tomto území v letech 1948-1989, mnoho z těchto památek zcela zaniklo a ty, které nebyly zničeny, dnes bohužel doplácí na nedostatečnou údržbu.²⁵⁰ Je proto žádoucí, a to nejen z hlediska historického, aby byla tato místa uchována pro další generace a ochráněna před případným poškozením či jejich samotným zánikem. K tomuto cíli je nutné přistupovat nejen skrze uchování památek pomocí zákonů či institucí k tomu určených (např. Národní památkový ústav), ale i skrze vzdělávání. Informovat mladší generace o těchto památkách a ukazovat jim jejich výjimečnost je prostředkem k prevenci ničení veřejných prostor a k ochraně kulturně historického dědictví národa.

4.1 Muzeum jako důležitý aspekt vzdělávání

Muzea tuto záslužnou činnost podporují a vznikají díky tomu programy, výstavy i samotná dětská muzea (například dětské muzeum v Brně²⁵¹). V programech muzeí se odráží i téma výchovy ke kulturně historickému dědictví, které je obsaženo ve školní praxi jako jedno z průřezových témat školního vzdělávání (viz příloha). Toto průřezové téma zohledňuje všechny klíčové kompetence²⁵² vzdělávání²⁵³, které by si měl každý jedinec osvojit. V rámci jednotlivých kompetencí jsou poté stanoveny jejich dílčí cíle.²⁵⁴

---

²⁵⁰ [Srov.] BRABCOVÁ, Alexandra, ed. *Brána muzea otevřená: průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea*. Náchod: Juko, 2003. s. 50.

²⁵¹ O něm více na: <http://www.mzm.cz/detske-muzeum/>

²⁵² Zde patří kompetence k: učení, posilována je kompetence k řešení problémů, komunikativní kompetence, sociální a personální kompetence, občanské kompetence a pracovní kompetence

²⁵³ [Srov.] PARKAN, František. *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví: metodická příručka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra dějin a didaktiky dějepisu, 2008. s. 8-9.

²⁵⁴ [Srov.] UHL SKŘIVANCOVÁ, Věra, HORÁČEK, Radek a Jan ZÁLEŠÁK, ed. *Aktuální otázky zprostředkování umění: teorie a praxe galerijní pedagogiky, vizuální kultura a výtvarná výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 103.

Muzeum lze definovat podle Stanislava Kužela jako: „kultivovaný most k odlišným či zapomenutým světům, má civilizační poselství, které překračuje individuální umělecké či národně kulturní horizonty.“²⁵⁵ Zároveň je také jedním ze základních a typicky kulturních zařízení v dnešním světě, které již od svého vzniku významně přispívalo ke vzdělání a výchově–tedy k lidské edukaci²⁵⁶ obzvláště v menších regionech a mikroregionech našeho území. Zároveň je muzeum označeno za tzv. zrcadlo společnosti, která chce uchovávat a kulturně využívat hmotné doklady vývoje člověka a přírody. Zabývá se sbíráním, uchováváním a vystavováním těchto dokladů lidské existence²⁵⁷ a možná právě díky tomu má muzeum na našem území stoletou tradici a jejich počet se (po útlumu na přelomu osmdesátých a devadesátých let dvacátého století) neustále zvyšuje.²⁵⁸

Důležitou část klientů muzea tvoří dětská návštěvníci. Představitel muzejnictví Jiří Žalman uvedl na počátku 21. století, že děti a mládež tvořily zhruba 65% z celkového počtu návštěvníků muzeí, což znamenalo, že každoročně navštívilo česká, moravská a slezská muzea asi 4,5 milionu mladých lidí.²⁵⁹ Samozřejmostí je, že jinak se musí přistupovat k návštěvníkovi dospělému, a jinak k dětem, které mají odlišnou míru koncentrace apod. Díky tomu muzejní pedagogové vyvinuli metody a prostředky, které tyto rozdílné přístupy akceptují a pomáhají jednotlivým skupinám návštěvníků zorientovat se ve výstavě a tak podobně. Jedná se například o písemné materiály²⁶⁰, diskuse a debaty se skupinami návštěvníků, tanec, hudbu a básně, různé experimenty apod.²⁶¹

---

²⁵⁵ KUŽEL, Stanislav. *Interpretace v muzeu aneb Den bez divochů a průvodců*. Praha: s OSF, 1999. s. 19.

²⁵⁶ [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010. Kultura a edukace. s. 7.

²⁵⁷ [Srov.] ŠOBAŇOVÁ, Petra. *Muzejní expozice jako edukační médium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. s. 13.

²⁵⁸ [Srov.] BRABCOVÁ, Alexandra, ed. *Brána muzea otevřená: průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea*. Náchod: Juko, 2003. s. 132.

²⁵⁹ [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010. Kultura a edukace. s. 61.

²⁶⁰ Jako jsou dětské knihy, průvodce pro děti, kvízy a hádanky, pracovní listy s otázkami a kresebnými úkoly

²⁶¹ [Srov.] SEITLOVÁ, Pavla a Kateřina TLACHOVÁ. *Děti, mládež,...a muzea?*. Brno: Moravské zemské muzeum, 1995. Vědecká zasedání Moravského zemského muzea. s. 30-31.

4.2 Pracovní listy

Jedním z doprovodných programů, které muzea uskutečňují, jsou i pracovní listy. Jedná se zpravidla o tištěný materiál, který obvykle vytvářejí pracovníci muzea pro své návštěvníky. Účelem pracovního listu je lépe porozumět dané výstavě a doplnit ji či oživit. Na rozdíl od školních pracovních listů se muzejní listy vyznačují provázaností s tématem výstavy. Jedná se tedy spíše o pomůcku než o vlastní cíl edukace v muzeu jako takový.²⁶² Kvalitně udělaný pracovní list by měl plnit hned několik funkcí: funkci poznávací, systematizační, upevňovací, kontrolní, motivační a sebevzdělávací, koordinační, výchovnou a orientační.²⁶³

Pracovní listy se mohou dělit do několika skupin. Jedním může být dělení na listy pro práci s lektorem a tzv. samoobslužné listy. První varianta je vytvářena pro aktivní užívání v rámci muzejních doprovodných programů a většinou mají jen doplňkovou funkci. Slouží spíše jako materiál pro poznámky návštěvníků a samotný list by nikdy neměl upoutávat více než výstava v muzeu.²⁶⁴ Oproti tomu samoobslužný pracovní list není tvořen pro práci s lektorem a všechny informace musejí být tedy v daném pracovním listu obsaženy. Jeho rozsah není pevně daný, takže se může pohybovat od jedné strany přes sadu listů až po tenčí brožurku. Samozřejmostí je, že musí být také doplněn o řešení k jednotlivým úkolům.²⁶⁵

Další dělení člení listy na ty, které se používají před samotnou prohlídkou jako motivace pro následnou výstavu či jiný program. Další možností jsou listy určené pro aktivity při prohlídce a nebo pracovní listy používané po skončení prohlídky muzea (s cílem rozvoje zájmu návštěvníka o danou tematiku či pro následnou práci s listem ve školním prostředí).²⁶⁶

Dle formy a obsahu se dají pracovní listy dělit do tří skupin – informační listy, aktivizační listy a kombinaci dvou předešlých. Informační jsou velice rozsáhlé, co se týká obsažených informací a formátem odpovídají spíše katalogu

---

²⁶² [Srov.] MRÁZOVÁ, Lenka. *Tvorba pracovních listů: metodický materiál*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013. s. 5.

²⁶³ [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010. Kultura a edukace. s. 249.

²⁶⁴ [Srov.] Tamtéž, s. 250.

²⁶⁵ [Srov.] ŠOBÁŇ, Marek, David HRBEK a Vladimír HAVLÍK. *Škola muzejní pedagogiky 6*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. s. 35.-38.!!!

²⁶⁶ [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010. Kultura a edukace. s. 250.

k výstavě než pracovnímu listu. Naproti tomu aktivizující pracovní listy se vyznačují menší náročností. Jedná se obvykle o jednoduchá zadání a pod nimi náleží místo pro odpověď návštěvníka. Svou strukturou odpovídají spíše školním cvičebnicím. Třetí forma, v muzeu nejobvyklejší, spojuje nové informace pro návštěvníka i aktivizující složku pracovního listu.²⁶⁷

4.3 Tvorba pracovního listu

Vždy by se mělo jednat o velmi propracovanou a koncepční záležitost. Stejně jako ve školním vzdělávání závisí úspěšnost na koncepční práci s cíli, obsahy a formami pracovního listu.²⁶⁸ Při tvorbě pracovního listu se muzejní pedagog setkává především s Rámcovými vzdělávacími programy.²⁶⁹

Prvním krokem muzejního pedagoga by mělo být zkoumání samotného objektu, ke kterému bude poté tvořen pracovní list, a daný objekt zhodnotit.²⁷⁰ Dále je důležitá volba cílové skupiny návštěvníků (viz následující podkapitola) a případně zhodnotit průběh plánovaného vzdělávacího programu, pokud jsou listy zamýšleny jako jeho součástí (v tomto případě by měly alespoň částečně korespondovat se strukturou daného programu).²⁷¹

Pátým krokem je stanovení vzdělávacích cílů, tedy důvodů použití samotné didaktické pomůcky. Zde je důležité uvědomit si, co daným pracovním listem muzejní pedagog sleduje. Ve výsledku právě tyto cíle reflektují funkčnost pracovního listu.²⁷² Na cíle navazují formy a obsahy pracovních listů. Při naplňování obsahu je důležitý výběr sbírkových předmětů pro vlastní práci s materiálem. Měla by směřovat k tomu, co muzejní pedagog chce, aby si návštěvník muzea tzv. „vryl do paměti“, aby si dal jednotlivé objekty

---

²⁶⁷[Srov.] MRÁZOVÁ, Lenka. *Tvorba pracovních listů: metodický materiál*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013. s. 9.

²⁶⁸[Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010. Kultura a edukace. s. 220.

²⁶⁹[Srov.] Tamtéž, s. 240.

²⁷⁰[Srov.] MRÁZOVÁ, Lenka. *Tvorba pracovních listů: metodický materiál*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013. s. 11.

²⁷¹[Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010. Kultura a edukace. s. 253.-254.

²⁷²[Srov.] MRÁZOVÁ, Lenka. *Tvorba pracovních listů: metodický materiál*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013. s. 13.

do souvislostí, a aby mu po absolvování prohlídky přetrvaly zážitky, ke kterým by se mohl v budoucnu vracet.²⁷³

Vhodné je také rozvrhnout si čas, který by měli návštěvníci s daným pracovním listem strávit. Po obsahu následuje struktura pracovního listu, která v podstatě kopíruje strukturu jakéhokoliv jiného doprovodného programu v muzeu – tzn. Evokace-uvědomění si významu-reflexe. Poslední fází je promyšlené rovnoměrné střídání aktivit.²⁷⁴ Pracovní list se pak může skládat z různých úkolů, skládaček, badatelských záznamů, otevřených otázek atp. Střídání aktivit přispívá k rozvoji jak kognitivního, tak smyslového vnímání a zároveň tím podporuje jak senzomotorické, tak sociální učení. Také se nesmí zapomenout na základní funkci muzea – tedy funkci badatelskou. Ani tyto metody by tedy neměly být opomenuty. Výsledkem správně zvolených metod a postupů by měla být motivace návštěvníků zkoumat předměty a více přemýšlet o souvislostech, nikoliv o pouhém zaznamenání informací.²⁷⁵

Pracovní listy by měly podléhat pravidelné evaluaci, což představuje ověření si funkčnosti a aktuálnosti pracovního listu.²⁷⁶

4.4 Časté chyby při vytváření pracovních listů

Mezi nejvíce frekventované chyby při tvorbě pracovních listů patří zejména přílišná obsažnost (odrazuje návštěvníky v jeho používání), přehlcení listu textem, obrázky či informacemi (list poté odpoutává návštěvníka od samotné expozice), samotné odvádění pozornosti od vlastní výstavy k pracovním listům a nevhodně zvolené aktivity (to se týká hlavně obtížnosti či přílišné snadnosti úkolů atp.).²⁷⁷ V neposlední řadě je také častou chybou, jak již bylo zmíněno, zadávání monotónních úkolů. Dobré je naopak pracovat s co nejvíce rozdílnými dovednostmi (tedy nejen s verbálními, ale také s kresbou, matematickými či jazykovými dovednostmi). Dále se vyplatí nepodcenit tzv. „technickou“

²⁷³ [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010. Kultura a edukace. s. 254.

²⁷⁴ [Srov.] MRÁZOVÁ, Lenka. *Tvorba pracovních listů: metodický materiál*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013. s. 26.

²⁷⁵ [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010. Kultura a edukace. s. 225.

²⁷⁶ [Srov.] MRÁZOVÁ, Lenka. *Tvorba pracovních listů: metodický materiál*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013. s. 20.

²⁷⁷ [Srov.] Tamtéž, s. 17-18.

stránku pracovního listu. To zahrnuje správný výběr papíru ve správné velikosti (na škodu je i příliš velký, ale i příliš malý formát pracovního listu), užití správné velikosti a tvaru písma pro co nejsnazší rozluštitelnost a v neposlední řadě také výběr vhodné grafické úpravy, která bude blízká dané věkové skupině, ale zároveň bude natolik strohá, aby byla umožněna jednoduchá a rychlá orientace v pracovním listu a zároveň fixace získaných poznatků. V tomto směru škodí jak přílišné užívání značek, tak příliš členěný, a nebo naopak nevýrazný jednodušší text.²⁷⁸ Zároveň musí muzejní pedagog dbát na dostatečný prostor vyhrazený pro poznámky návštěvníka.²⁷⁹ Výraznou chybou je také opomenutí informačních údajů o výstavě či expozici a cílové věkové skupiny v samotném pracovním listu. Tento list je zároveň propagačním materiálem, proto by na něm nemělo chybět ani logo instituce, název a kontaktní údaje.²⁸⁰

4.5 Starší školní věk

Ačkoliv se obvykle návštěvnícká skupina muzea neskládá jen z vrstevníků, je dobré ujasnit si hlavní znaky vybrané cílové skupiny pro tvorbu pracovního listu či sešitu. Zde se jedná o starší školní věk. Pro Ninu Jensenovou je klíčový náhled do vývojové psychologie, která vychází z kombinace biologického věku, fyzického růstu a vzrůstajícího porozumění, schopností, dovedností a znalostí.²⁸¹

Starší školní věk se obvykle uvádí v rozpětí dvanácti až patnácti let a je označován jako období dospívání. Podle Marie Vágnerové je tento věk označen jako první fáze dospívání a je časově lokalizován mezi jedenáctý a patnáctý rok života. Toto období lze také označit jako období pubescence. Dochází při něm ke kompletní změně všech složek osobnosti.²⁸²

Projevuje se značnými somatickými a fyziologickými změnami, které v zásadní míře mění vzhled mladého člověka, promítají se do jeho osobnosti

---

²⁷⁸ [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010. Kultura a edukace. s. 256.

²⁷⁹ [Srov.] MRÁZOVÁ, Lenka. *Tvorba pracovních listů: metodický materiál*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013. s. 18.

²⁸⁰ [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010. Kultura a edukace. s. 257.

²⁸¹ [Srov.] Tamtéž, s. 188.

²⁸² [Srov.] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. s. 209.

a také silně ovlivňují jeho chování.²⁸³ Mění se citové prožívání a dospívající bývají emočně labilnější, až se jejich reakce na podnět může zdát nepřiměřenou. Stávají se také introvertnější a bývají zranitelnější a vztahovační.²⁸⁴ Zároveň se v tomto věku objevuje nový vztah k sobě samému – dítě si uvědomuje, že je osobnost, která má právo na úctu, samostatnost a důvěru. Intenzivně si osvojuje hodnoty, normy a způsoby chování ze světa dospělých, které tvoří nový vztah vědomí a mění se v požadavky na své vlastní chování i na chování ostatních. Vzniká také potřeba poznat své zvláštnosti a přirozený je také zájem o sebe sama a uvažování o sobě.²⁸⁵

V této fázi vývoje jedinec začíná uvažovat na úrovni formálních logických operací, což znamená, že dokáže myslet hypoteticky. Jakmile si tento způsob myšlení osvojí, začne jej považovat za všemocný nástroj. Tato změna se projevuje v přístupu k sobě i k ostatním. Pubescent také bývá hyperkritický a má sklon své úvahy považovat za výjimečné. Radikalismus se v tomto období považuje za obranu před nejistotou.²⁸⁶

Vývoj motoriky je velmi výrazný – dospívající rychle získává dovednosti vyžadující značnou sílu, hbitost, jemnou pohybovou koordinaci a smysl pro rovnováhu. Zároveň také pokračuje vývoj vnímání, zejména vizuálního, jež dosahuje v tomto období svého maxima a souvisí mnohem více s abstraktním myšlením.²⁸⁷

Tvořivost je velice výraznou složkou období dospívání. Přebytek životní energie mladších pubescentů se promítá v jejich iniciativnosti, vynalézavosti a nápaditosti. Svěží vnímavost jim dovoluje postihnout na různých jevech neobvyklé prvky či vztahy. Mnohdy bývají ovšem tyto prvky v nesouladu s vyučováním. Chlapci vymýšlejí různé přístroje, plavidla, vozidla atp., dívky zase zhotovují oděvní kreace, bytové doplňky a tak podobně. Bohužel díky

---

²⁸³ [Srov.] TAXOVÁ, Jiřina. *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Knižnice psychologické literatury. s. 76.

²⁸⁴ [Srov.] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. s. 251.

²⁸⁵ [Srov.] PETROVSKIJ, Artur Vladimirovič a Eva SCHMIDTOVÁ. *Vývojová a pedagogická psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. Knižnice psychologické literatury. s. 127-128.

²⁸⁶ [Srov.] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. s. 251.

²⁸⁷ [Srov.] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). s. 148.

bezstarostnosti, zbrklosti a ukvapenosti jsou jejich práce často nezdařilé, a proto se pubescenti často stávají terčem kritiky.²⁸⁸

Kromě změn nálad se také mění názor na jiné lidi. S tím souvisí i fakt, že dospívající odmítá autoritu a podřízenou roli jako takovou. Mění se také vztah ke škole-dobrý prospěch již není cílem a stává se pouze prostředkem. Učitel je brán jako autorita pouze tehdy, pokud mu dokáže nějak imponovat coby osobnost.²⁸⁹ Schopnost koncentrace u pubescentů často kolísá a nesoustředěnost a rozptýlenost poznamenává jejich výkony.²⁹⁰ Zároveň se dospívající jedinec také odpoutává od rodiny, což nevede ke ztrátě vazeb, ale k jejich přeměně. Rodiče již pro něj nejsou všemocní a moudří, jak je doposud viděl. Významnou roli hraje v životě pubescenta vrstevnická skupina. Bere ji jako svou oporu v nejistotě. Vrstevníci se stávají neformálními autoritami, které na něj mají značný vliv. Tím se zvyšuje potřeba přátelství a neméně důležitou součástí tohoto období jsou první lásky.²⁹¹

---

²⁸⁸ [Srov.] TAXOVÁ, Jiřina. *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Knižnice psychologické literatury. s. 166.

²⁸⁹ [Srov.] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. s. 251.

²⁹⁰ [Srov.] TAXOVÁ, Jiřina. *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Knižnice psychologické literatury. s. 164.

²⁹¹ [Srov.] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. s. 252.

II. Projektová část

5 pracovní sešit k březinským památkám

Tato kapitola se zabývá tvorbou samoobslužného pracovního sešitu pro návštěvníky těchto památek od 11 do 15 let. Cílem pracovního sešitu má být seznámení se s památkami v obci Březina a s jejich historií zábavnou formou. Je zde uveden postup zpracování pracovního sešitu, jeho popis a následná evaluace. Z ní jsou poté vyvozeny závěry ohledně funkčnosti a přiměřenosti pracovního sešitu. Následně byl sešit předělán do finální podoby.

5.1 Cíle pracovního sešitu

Cílem projektové části bylo vytvořit funkční samoobslužný pracovní sešit, zejména pro věkové rozpětí jedenácti až patnácti let. Pracovní sešit je určen především pro rodiny s dětmi, které navštíví toto místo v západních Čechách z vlastní iniciativy.

Pracovní sešit si klade za cíl seznámit návštěvníky s historií březinských památek hravou formou a skládá se jak z informační části, tak i z aktivizačních činností. Dále si klade za cíl obohatit návštěvníky o informace, které nejsou uvedeny na informačních tabulích, takže v tomto směru má tento pracovní sešit nenahraditelnou funkci. Toto se týká zejména významné osobnosti Kašpara Maria hraběte ze Sternberga, který je v daném pracovním sešitě zainteresován jako průvodce.

Dalším cílem je zábavnou formou rozvíjet návštěvníkovu imaginaci a výtvarnou tvorbu prostřednictvím úkolů spojených s těmito památkami. Zde je nejvíce kladen důraz na návštěvníkovu fantazijní tvorbu vzhledem ke stanovené věkové hranici a také na percepci a rozvíjení estetického vnímání návštěvníka. Dále se pracovní sešit zabývá rozvojem citlivosti a vizuálního myšlení. V pracovním sešitě je zohledněna výchova ke kulturně historickému dědictví, která má podněcovat návštěvníky k ochraně památek a k zájmu o tato místa. Na konci sešitu jsou také uvedeny tipy na další výlety spojené s tímto okolím, které mají návštěvníka inspirovat k poznávání nových památek v daném mikroregionu.

Pracovní sešit je koncipován v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem²⁹² českého školství a opírá se o něj. Zde je kladen důraz na rozvoj jak průřezových témat, tak cílů spojených s výtvarnou výchovou.

Očekávané výstupy na druhém stupni základní školy (tedy dané věkové kategorie, na niž je pracovní sešit zaměřen) jsou podle Rámcového školního programu následující:

"Žák

- vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků
- užívá vizuálně obrazná vyjádření k zaznamenání vizuálních zkušeností, zkušeností získaných ostatními smysly a k zaznamenání podnětů z představ a fantazie
- užívá prostředky pro zachycení jevů a procesů v proměnách a vztazích; k tvorbě užívá některé metody uplatňované v současném výtvarném umění a digitálních médiích-počítačová grafika, fotografie, video, animace
- vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření; porovnává a hodnotí jeho účinky s účinky již existujících i běžně užívaných vizuálně obrazných vyjádřeních
- rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku a v rovině sociálně utvářeného i symbolického obsahu
- interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků
- porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů

---

²⁹² Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

- ověřuje komunikační účinky vybraných, upravených či samostatně vytvořených vizuálně obrazných vyjádření v sociálních vztazích; nalézá vhodnou formu pro jejich prezentaci"²⁹³

Pracovní sešit je koncipován tak, že provází návštěvníka všemi významnými místy v obci Březina a ke každému místu se váže jak historická část pracovního sešitu rozvíjející návštěvníkovu znalost regionální historie, tak i aktivizační část pro plnění zadaných úkolů. Průvodce návštěvníky vítá na zámku, odkud se po splnění úkolů s ním souvisejících návštěvníci přesouvají ke kapli, poté do parku, k původnímu hradu (dnešnímu Salonu) a poté následuje výstup na vrchol bývalého slovanského hradiště, kde pracovní list končí. Pro lepší přehlednost je zde umístěna také zjednodušená mapa okolí. Na konci pracovního sešitu je prostor pro návštěvníkovy poznámky a je zde také vložena obálka s výsledky k daným úkolům.

Vzhledem k věkovému rozpětí jedenácti až patnácti let jsou zde také zapojeny sociální sítě v podobě tipů pro návštěvníka. Mají za cíl prohloubit návštěvníkův zájem o tyto památky i mimo tato místa a přiblížit jim problematiku ochrany kulturně historického dědictví skrze prostředky, které jsou u této věkové skupiny populární.

5.2 Návrh pracovního sešitu

Pracovní sešit se opírá o poznatky z teoretické části této práce. Samotný pracovní sešit byl vytvořen na základě důkladného prostudování okolní krajiny a samotných památek, které tvorbě pracovního sešitu předcházelo. To se později ukázalo jako klíčové v samotné funkčnosti projektové části. Zároveň se opírá i o provedenou evaluaci s návštěvníky březinského areálu.

Jednotlivé pracovní listy byly vytvořeny v grafickém programu Inkscape. Pro úpravu obrázků vyskytujících se v pracovních listech bylo využito programu Fast stone imagine viewer a Paint tool sai ver.1. Řešení (viz Přílohy III., obr. 19 - 21). k danému pracovnímu sešitu bylo sestaveno v programu Microsoft Word

---

²⁹³ Rámcový vzdělávací program pro 2. stupeň základní školy [online].2007 [cit. 2018-04-10].
<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

a pro výtisk pracovního sešitu byl využit PdfMerge. Pro pracovní list byl zvolen univerzitní font Clara Sans v rozpětí 10-14 bodů ve formě Clara Sans Normal a Clara Sans Bold. Písmo o velikosti 10 bodů bylo použito na tvorbu tipů pro návštěvníka, 12 bodů pro většinu textu a 14 bodů pro nadpisy jednotlivých zastávek. Všechny strany, kromě stran týkajících se výtvarných aktivit a úvodní a závěrečné strany, jsou číslovány a jednotlivé zastávky jsou taktéž očíslovány pro lepší přehlednost.

Každý list je koncipován ze dvou částí. Na levé straně je text takřka výhradně informačního charakteru a na pravé straně jsou jednotlivé úkoly související předchozím textem. Tato informace je sdělena i návštěvníkovi v úvodu pracovního sešitu z důvodu lepší orientace v sešitě. Další část této podkapitoly je věnována popisu jednotlivých stran v pracovním sešitu strany označené níže odpovídají stranám v pracovním sešitu. Text je psán jiným písmem a jednotlivé pasáže, které se objevují i v pracovním sešitu, jsou označeny kurzívou. Pracovnímu sešitu předcházela jeho nepřesný a zjednodušený návrh, který byl poté vyzkoušen v samotném areálu, aby bylo možné vypracovat konečný pracovní sešit.

Úvodní strana:

Tato strana má sloužit k podnícení zájmu návštěvníka o tento pracovní sešit. Proto by měla být dostatečně zajímavá pro daného návštěvníka, ale i přehledná, aby bylo na první pohled jasné, o čem daný pracovní sešit je a pro koho byl určen. Pro tuto stranu byla vytvořena autorská stylizace z kresby Karla Brantla a následné rytiny od J. Richtera. Nad ní je umístěn nadpis: *„Po stopách hraběte Sternberga.“* A pod ním je umístěn informační podnadpis: *„Pracovní sešit k březinským památkám pro děti od 11 do 15 let a nejen pro ně...“* (viz Přílohy III., obr. 1).

Strana 1.:

Zde je umístěna informační část určená pro návštěvníka, která ho seznamuje s průvodcem. Je zde naznačeno, co všechno se zde návštěvník dozví a dále jsou zde praktické informace pro návštěvníka (například jak dlouhá cesta bude). Text je následující:

„Milý návštěvníku, vítám Tě na březinském panství. Mé jméno je Kašpar Maria hrabě ze Sternberga a budu Tvým průvodcem. Při tomto putování se dozvíš něco o mně, okolních památkách a snad i něco o sobě. Cesta bude dlouhá asi dva kilometry a naše prohlídka bude trvat okolo dvou hodin. Na konci cesty se dozvíš správné odpovědi k úkolům a ještě něco navíc. Před naší cestou ještě prosím vyplň svůj osobní badatelský průkaz.“

Pod tímto je umístěn badatelský průkaz určený k vyplnění návštěvníkem. Dále je zde uvedeno, co má mít návštěvník s sebou a následuje informační text o složení jednotlivých listů.

„Na konci sešitu je vyhrazený list pro Tvé poznámky nebo kresby. Každá strana sešitu je rozdělena na dvě části. Levá část je informační a pravá část je vyhrazena pro úkoly a jejich vyplnění. Jednotlivé zastávky jsou značeny čísly pro větší přehlednost.“ Na to navazuje část informující návštěvníka o tom, co je zde povoleno a co naopak zakázáno. Tato strana se uzavírá motivační větou: „Pojďme se nyní podívat na mapu, podle které půjdeme!“

Strana je obohacena o fotografii Kašpara Sternberga a autorskou fotografii parku se zámekem. Obě fotografie jsou autorsky stylizovány. (viz Přílohy III., obr. 2).

Strana 2.:

Tato strana je věnována mapě, která zde plní důležitou funkci pro následnou orientaci v prostoru. (viz Přílohy III., obr. 3).

Strana 3.:

Na této straně je popsána osobnost Kašpara Maria hraběte ze Sternberga.

„2. Něco málo o mně: Pocházím ze slavného rodu Sternbergů (také psáno jako Šternberkové), který působil na našem území po dlouhá staletí a je zde dodnes. Žil jsem v letech 1761-1838 a proslavil jsem se jako spoluzakladatel Národního muzea. Také jsem napsal mnoho významných knih o botanice, trilobitech, lomikamenech a třeba i o hornictví, které proslavilo tento kraj. I když je tento sešit napsaný jen česky, já jsem ovládal celkem čtyři jazyky (češtinu, francouzštinu, němčinu a latinu).“

S tímto jsou spojené následující úkoly, které rozvíjejí historické znalosti, podporují orientaci v prostoru a mají za cíl zlepšit návštěvníkovu pozorovací schopnost. Pod jednotlivými úkoly jsou napsány tipy, které mají pomoci v nalezení řešení. Úkoly jsou následující: „*Která významná osobnost u nás v této době mimo jiné vládla? (tip: byla to žena a měla 16 dětí) Která důležitá událost proběhla ve Francii? Podle čeho/koho se jmenuje obec Březina? (tip: rozhlédni se okolo sebe) Kdo je nynějším majitelem zámku? (tip: prohlédni si důkladně informační tabuli).*“

Třetí zastávka se týká erbu rodu Sternbergů a návštěvník zde má za úkol rozluštit šifru, díky níž zjistí více informací o tomto erbu. Tento úkol má vzdělávací funkci a podněcuje u jedince rozvoj logického myšlení.

„3. Šifra hraběte Kašpara: Na informační tabuli najdeš také náš erb. Líbí se Ti? Na rozdíl od jiných rodů jsme ho nikdy neupravovali. Osmicípou hvězdu, která je umístěná uprostřed erbu, si naši předkové nevybrali náhodně. Má svůj specifický význam. Badatelský úkol: Rozlušti následující šifru a zjistíš, jaký význam má pro náš rod osmicípá hvězda.“

Jsou zde použity fotografie erbu a autorsky stylizovaný medailonek s podobiznou Kašpara M. hraběte ze Sternberga (viz Přílohy III., obr. 4).

Strana 4.:

Na základě předchozí strany je zde na návštěvníkovi, aby si vytvořil svůj vlastní erb. Této úkol je doprovázen slovy: „*Úkol hodný hraběte: Vytvoř si svůj erb, který bude reprezentovat Tvůj rod (můžeš se inspirovat svým příjmením nebo něčím, co je typické pro Tvou rodinu) (tip: každý člen rodiny může vytvořit část erbu) (tip: vymysli pro svůj rod příběh)*“Cílem této výtvarné činnosti je rozvoj fantazie, grafomotoriky a v neposlední řadě také sociálního myšlení. Pod tímto textem je autorsky vytvořený obrys erbu. (viz Přílohy III., obr. 5).

Strana 5.:

Tato strana je věnována zámku a děti zde mají po informační části za úkol najít rozdíly mezi stávajícím zámkem a fotografií zámku z roku 1900. K tomuto se váže následující text:

„4. Na zámku: Před Tebou stojí zámek, který začal stavět můj bratr Jáchym v roce 1806 v empírovém slohu. Pro toto období bylo typické, že se stavěly zámky velice střídmých, jednoduchých forem, inspirovaných antikou. Já jsem zde trávil své dětství a poté jsem se na zámek vrátil po bratrově smrti a již jsem zde zůstal. Po převzetí moci komunistickým režimem zde vzniklo v roce 1949 lesnické učiliště a zámek sloužil jako škola a zároveň domov mládeže pro studenty. Po roce 1989 přešel zpět do rukou našeho rodu, stejně jako okolní památky.“ A Úkolová část: *„Odras minulosti: Postav se čelem k zámku. Prohlédni si zámek velmi pozorně. Tento obrázek, který vidíš, je přibližně z roku 1900. Srovnej ho s nynější podobou a najdi alespoň 5 rozdílů. Označ je!“* Tento úkol rozvíjí pozorovací schopnosti a ukazuje dětem historické souvislosti týkající se zámku.

Pátým úkolem je dokreslit zámek dle dětské fantazie. Tento úkol rozvíjí hlavně imaginaci a fantazii návštěvníka spojené s rozvojem grafomotoriky. Text je následující: *„5. Staň se mým architektem: V době, kdy jsem se sem přestěhoval z ciziny, kde jsem pracoval jako duchovní a poté jako politik, ještě zámek nebyl dostavěný. Postavena byla jen dvě postranní křídla zámku a na mně bylo, abych ho dokončil. Dokážeš si takhle zámek představit?“* A úkol: *„Navrhni zámek: Staň se mým architektem a dokresli zámek podle svých představ tak, jak si ho představuješ Ty!“* (viz Přílohy III., obr. 6).

Strana 6.:

Na této straně je autorsky upravená fotografie zámku a je zde vymezený prostor pro výtvarnou tvorbu. (viz Přílohy III., obr. 7).

Strana 7.:

Tato strana rozvíjí dětskou fantazii, imaginaci a abstraktní myšlení. Zároveň obohacuje návštěvníka o nové informace týkající se kaple a parku. Texty jsou následující: *„6. Hádej, kdo jsem! Vrať se zpět na druhou stranu zámku a hned naproti němu uvidíš stavbu čtvercového půdorysu. Prozkoumej ji ze všech stran a zkus uhádnout, co to může být.“* Následuje výběr z možností obsahující i vlastní teorii návštěvníka.

Zastávka číslo sedm se týká kaple: 7. Kaple: *„Nyní se přesuňme přes schodiště ke kapli, která je nedaleko zámku. I když jsem byl na studiích rebel a poté mě neprávem obvinili z příslušnosti k hnutí iluminátů, strávil jsem většinu života jako kanovník v Řezně. Kaple má, stejně jako zámek, velmi bohatou historii. I když ne vždy tak slavnou. V době, kdy zde bývalo lesnické učiliště, byla v kapli posilovna a střechou byla proražena díra na kamna. Dnes je již opravená, znovu vysvěcená a konají se zde svatby.“* Úkoly týkající se kaple jsou následující: *„Bádání: Stačil/a sis ji pořádně prohlédnout ze všech stran? Tak zodpověz: Komu byla zasvěcena? Kdy vznikla? I když je právě teď kaple zamčená, správný badatel se nezastaví před ničím. Vyber proto z následujících věcí ty, které bychom NYNÍ v této kapli NENAŠLI:“* Následuje výčet věcí.

Na konci strany je popsáno seznámení s parkem a instrukce, jak k němu dojít: *„8. Návštěva parku: Po prohlídce kaple vyrazíme do parku, který je mou oblíbenou částí prohlídky. Jako slavný botanik jsem zde trávil mnoho času. Dojdi zpět přes schodiště okolo zámku na jeho druhou stranu. Od ní jdi okolo stromů vlevo až k jezírku a zde Tě budou čekat další úkoly.“* Tato strana je obohacena o autorskou fotografii kaple, která byla následně stylizována. (viz Přílohy III., obr. 8).

Strana 8.:

Tato strana je věnována parku a úkolům s ním spojenými. Kromě vzdělávací funkce jsou tyto úkoly koncipovány tak, aby rozvíjely smysl pro orientaci, pozorovací smysl a odhadovací schopnosti. Dále také prověřuje matematické znalosti a rozvíjí zájem o přírodu.

Text k zastávce číslo devět je následující: *„9. Park v číslech: Rozhlédni se po parku. Obepíná zámek a rozprostírá se až dolů pod hrad. Jak na Tebe působí? Vím, že již nevypadá jako dřív, tak, jak si ho pamatuji já. Když jsem park vytvářel, nechal jsem zde vysadit mnoho vzácných druhů rostlin z celého světa. Dnes již bohužel zbylo jen málo z nich. I tak se zde ale najde mnoho exotických rostlin a stromů. Dokonce zde stával i tzv. Goethův buk. Johann Wolfgang von Goethe byl můj dlouholetý přítel. Víš, kdo to byl? Pokud ne, zeptej se ostatních.“* Po čekání návštěvníka dva úkoly: *Hádej! Jak moc máš dobrý odhad? Zkus uhádnout, jak veliký je tento park. Dám Ti na vybranou:“* Zde jsou poté vypsány možnosti. Druhý úkol zní: *„Kolik? V roce 1817 jsem dělal soupisy rostlin, které tady byly (v parku*

a v botanické zahradě, kterou jsem také založil). Přesný počet snadno spočítáš.“ Zde následuje matematický příklad.

10. úkol je složitější a je založen na smyslu pro orientaci: „10. Americké poselství: Dobře si jednotlivé stromy prohlédni, můžeš na nich totiž najít skrytá poselství. Jedno z nich zde zanechali američtí vojáci, kteří zde byli na konci druhé světové války.“ Následuje úkol: *Úkol pro badatele: Najdi toto znamení a nakresli ho dolu do rámečku. (tip: neboj se - znamení snadno rozpoznáš, pokud budeš mít oči otevřené - U.S.A.!) (tip: Vymysli jiný způsob, jak po sobě zanechat poselství bez toho, abys ničil kůru stromů).*“ Na této straně byly použity dvě fotografie a obě byly autorsky stylizovány. Oproti původnímu návrhu zde byla předána fotografie stromu, na kterém mohou návštěvníci najít toto znamení. (viz Přílohy III., obr. 9).

Strana 9.:

Tato strana uzavírá pobyt v parku následujícím textem: „11. Duše stromů: Někdo říká, že strom se neskládá jen z kůry a dřeva, ale že má také svou duši a každá z nich je jedinečná. Najdi si jeden strom, který se Ti nejvíce líbí, a představ si místo něho člověka, skřítku nebo kohokoliv jiného. Jak by vypadal? Byl by malý/vysoký,... Jaké by měl vlastnosti? Všímej si detailů na stromě a nezapomeň použít i své prsty (jak jinak poznáš, jestli je ta bytost hrubá a zlá, a nebo jemná a hodná).“ Následuje samotný úkol, který zní: „Nakresli strom jako bytost. Pokud budeš vědět, napiš i název stromu, který sis vybral. (tip: obejmi spolu s přáteli nebo rodinou tento strom a něco si přeji) Poté jdi dál parkem podél plotu až dolů, kde uvidíš plot z kamení.“ Pod ním je rámeček určený pro vypracování úkolu. Tato strana podněcuje dětskou imaginaci a fantazii. Zlepšuje také grafomotoriku jedince. (viz Přílohy III., obr. 10).

Strana 10.:

Další strana se zabývá instruktáží cesty k samotnému bývalému hradu a pobytu na něm samém. Dva úkoly směřují k rozvoji jazykových schopností (pověst) a imaginace. Dále také ke schopnosti orientace v textu a schopnosti nápodoby (romantický hrad). Důležitou součástí obou úkolů je rozvoj fantazie a abstraktního myšlení jedince.

Text je následující: „12. Cesta na "hrad": Nahoře vlevo od Tebe vidíš bílou budovu. Dojdi k ní (ta dříve sloužila jako domov mládeže) a od ní se dej vpravo cestou přímo k bývalému hradu - dnešnímu salonu po žlutém značení... Z bývalého hradu zde zbyla jen věž a tu jsem přestavěl na romantický salon. Ostatní části hradu se postupně zbouraly a poslední kameny byly použity jako materiál pro stavbu zámku. K původnímu hradu se váže pověst, kterou Ti nyní budu vyprávět.

Pověst: Byla o jednom rytíři, který velel zbrojnošům a ti měli chránit hrad. Jednou se ale stalo, že při nepřátelském nájezdu na hrad rytíř ze zbabělosti utekl, a díky tomu zbrojnoši zemřeli. Poté se na hrad vrátil a pod tíhou svědomí se zabil sám. Od té doby se tento rytíř zjevoval každý den v pravé poledne v bílém plášti a děsil ženy, které sem chodily pro trávu. ....A jak to bylo dál? Nemohu i nyní vzpomenout. Vymysli si své pokračování pověsti a na konci putování se dozvíš, co se stalo.“ Za tímto textem následuje prostor pro dopsání vlastního konce pověsti.

Třináctý úkol se týká popisu romantické architektury a její demonstrace na Salonu. „13. Romantický hrad: Jak bys definoval/a slovo romantický? Stále ho slyšíme, ale málokdo ho umí definovat. Romantická architektura se obracela do minulosti a byl to směr, který doplňoval tehdejší empir. Inspiroval se starou architekturou jako byla například gotika. Typické jsou pro ni i tzv. lomená okna a lomený oblouk, které můžeš vidět i na salonu. Stavby měly také často tupé zakončení. Některé stavby dokonce záměrně připomínaly zříceniny, i když byly teprve stavěny. Dobře se podívej na salon a poté zkus dokreslit panelový dům tak, aby vypadal romanticky“ Následuje autorsky stylizovaná fotografie panelového domu²⁹⁴, která je zesvětlena, aby následná kresba lépe vynikla. (viz Přílohy III., obr. 11).

Strana 11.:

Tato strana je věnována bývalému hradu a pozůstatku sklepa. Jedná se tedy hlavně o informační část, na níž navazují úkoly spojené s orientací na informační tabuli. Texty jsou následující: „14. Hrad: Vnitřek salonu byl znovu opraven do podoby, kterou vidíš nyní Ty. Uvnitř je točité schodiště, po kterém se dá vyjít nahoru na střechu a dnes salon slouží jako místo pro konání svateb.“

---

²⁹⁴ Obr. [online] [cit. 2018-04-20] dostupné z https://www.cka.cz/cs/souteze/vysledky/panelovy_dum_incheba

Na tento text navazující úkoly orientované na tamější informační tabuli (*Kdo se udává jako první majitel březinského hradu? Z jakého roku? Kým byl opraven do stávající podoby? Ve kterých letech proběhla rekonstrukce?*)

Hradní sklep je definován takto: 15. Hradní sklep:

Posaď se na lavičku a zaposlouchej se do doby dávno minulé. Až půjdeš dolů, sejdi vpravo po schodech a najdeš tam původní hradní sklep. Představ si, co tam asi mohli naši předkové skladovat. Nějaké dobré jídlo? Nebo něco jiného? Je jen na Tobě, aby jsi nakreslil/a, co tam asi mohli uchovávat. (tip: pod salonem se nachází dětské hřiště a koupaliště, kde se můžeš osvěžit) Až dokreslíš sklepní zásoby, čeká Tě cesta na hradiště. Pozorně si přečti instrukce: Sejdi podél hradního sklepa od salonu po schodech tak, abys ho měl/a po levé straně a dej se první cestičkou vlevo nahoru do lesa. Po chvílce se napojíš na cestu, která vede zleva od Tebe. Jdi po ní dále než dojdeš na travnaté místo, kde takřka nejsou stromy. Tam se dej vpravo nahoru a dostaneš se na křižovatku. Zde se dej vpravo nahoru po červeném značení a stále se drž vpravo. Vzhůru na hradiště!

Následuje samotný úkol v podobě kresby tří věcí, které se mohly uchovávat v tomto sklep. Na této straně je autorská stylizace dveří od salonu. (viz Přílohy III., obr. 12).

Strana 12.:

Tato strana je věnována osobnosti Vlasty Buriana a samotnému hradišti. Texty jsou následující: 16. *Odpočinek: Zhruba v necelé polovině cesty na hradiště Tě čeká místo, kde jsou lavičky a přístřešek. Posaď se a odpočin si. I badatelé musí relaxovat. To zde dělal i slavný komik Vlasta Burian, který na Březině trávil své herecké prázdniny a měl také nedaleko hradiště vybudovanou chatu "Buriánku". Z ní bohužel zbyly jen základy. Jako paleontolog jsem se zabýval také zkamenělinami, které se v okolí nacházejí dodnes. Třeba na nějakou narazíš. Víš, co je to zkamenělina?* " Text doprovází úkol, ve kterém mají děti napsat, zda znají nějaký film, ve kterém tento komik hrál. Tento úkol pomáhá mimo jiné propojovat mezigenerační rozdíly mezi například dětmi a jejich prarodiči.

Další zastávkou je již samotné hradiště, ke kterému se váže následující text: „17. *Cíl - hradiště: Před Tebou je altán s vyhlídkou, kterou jsem zde nechal*

zbudovat já. Rád jsem sem chodíval se svými přáteli. Všude okolo najdeš pozůstatky kamenných valů z původního hradiště, které je jedno z nejstarších v západních Čechách. Nejdříve zde sídlili Keltové a poté Slované. Protože jsem se také velice zajímal o archeologii, tak jsem inicioval archeologické bádání. Našly se zde nádoby, zbytky kostí a tak podobně. Někdo se dokonce domnívá, že by toto místo mohlo být.....“ Na tento text navazuje úkol obsahující luštění tajenky. Jednotlivé otázky shrnují toto putování a z každé památky se zde objevuje alespoň jedna otázka. Tento úkol má shrnující a vzdělávací cíl. V dolní části je autorská stylizace fotografie altánu. (viz Přílohy III., obr. 13).

Strana 13:

Zde je již samotné rozloučení, tipy na výlet a úkol spojený s informační tabulí. Zde je cílem završení této cesty a rozloučení se s návštěvníkem. Text je následující:

„18. Čas loučení: Zde naše putování končí. Zjistil jsi, že zámek má bohatou historii. Také fakt, že kaple sloužila jako posilovna, v parku býval Goethův buk, na hradě zase bílý rytíř a o prázdninách jsme zde mohli vidět i Vlastu Buriana. V neposlední řadě také tvrzení, že slovanské hradiště pochází z doby...“

„O mně jsi se dozvěděl, že jsem byl významný vědec, botanik, sloužil jsem jako duchovní a věnoval jsem se mnoha jiným věcem. Málem mě obvinili z iluminátství, obnovil jsem Salon a založil zde park s botanickou zahradou. A o sobě jsi se dozvěděl, že jsi skvělý badatel a výborný pozorovatel. Máš trpělivost a zvědavou mysl. Gratuluji Ti a doufám, že Tě to bavilo. Na oplátku jsem Ti vložil řešení do obálky na další straně. Bylo mi ctí Tě provést po mém panství. Měj se hezky a přeji Ti krásný den.. 18. Čas loučení:

Zde naše putování končí. Zjistil jsi, že zámek má bohatou historii. Také fakt, že kaple sloužila jako posilovna, v parku býval Goethův buk, na hradě zase bílý rytíř a o prázdninách jsme zde mohli vidět i Vlastu Buriana. V neposlední řadě také tvrzení, že slovanské hradiště pochází z doby (tip: podívej se na informační tabuli) O mně jsi se dozvěděl, že jsem byl významný vědec, botanik a věnoval jsem se mnoha jiným věcem. Obnovil jsem salon a založil zde park s botanickou zahradou. A o sobě jsi se dozvěděl, že jsi skvělý badatel a výborný pozorovatel. Máš trpělivost a zvědavou mysl. Gratuluji Ti a doufám, že Tě to bavilo. Na oplátku jsem Ti vložil řešení do obálky na další straně.

Bylo mi ctí Tě provést po mém panství. Přeji Ti krásný den..." (viz Přílohy III., obr. 14).

Strana 14.:

Zde je prostor pro návštěvníkovy poznámky či kresby. (viz Přílohy III., obr. 15).

Strana 15.:

Tato strana obsahuje zapečetěnou obálku s řešením (viz Přílohy III., obr. 16).

Strana 16.:

Zde jsou uvedeny údaje o vzniku pracovního sešitu a poděkování. (viz Přílohy III., obr. 17).

Strana 17.: zadní obálka

Obsahuje stejný motiv jako úvodní strana. (viz Přílohy III., obr. 18).

5.3 Evaluace pracovního sešitu:

Přípravný pracovní sešit byl podroben výzkumu jeho funkčnosti po dobu dvou dnů v měsíci dubnu v počtu sedmi účastníků. Skupiny byly záměrně rozdělené do dvou dnů z důvodu co největší autentičnosti rodinného prostředí a tím pádem co nejmenšího zkreslení výsledků výzkumu. Věkové rozmezí zde bylo 9-16 let. Jelikož byl pracovní sešit brán jako přípravný a šlo zde více o smyslnost úkolů, než formu jejich podání, byl ještě několikrát upravován a to jak stylisticky, tak i graficky do finální podoby (viz Přílohy III., obr. 22). Ve výzkumu se ukázalo, že pro devítileté návštěvníky je tento pracovní list velmi náročný, ale za pomoci rodinných příslušníků je taktéž vhodný i pro tuto věkovou kategorii. Naopak šestnáctiletý návštěvník byl schopný projít tuto trasu sám, bez větších problémů.

Pracovní sešit se ukázal jako funkční pomůcka, která děti zajímala. Cíle, které byly vytčeny, splnila, ačkoliv měl pracovní sešit mnoho nedostatků. Problematická byla orientace v prostoru při cestě na hradiště a při procházce parkem. Dále se v pracovním sešitě vyskytlo několik nepřesných údajů, stylistických nedostatků a také malý prostor pro odpovědi návštěvníků. Proto

byl tento pracovní sešit přepracován a konečná podoba pracovního sešitu byla popsána v předchozí podkapitole. Tato podoba pracovního sešitu byla předána do radnického muzea a také na samotný zámek Březina. Zde byl pro tyto účely vytvořen speciální box na dané pracovní listy.

5.3.1 Rozbor výzkumu

Všech sedm účastníků odpovědělo takřka na všechny otázky a většina z dětí zpracovávala otázky samostatně. Pracovní sešit byl sestaven s ohledem na fakt, že jej bude plnit nejen dětský návštěvník, ale že se mu dostane pomoci i od jiných rodinných příslušníků. Dokonce při samotném výzkumu proběhla za tímto účelem spolupráce mezi do té doby sobě navzájem neznámými návštěvníky, což podpořilo spolupráci na tvorbě pracovního sešitu.

Odpovědi se více méně od všech shodovali a nevyskytl se nějaký závažnější problém co se týká pochopení zadání jednotlivých úkolů. Vyskytly se pouze drobné odchylky (například jeden návštěvník danému úkolu porozuměl ihned a jinému to trvalo déle).

V následující části jsou popsány odpovědi a komentáře k nim. Vzhledem k mé účasti při obou výzkumech jsem mohla přihlížet a hodnotit práci v samotném průběhu výzkumu.

Úvodní strana

Její podoba setrvala do finální podoby sešitu. (viz Přílohy III., obr. 23).

Strana 1.:

Zde se neukázalo nic jako problematické – všichni všemu porozuměli bez problémů. (viz Přílohy III., obr. 24).

Strana 2.:

Komentář:

Mapa se ukázala jako dobrá pomůcka, ale nějaký čas trvalo dětem zorientovat se, kdy se ony samy na mapě nacházejí. Proto byla mapa následně předělána do finální podoby. Její jednoduchost podpořila orientaci v prostoru. (viz Přílohy III., obr. 25).

Strana 3.:

Komentář:

Všichni shodně vyplnily Jméno významné osobnosti, která u nás vládla (Marie Terezie-jednou napsána jako M.Terezie). Problém nebyl ani s druhou otázkou: *Která důležitá událost proběhla ve Francii?* (Velká francouzská revoluce). Až na gramatické chyby (francouská 3x a 1x francouzská).

3. otázka:

Podle čeho/koho se jmenuje obec Březina?

Odpovědi: 4x břiza, 1x břízy, 1x břízi, 1x Šternberk

Komentář:

tato otázka dělala některým návštěvníkům problém, ale jiné děti naopak odpověď napadla ihned.

Badatelský úkol:

Rozlušti následující šifru a zjistíš, jaký význam má pro náš rod osmicípá hvězda.

Komentář:

Zde všichni shodně vyplnili: Stern; Berg; Sternberg. Jen v poslední části se lišila odpověď (*po vyluštění dvou slov je spoj a za = napiš, co to slovo označuje*).

Odpovědi: 2x nevyplněno; 1x příjmení; 2x hvězdná hora; 1x zámek; 1x hvězdná hora, příjmení majitele (viz Přílohy III., obr.26).

Strana 4.:

Úkol hodný hraběte: Vytvoř si svůj erb, který bude reprezentovat Tvůj rod (můžeš se inspirovat svým příjmením nebo něčím, co je typické pro Tvou rodinu)

Komentář:

Zde nebyl žádný problém s porozuměním zadání úkolu. Problém se jen naskytl s představivostí návštěvníků – některým dlouho trvalo, než si promysleli, co nakreslí. Výsledky dopadly velmi dobře. (viz Přílohy III., obr. 27).

Strana 5.:

Odras minulosti: Postav se čelem k zámku. Prohlédni si zámek velmi pozorně. Tento obrázek, který vidíš, je přibližně z roku 1900. Srovnej ho s nynější podobou a najdi alespoň 5 rozdílů. Označ je!

Komentář:

Všichni našli alespoň 5 rozdílů. Na tomto obrázku bylo mnoho rozdílů, proto nebyl problém najít pět z nich. Jen jednomu návštěvníkovi se to nedařilo, ale za pomoci ostatních to zvládl i on. (viz Přílohy III., obr.28).

Strana 6.:

Navrhni zámek: Že ne? Otoč na druhou stranu a staň se mým architektem! Dokresli zámek podle svých představ tak, jak si ho představuješ Ty!

Komentář:

Všichni návštěvníci nakreslili svou představu o zámku dle jejich fantazie. Někteří byli více kreativní, jiní méně a jeden návštěvník pouze spojil postranní křídla zámku. Ale i tak se tento úkol dá považovat za úspěšný. (viz Přílohy III., obr. 29).

Strana 7:

Hádej, kdo jsem! – Vyber jednu z možností. (kašna, studna, vchod do hladomorny, hrobka, mám vlastní teorii)

Odpovědi: 1x vchod do hladomorny, 2x hrobka, 3x studna, 1x kašna (původně), nyní sklípek

Komentář:

Ukázalo se, že nejvíce návštěvníků tipovalo studnu, což byla správná odpověď. Tato činnost byla velice úspěšná a děti velmi bavila.

7. kaple: Z odpověz:

Komu byla zasvěcena kaple?

Všichni shodně našli, že šlo o svatou Terezií z Lisieux (lišila se jen míra zkratek př. místo Lisieux jen L. atp.)

Kdy vznikla?

Opět všichni shodně našli, že v roce 1936

Vyber z následujících věcí ty, které bychom NYNÍ v kapli Nenašli:

Odpovědi:

1x kněz, věřící lidé, bible

1x kněz, věřící lidé, víno

2x kněz, věřící lidé, víno, bible

2x oltář, kněz, svíčka, věřící lidé, bible, sochy svatých

1x víno, krucifix, věřící lidé, kněz

Komentář:

Předchozí dvě otázky nepředstavovaly nějaký problém, poslední otázka, založená na představivosti, se ukázala jako velice těžká. Dva účastníci si dokonce spletli zadání a označovali to, co tam má být. Ani ostatní si nebyli jisti. Zde se ukázala nepozornost, se kterou se někteří potýkali při plnění více úkolů. Někteří to naopak vyřešili tak, že se podívali oknem do kaple. (viz Přílohy III., obr. 30).

Strana 8:

Zkus uhádnout, jak veliký je tento park Dám Ti na vybranou: (13/20/30ha)

Odpovědi:

2x 13 ha

1x 30 ha

4x 20 ha

V roce 1817 jsem dělal soupisy rostlin, které tady byly (v parku a v botanické zahradě, kterou jsem také založil). Přesný počet snadno spočítáš: $200 \times 5 + 1000 - 646$.

Odpovědi: 7x 1354

Komentář:

V prvním úkolu měla většina dobrý odhad (ačkoliv mnoho z nich tipovalo 20ha jen z důvodu, že je to uprostřed). Správně jsou totiž obě – 13 i 20ha. V tomto se literatura liší. V druhém úkolu se všichni dopracovali ke správnému výsledku, i když některé matematické úkol zprvu zaskočil.

Najdi toto znamení a napiš ho do rámečku (americké znamení)

Komentář: zde byl problém s nalezením daného stromu. To se následně ve finální verzi sešitu vyřešilo přesnější specifikací tohoto místa. Tento úkol byl jedním z mnoha, který byl následně přepracován. Zajímavý byl také fakt, že každý ve stromě vyčetl něco jiného, proto se kresby od sebe velmi liší. (viz Přílohy III., obr. 31).

Strana 9.:

Nakresli strom jako bytost. Pokud budeš vědět, napiš i název stromu, který sis vybral.

Komentář:

Každý zde nakreslil opravdu něco jiného. Od skřítků až po chobotnici a nebo sovu. Zde nebyl žádný problém s porozuměním zadání. (viz Přílohy III., obr. 32).

Strana 10.:

Zapiš, jak mohla legenda pokračovat:

Komentář: Zde bylo mnoho verzí textů. Většinou byly texty kratšího rázu a obvykle to skončilo tak, že rytíř straší dodnes. Děti tento úkol zaujal a rozvíjel jejich představivost.

Překresli panelový dům tak, aby mohl být považován za romantickou stavbu.

Komentář:

V řešení tohoto úkolu se objevily velice různorodé výsledky. Větší část návštěvníků nakreslila obdobu Salonu a drželi se popisu romantické stavby z informační části pracovního sešitu. Ovšem někteří jedinci se nebáli nakreslit hotel s hvězdárnou nebo třeba dokreslit jen veliké srdíčko na panelový dům. (viz Přílohy III., obr. 33).

Strana 11.:

Podívej se dobře na informační tabuli a zodpověz:

Kdo se udává jako první majitel na březinském hradu?

7x Jindřich z Elsterberka (až na vynechání jednoho písmena či tak podobně)

Z jakého roku?

7x 1389

Kým byl opraven do stávající podoby?

1x Zdeňkem Sternbergem a Národním památkovým ústavem v Plzni

1x Zdeněk Sternberg

2x Národním památkovým ústavem v Plzni

1x Kašpar Sternberg

1x Vědcem Kašparem h. Sternberga (Národním pam. Ústavem)

1x Šternberk

Ve kterých letech proběhla rekonstrukce?

1x Poč. 19. stol.

6x 2000-2003

Komentář:

První dvě otázky byly zodpovězeny bez problémů. Na zbylých dvou se ukázala nepozornost některých návštěvníků. Někteří si spletli stávající podobu s podobou salonu za života Kašpara Maria hraběte ze Sternberga, a proto ho chybně určili za toho, kdo jej opravil. Tím pádem i jeden z účastníků chybně určil dataci.

Práce pro milovníky jídla: Nakresli 3 věci, které tam mohly být (ve sklepě)

Komentář:

Zde se objevovalo nejčastěji nějaké zvíře či alkohol. Ale objevily se zde Někteří neuměli pracovat s rozvržením prostoru, a proto zbyla velká část rámečku prázdná. (viz Přílohy III., obr. 34).

Strana 12.:

Vzpomeň si na nějaké filmy, ve kterých hrál Vlasta Burian

Komentář:

Mladší generace tohoto komika nezná, proto se v jedné odpovědi objevilo: „Kdo to je?“. Nicméně ostatní získali tuto informaci od starších návštěvníků, a proto odpověděli správně.

Tajenka je: 7x hrob Kazi

Komentář: Zde se ukázala týmová práce jako nejvhodnější organizační forma. Všichni správně vyluštili hádanku a byli spokojeni. Ovšem málokdo již věděl, kdo to Kazi byla. (viz Přílohy III., obr. 35).

Strana 13.:

Hradiště pochází z doby:

1x nevyplněno

6x 8.-10.století

Komentář:

Zde již žádný problém nebyl, až na jednoho návštěvníka, který tento úkol zapomněl vyplnit. Hledání v informačních tabulích se osvědčilo jako velice funkční a přínosné. (viz Přílohy III., obr. 36).

Závěr

Tato práce se zabývala problematikou nedostatečné propagace památek v obci Březina v mikroregionu Radnicko u Rokycan a jejím řešením pomocí samoobslužného pracovního listu určeného pro starší školní věk. Teoretická část byla věnována významnému rodu Sternbergů, který vlastní tyto památky a následně jedné z jeho nejvýznamnějších osobností Kašparu Maria hraběti ze Sternberga, který zde strávil část svého života. V další části byly popsány jednotlivé památky v této obci, a to jak z pohledu historického, tak i architektonického. Všechny tři kapitoly byly zpracovány dostatečně obsažně, aby byly vhodným podkladem pro následnou tvorbu pracovního sešitu.

V další části práce byla představena muzea jako důležité instituce pro rozvoj povědomí o kulturně historickém dědictví v daných mikroregionech. Problematika pracovních listů ukázala nejčastější chyby při tvorbě pracovních listů a zároveň přinesla rady, jak nejlépe takovýto list či sešit sestavit. Poslední kapitolou teoretické části bakalářské práce se stala specifika staršího školního věku, na která byl brán zřetel při tvorbě pracovního sešitu.

V praktické části byly popsány cíle pracovního sešitu, které byly zpracovávány v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem. Důraz byl kladen především na rozvoj fantazie a imaginace jedince a také na rozvoj pozorovacích a orientačních schopností. Dále zde byl popsán návrh pracovního sešitu jak ze strany technologické, tak i ze strany obsahové. Předmětem zkoumání se stala následná evaluace, která proběhla v samotném areálu v obci Březina. Tento výzkum pracovního sešitu se ukázal jako uspokojující s nedostatky, které byly následně odstraněny. Ukázalo se, že největším problémem bylo pro děti udržet pozornost v textu a být trpěliví. V pracovním sešitu se ukázal jako největší nedostatek nedostatečné popsání instrukcí ohledně orientace v prostoru. Naopak jako velice přínosná se ukázala spolupráce starší generace s tou mladší, která se díky tomuto pracovnímu sešitu rozvíjela. Stejně tak i fantazijní tvorba dětí byla velice úspěšná. Osvědčila se zde také práce s informační tabulí a důležitost tisku pracovního sešitu do tohoto terénu na tvrdých deskách, což je nezbytné pro realizaci takového pracovního sešitu.

Dále se ukázalo, že tvorba univerzálního pracovního sešitu je velice obtížná, protože i když byli návštěvníci přibližně stejné věkové úrovně, každý

reagoval na daný úkol zcela odlišně. Samozřejmě by bylo vhodné tento pracovní sešit postupem času aktualizovat a dále se touto problematikou zabývat.

Seznam použitých zdrojů:

Monografické publikace:

BRABCOVÁ, Alexandra, ed. *Brána muzea otevřená: průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea*. Náchod: Juko, 2003. 583 s. ISBN 80-862-1328-5.

CEJP, Karel. *Kašpar Sternberg a jeho Březina*. Rokycany: Musejní společnost, 1938. 4 s. ISBN neuvedeno

CÍZL, Vojtěch. *Průvodce po Radnicích a okolí*. Radnice: vydal vlastním nákladem odbor Klubu čsl. turistů. Knih tiskárna Bratří Řimsové v Blatné, 1935. 48 s. ISBN neuvedeno

DOČEKAL, Boris. *Osudy českých šlechticů: Ludvík Belcredi, Václav Dlauhoweský, Antonín Bořek-Dohalský ... [et al.]*. Jihlava: Listen, 2002. 141 s. ISBN 80-865-2600-3.

DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbirožska*. Praha: Regia, 2014. 320 s. Tajemné stezky. ISBN 978-80-87866-08-5.

HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: (erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti)*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 1992. 197 s. ISBN 80-901020-3-4.

HAUBELT, Josef. *Kašpar M. Šternberk, přírodovědec a geolog*. Praha: Ústřední ústav geologický, 1988. 86 s. ISBN neuvedeno

JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. 1. vyd. Brno: Paido, 2010. 298 s. Kultura a edukace, sv. 1. ISBN 978-80-7315-207-9.

JIRÁSEK, Alois. *Psohlavci*. Ilustroval Mikoláš ALEŠ. Praha: Dobrovský, 2014. 251 s. Omega. ISBN 978-80-7390-129-5.

JUŘÍK, Pavel. *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*. Praha: Knižní klub, 2013. 206 s. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-4065-7.

KLÁŠTERSKÝ Ivan. *Publikace Státního úřadu památkové péče a ochrany přírody Český Šternberk státní hrad a památky v okolí*. Praha: druhé, přepracované a rozšířené vydání, Sportovní a turistické nakladatelství pro Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1959. 31 s. ISBN neuvedeno

KOLEKTIV autorů pod vedením dr. Miloslava Bělohlávka. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (IV) Západní Čechy*. Praha: Svoboda, 1985. 528 s. ISBN neuvedeno

KOLEKTIV autorů. *50 let založení lesnického učňovského školství na Březině*. 1999. 96s. ISBN neuvedeno

KÖNIGSMARK, Josef. *Rokycansko Radnicko a Zbirožsko v lidových vyprávěních*. 2. vydání. Rokycany: Národní souručenství, 1940 224s. ISBN neuvedeno

KRUEGER, Rita. *Czech, German, and noble: status and national identity in Habsburg Bohemia*. Oxford: Oxford University Press, 2009. 290 s. ISBN 978-0-19-532345-0.

KUŽEL, Stanislav a Jiří VANĚK. *Interpretace v Muzeu, aneb, Den bez divochů a průvodců*. Vyd. 1. Praha: OSF, 1999. 31 s., [24] s. obr. příl. +. ISBN 80-238-4463-6.

LANG, Martin. *Vítaný host: čtvrtletník příznivců přírody, památek a lidí*. Plzeň: Nava tisk, 2011, (podzim).

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997. 227 s. ISBN 80-200-0605-2.

MAŘA, Petr. *Svět české aristokracie: (1500-1700)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 1060 s. Česká historie, sv. 12. ISBN 80-7106-312-6.

MRÁZOVÁ, Lenka. *Tvorba pracovních listů: metodický materiál*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013. 27 s. ISBN 978-80-7028-403-2.

MYSLIVEČEK, Milan a Ferdinand ŠUSTÁČEK. *Erbovník 2, aneb, Kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví*. Vyd. 1. Praha: Horizont, 1997. 237 s. ISBN 80-7012-091-6.

OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. čtvrtý díl. V Praze: J. Otto, 1891. 1026s. ISBN neuvedeno

PARKAN, František. *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví: metodická příručka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra dějin a didaktiky dějepisu, 2008. 168 s. ISBN 978-80-7290-287-3.

PETR, Kůs. *Rokycansko v pověstech 4*. Rokycany: Agentura AM art, 2010. 192 s. ISBN neuvedeno

PETROVSKIJ, Artur Vladimirovič. *Vývojová a pedagogická psychologie*. Vyd. 1. Přeložila Eva SCHMIDTOVÁ. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1977. 257 s. Knižnice psychologické literatury.

POKLUDA, Zdeněk. *Moravští Šternberkové: panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. 353 s., [8] s. obr. příl. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska, sv. 10. ISBN 978-80-7422-181-1.

PRAŽÁKOVÁ, Běla. *Písemná pozůstalost – Kašpar hrabě Šternberk (1761-1838)*. Praha: Literární archiv památníku národního písemnictví v Praze, 1978. 25 s. ISBN neuvedeno

ROUS, Josef a Jiří PECH. *Rokycansko: průvodce po Rokycansku*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1966. 134, [2] s.

ROŽMBERSKÝ, Petr a Pavel VAŘEKA. *Středověké osídlení Rokycanska*. Vyd. 1. Praha: Společnost přátel starožitností v Praze ve spolupráci se Západočeskou univerzitou v Plzni a Státním oblastním archivem v Třeboni v nakl. Unikornis Praha, 2013. 207 s. Vlastivědná knihovnička Společnosti přátel starožitností. ISBN 978-80-86204-27-7.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Vyd. 3., V Argu 1. Ilustroval Karel LIEBSCHER, ilustroval Vojtěch KRÁL Z DOBRÉ VODY. V Praze: Argo, 1998. 258 s. ISBN 80-7203-185-6.

SPĚVÁČEK, Václav. *J.E. Purkyně a Západní Čechy*. Vyd. 1. Plzeň: Západočeské nakladatelství v Plzni, 1972. 109 s. ISBN neuvedeno

ŠOBÁŇ, Marek, David HRBEK a Vladimír HAVLÍK. *Škola muzejní pedagogiky 6*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 121 s. ISBN 978-80-244-1871-1.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní expozice jako edukační médium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 364 s. ISBN 978-80-244-4302-7.

TAXOVÁ, Jiřina. *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 273 s. Knižnice psychologické literatury.

TLACHOVÁ, Kateřina, Pavla SEITLOVÁ, Eva JELÍNKOVÁ a Zdena POLÁKOVÁ. *Děti, mládež, -- a muzea?: sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, uspořádané v Moravském zemském muzeu ve dnech 12. a 13. ledna 1995*. Brno: Moravské muzeum, 1995. 136 s. Vědecká zasedání Moravského zemského muzea; , sv. 5. ISBN 80-7028-074-3.

UHL SKŘIVANCOVÁ, Věra, HORÁČEK, Radek a Jan ZÁLEŠÁK, ed. *Aktuální otázky zprostředkování umění: teorie a praxe galerijní pedagogiky, vizuální kultura a výtvarná výchova*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 190 s. ISBN 978-80-210-4371-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

VONDRUŠKA, Vlastimil. *Významná sídla české šlechty*. [ilustrace a obrazový doprovod Eva a Lubomír Anlaufovi]. Vyd. 1. Praha : Albatros, 2005. 315 s. Klub mladých čtenářů. Terminologický slovník. ISBN 80-00-01520-X.

VOTÝPKA, Vladimír. *Aristokrat: život Zdeňka Sternberga*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2010. 303 s. ISBN 978-80-7432-051-4.

Katalogy výstav:

ŠTERNBERK, Kašpar Maria hrabě, KVAČEK, Jiří a Renáta PÁTOVÁ, ed. *Kašpar M. hrabě Sternberg: přírodovědec a zakladatel Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 1998. 106 s. ISBN 80-703-6047-X.

Seriálové publikace:

BUKAČOVÁ, Irena. *Hrady a tvrze Rokycanska v díle Františka Alexandra Hebera*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, 2000. 62 s. Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany. ISSN:0862-538.

LANG, Martin. *Vítaný host: čtvrtletník příznivců přírody, památek a lidí*. Plzeň: Nava tisk, 2011, (podzim). s. 27.

Internetové zdroje:

Rámcový vzdělávací program pro 2. stupeň základní školy [online].2007 [cit. 2018-04-10].<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

Zámek Březina, památkový katalog. [online]. 2015 [cit. 2018-04-05]. Národní památkový ústav; dostupné z <http://pamatkovykatalog.cz?element=18869726&action=element&presenter=ElementsResults>

Seznam příloh

Přílohy I.	Obrazový materiál k teoretické části	82
Přílohy II.	Pověsti.....	91
Přílohy III.	Projektová část.....	94

Přílohy

I. Obrazový materiál k teoretické části

Obr. 1: Erb rodu Sternbergů

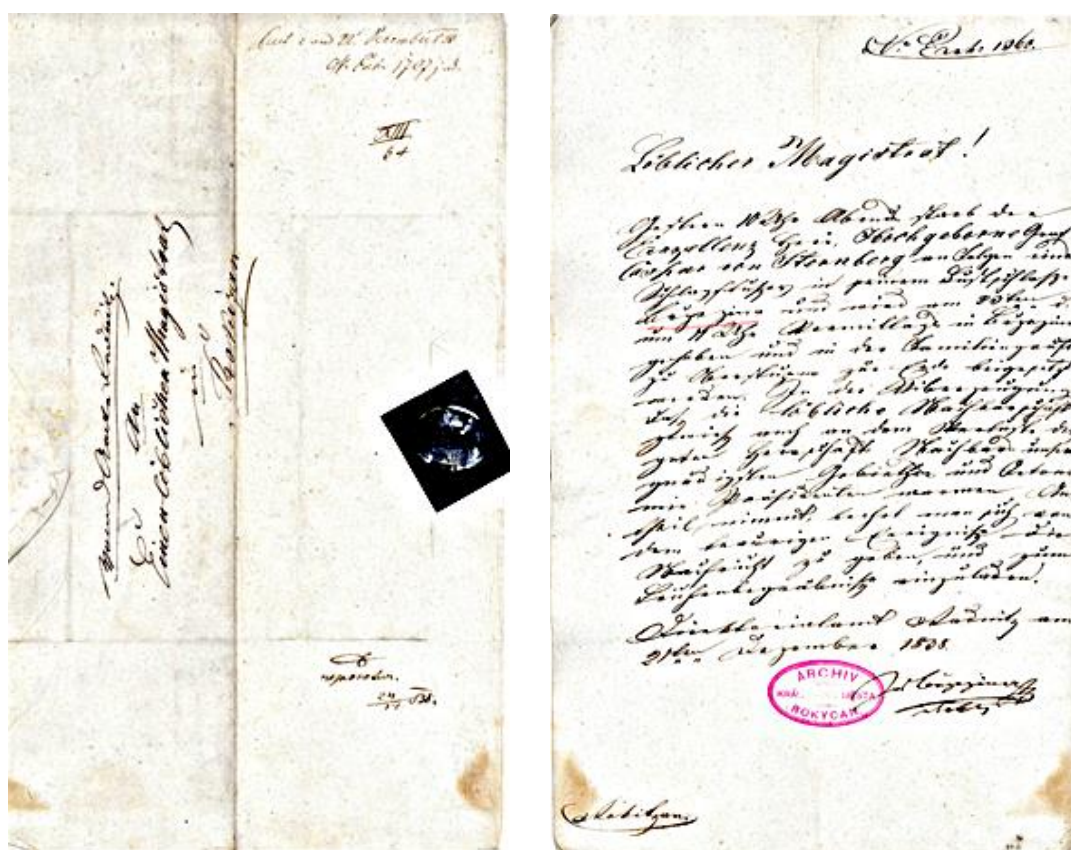
Obr. 2: Kašpar Maria hrabě ze Sternberga - 1833

Obr. 3: Kašpar Maria hrabě z Sternberga

Obr. 4: Kašparův dům v Řezně

Obr. 5 a 6: Úmrtní revers a list Kašpara Sternberga

Úmrtní komnata An Kašpara Sternberga. 1851 (186 originalně seřazená v Brněně)

Obr. 7: Úmrtní pokoj Kašpara Stenberga

Obr. 8: Diplom Kašpara Sternberga za čestné členství Societät für die gesammte Mineralogie – Jena 21. 2. 1821

Obr. 9: březinský zámek

Obr. 10: Původní točité schodiště na zámku

Obr. 11: Původní interiér zámku - 1936

Obr. 12: Původní interiér zámku – 40. léta 20. století

Obr. 13: Původní knihovna

Obr. 14: Zámecká kaple

Obr. 15. Interiér kaple

Obr. 16: Pohled na zámek z parku

Obr. 17: Tzv. Goethův buk

Obr. 18: americké znamení na stromě

Obr. 19: Rytina od J. Richtera - Salon

Obr. 20: Salon

Obr. 21: Salon – interiér

Obr. 22: Bývalý hradní sklep

Obr. 23: Altán na hradišti

Obr. 24: Sternberská hrobka

Obr. 25: Sternberská hrobka - interiér

II. Pověsti

„Kterak objevili uhelná ložiska v Břasích:

Hrabata Šternberkové měli a doposud mají rozsáhlý majetek kolem vesnice Březiny. Do té pěkné vsi byste měli asi dvě hodinky pěšky severně od Rokycan. Březinský zámek jest jejich sídlem, obyčejně v ně přebývají v létě. Ten milý zámeček proslavil nejvíce ušlechtilý hradě Kašpar ze Šternberka, učený přírodovědec. Žil v letech 1769-1838, pomáhal křisit český národ k životu, byl zakladatelem Českého musea v Praze. Jen se rozjeďte do Březiny! Dovolí vám do parku, uvidíte v něm mimo jiné památné mohutné buky a zplanělé rostliny, které tu pěstoval kdysi učený pan hrabě. V zámečku byste spatřili četné předměty ze života hraběte Kašpara, především vzácné knihy. Hrabatům Šternberkům náležel od roku 1758 rozsáhlý les. Už dávno není po jeho stromech ani památky. Na jeho místě stojí obec Břasy. Tenkrát ještě neznal zdejší lid kamenného uhlí. A bylo mu také dobře. Topil dřívím, svítil loučí. O to palivo nebyla nouze. Panský i obecní les obživil mnoho lidí, dal jim otop. Však si ho také vranovický kovář přinášel z panského lesa dost. Milý kovář se jednou hmoždil v lese s pařezem. To se prý s pařezem člověk ohřeje dvakrát: když ho dobývá a když si jím zatopí. To je pravda. Ten náš kovář okopával napřed kořeny, které se kroutily k zemi. Jak tak kope, přišel pod kořeny na divný kámen. Odletoval od motyky, byl černý a křehký. Kovář jej vzal do ruky, je lehký. Ten podivný kámen si vzal domů Rýpal nožem do kousku. Uvnitř měl také černou barvu, ale už se tak nesvítil jako na povrchu. I copak s ním! Vhodil to do výhně. Černý kámen začíná za chvíli řevět, plaménky jej olizují, ten nerost hoří, docela do bělava. „Podívejme se na to!“ povídá si kovář. „To tím kamenem budu topit.“

Docházel pak s pytlém častěji na místo po pařezu, vyhrabával větší a menší kousky toho kamene, který hoří tak dobře a dává velké horko. To je něco! Kdepak dřevěné uhlí nebo dříví! Jednou si vyjel Kašpar Šternberk, bratr majetníka panství, koňmo do lesa. Vidí člověka s plným pytlém na zádech. Jak ten kovář zahlédl pana hraběte, hned do houští. Skrčil se a čekal, až pan hrabě přejede. Ale hrabě seskočil z koně a k tomu člověku. Neznámý člověk povídá se strachem, že je kovářem ve vsi Vranovicích a že si nese trochu uhlí, které si vyhrabává na jednom místě. A hned, že se mu tím kamenem lépe topí než dřívím. Dovedl pána k místu, kde vycházelo uhlí na den (na východ). Pan hrabě nic zlého kováři.

Přemýšlel o kovářově nálezů a dal brzy v těch místech hloubit první jámu (šachtu). Dostala jméno: „Kašpar Šternberk“. Tahle šachta byla na západ od Vranova v těch místech, kde teď vidíte velký šternberský odkliz. Rozumí se, že okolo ní poráželi les a dělali z pasek a mýtiny pole. Obdělávali je sedláci z Kříš. Když orávali, zašlapávali prý ještě na začátku 19. století vyorané kousky uhlí. A proto prý měli strach, že by si pan hrabě tao pole mohl vzít. Povídali jsme to, jak jsme slyšeli. Možná, že se to tak stalo, protože v těch místech, kde jednou stávala vysoká pec, vychází uhelná vrstva skoro až na povrch. Taky se vypráví o šafáři ze vsi Chomle u Radnic. Oře vám jednou pole, pod pluhem mu leží černý kámen. Zvedl to černidlo – takové jméno tomu dal – a přinesl je v papíru domů. Vhodil ten kámen do ohně v kamnech a merčil, že hoří, řeřaví a dává horko. Vzpomněl si, že má v neděli řízení v hraběcím úřadě na zámku v Radnicích. Ten kámen vzal s sebou. Pan direktor hned, že to musí panu hraběti oznámit. Pan hrabě dal na tom poli kopat, vrtat. Tam vám přišli na krásné uhlí, a jaké bylo silné! Hrabě Šternberk si zajistil kutací právo protože dal „hodit“ důlní míry.“²⁹⁵

„Bílý rytíř“:

Ve vesnici Březině si vyprávějí, že na nízkém skalisku nedaleko silnice z Volduch vedoucí do Březiny vsi, stával hrad postavený r. 1379 Jindřichem z Elstrberka. Hrad ten zpustl počátkem století sedmnáctého. Nyní v „altán“ proměněna tato zřícenina. Místu pak lid dodnes říká „Na hradě“. Jak se hrad jmenoval přesně zjištěno není. Říkají mu také „Březina“. Tady dole pod „altánem“, zjevoval se vždy v pravé poledne rytíř v „bílém“ ustrojení; říkali mu proto „bílý muž“. Ženské z Březiny, jenž až sem na trávu chodívaly, která zde pod zříceninou velmi pěkná a čistá rostla, nešly sem s nůšemi na ni jednotlivě, nýbrž ve skupinkách, po dvou třech i více. To se jim bílý muž nikdy neobjevil. Jakmile šla jen jedna, už jej viděla k sobě přicházeti. Vyšel od „altánu“ v těch místech, kde gotické samotné okno bylo k spatření. Byl vysoké postavy, s dlouhými bílými vlasy, ponurého smrtně bílého obličejem a zpod bělostného roucha, či spíše z pláště vhlíželo mu skvostně ryté brnění, dobře vyleštěné.

Šel zrovna ku žnoucí ženě, která nechavši trávu trávou, rychle prchala pryč. Lid si to vykládal v tom smyslu, že za válek byli tu povražděni rytíři a zbrojnoši ve velkém množství, patřivše k obraně hradu. Vůdce jejich, že zbaběle za noci

---

²⁹⁵ KÖNIGSMARK, Josef. Rokycansko Radnicko a Zbirožsko v lidových vyprávěních. 2. vydání. Rokycany: Národní souručenství, 1940. s. 121-124.

tajnou chodbou ze hradu prchl, nechav lidi, jímž měl veleti na pospas krutému nepříteli. Svědomí pak prý jej přivedlo na osudné místo po boji, a tu zde plakal a naříkal, vyčítaje sobě, že posádku hradní opustil. Kdyby byl setrval, že mohl boj lépe skončiti. Vytasiv pak meč, sám se odpravil. A od té doby duch jeho ani po smrti neměl pokoje, bloudě po spustlém hradě i kolem něho v pravé poledne. Když se sem ženské bály na trávu pak chodit, kdosi prý místo, kde se stále nejvíc zjevoval, vykropil svěcenou vodou a od té chvíle se bílý rytíř nezjevil nikdy nikomu. Ještě dnes jsou na „Březině“ staří dědové, kteří o něm slýchali.“²⁹⁶

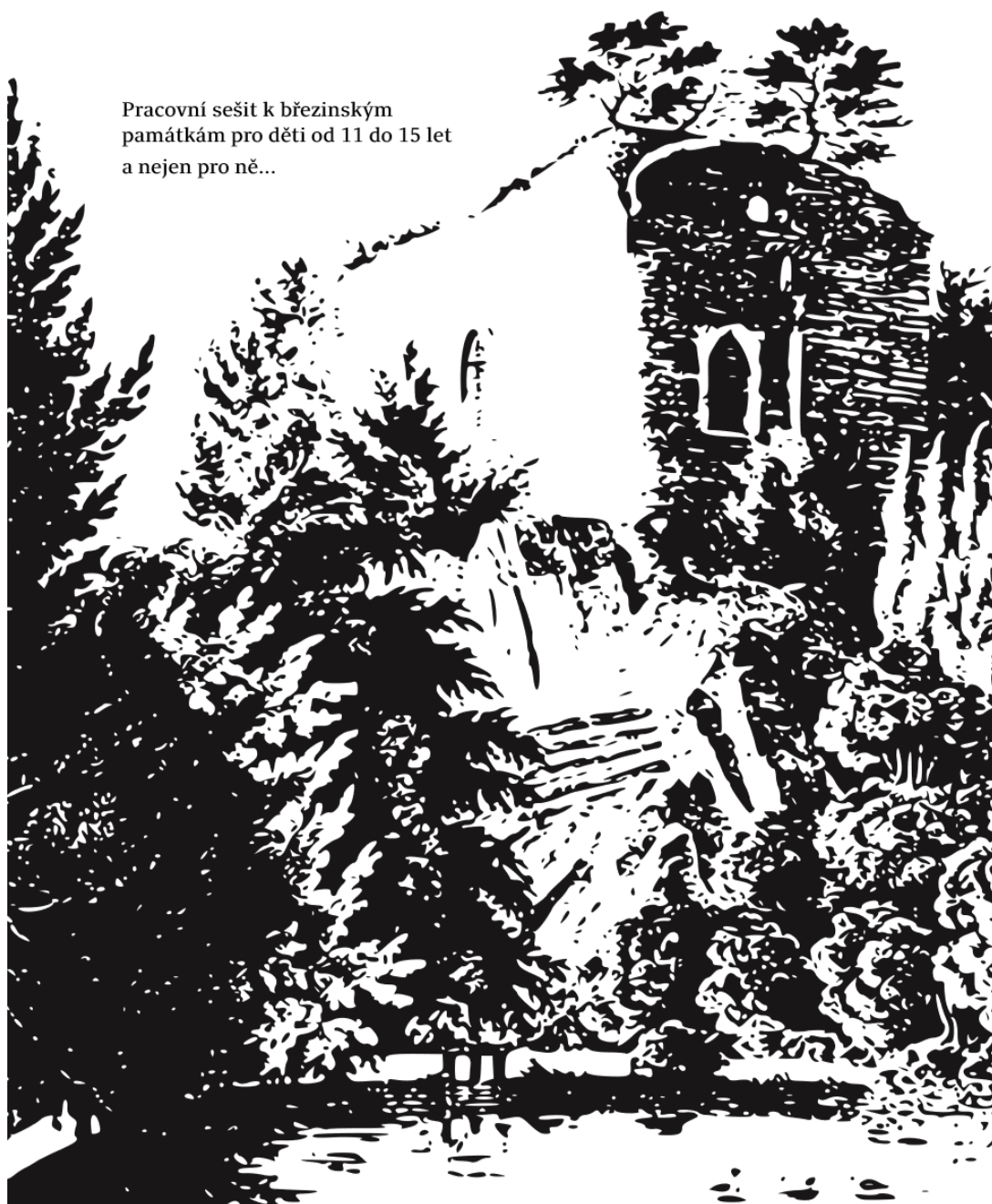
---

²⁹⁶ PETR, Kůs. Rokycansko v pověstech 4. Rokycany: Agentura AM art, 2010. s. 63-64.

III. Projektová část

Po stopách hraběte Sternberga

Pracovní sešit k březinským
památkám pro děti od 11 do 15 let
a nejen pro ně...

Obr. 1: Úvodní strana pracovního sešitu

Milý návštěvníku,

vítám Tě na mém panství. Jmenuji se Kašpar Maria hrabě ze Sternberga a budu Tvým průvodcem. Při tomto putování se dozvíš něco o mně, okolních památkách a snad i něco o sobě. Cesta bude dlouhá asi dva kilometry a naše prohlídka bude trvat okolo dvou hodin. Na konci cesty se dozvíš správné odpovědi k úkolům a ještě něco navíc. Před naší cestou prosím vyplň svůj osobní badatelský průkaz.

1. Vyplň průkaz badatele:

Jméno: .....

Příjmení: .....

Věk: .....

Než společně vyrazíme na cestu, ujisti se, že Ti s sebou nechybí: propiska/tužka
mozek
výborná společnost
pohodlné boty

Na konci sešitu je vyhrazený list pro Tvé poznámky nebo kresby. Každá strana sešitu je rozdělena na dvě části. Levá část je informační a pravá část je vyhrazena pro úkoly a jejich vyplnění. Jednotlivé zastávky jsou značeny čísly pro větší přehlednost.

Povolen je: Tvůj domácí mazlíček na vodítku

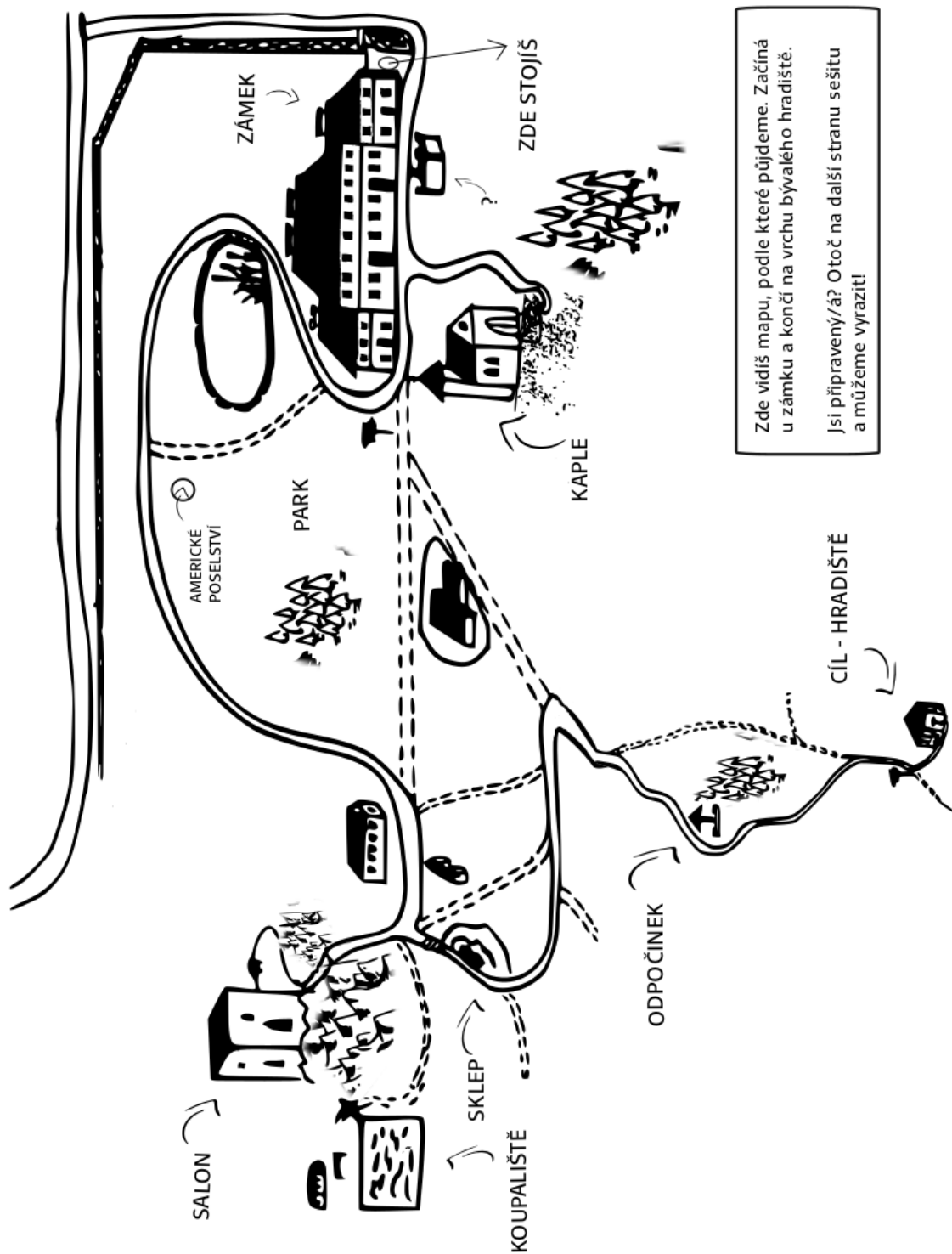
Zakázáno je: ničit památky a přírodu, vyhazovat odpadky mimo místa k tomu určená!

Pojďme se nyní podívat na mapu, podle které půjdeme!

1

Obr. 2: 1. strana pracovního sešitu

Obr. 3: 2. strana pracovního sešitu – mapa

2. Něco málo o mně:

Pocházím ze slavného rodu Sternbergů (také psáno jako Šternberkové), který působil na našem území po dlouhá staletí a je zde dodnes. Žil jsem v letech 1761-1838 a proslavil jsem se jako spoluzakladatel Národního muzea. Také jsem napsal mnoho významných knih o botanice, trilobitech, lomikamenech a třeba i o hornictví, které proslavilo tento kraj. I když je tento sešit napsaný jen česky, já jsem ovládal celkem čtyři jazyky (češtinu, francouzštinu, němčinu a latinu).

3. Šifra hraběte Kašpara:

Na informační tabuli najdeš také náš erb. Líbí se Ti? Na rozdíl od jiných rodů jsme ho nikdy neupravovali. Osmicípou hvězdu, která je umístěná uprostřed erbu, si naši předkové nevybrali náhodně. Má svůj specifický význam.

Otázky pro Tebe:

Která významná osobnost u nás v této době mimo jiné vládla?

(tip: byla to žena a měla 16 dětí)

Která důležitá událost proběhla mezi lety 1798 a 1799 ve Francii?

V . . . . F . . . . . R . . . . .
Podle čeho/koho se jmenuje obec Březina?

(tip: rozhlédni se okolo sebe)

Kdo je nynějším majitelem zámku?

(tip: prohlédni si důkladně informační tabuli)

Badatelský úkol:

Rozlušti následující šifru a zjistíš, jaký význam má pro náš rod osmicípá hvězda.

Λ	ρ	ϕ	ε	ζ	η	θ	ι	κ	λ	
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K

μ	ν	ξ	ο	π	ρ	σ	τ	υ	φ	χ	ψ	ω
L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	Y	Z

ΤΥΕΒΞ = ... = HVĚZDA

ΒΕΓΖ = ... = HORA

(po vylúštení dvou slov je spoj a za = napiš, co to slovo označuje)

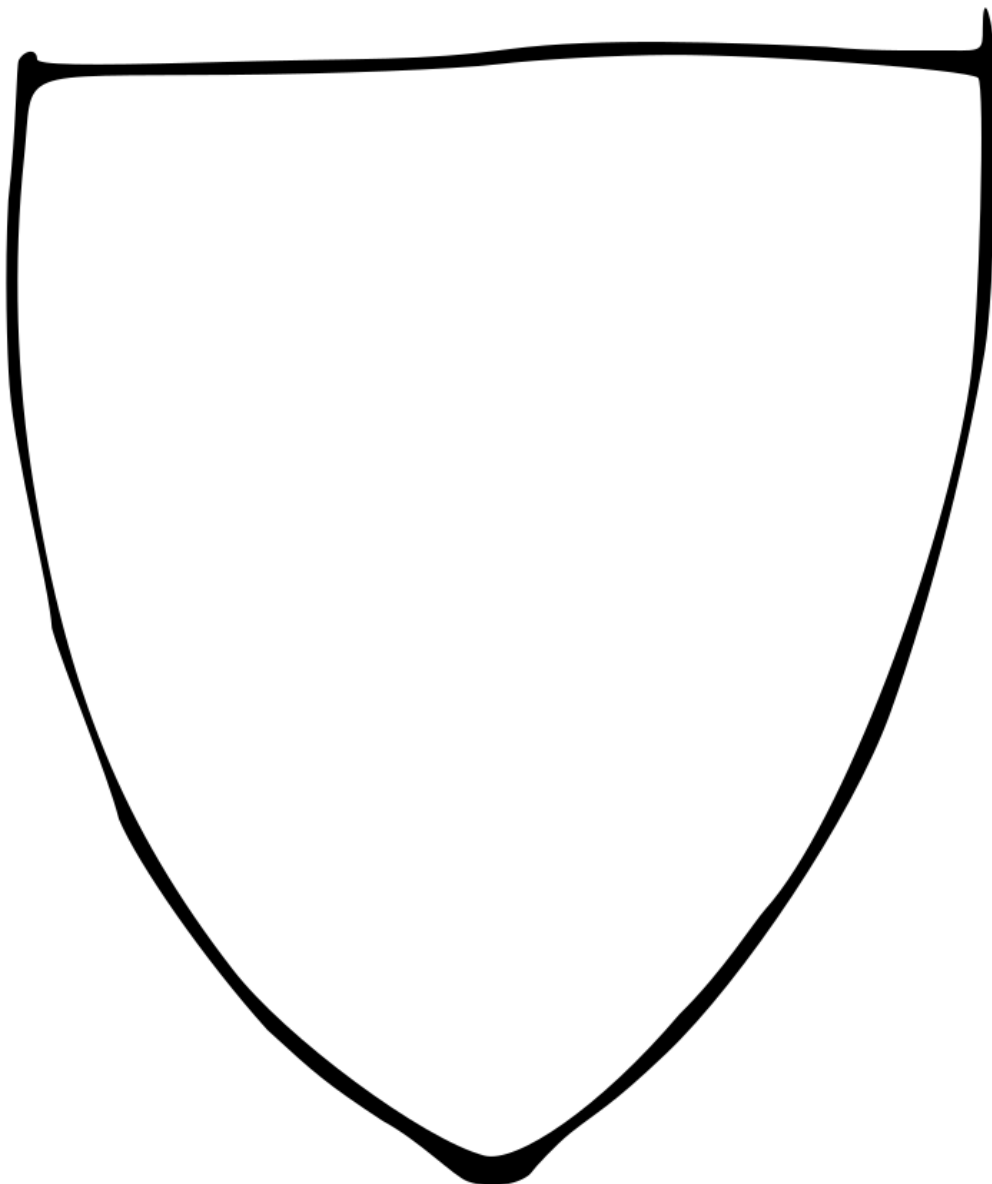
Obr. 4: 3. strana pracovního sešitu

Úkol hodný hraběte:

Vytvoř si svůj erb, který bude reprezentovat Tvůj rod (můžeš se inspirovat svým příjmením nebo něčím, co je typické pro Tvou rodinu).

(tip: každý člen rodiny může vytvořit část erbu)

(tip: vymysli pro svůj rod příběh)

4

Obr. 5: 4. strana pracovního sešitu

4. Na zámku:

Před Tebou stojí zámek, který začal stavět můj bratr Jáchym v roce 1806 v empírovém slohu. Pro toto období bylo typické, že se stavěly zámky velice střídmých, jednoduchých forem, inspirovaných antikou. Já jsem zde trávil své dětství a poté jsem se na zámek vrátil po bratrově smrti a již jsem zde zůstal. Po převzetí moci komunistickým režimem zde vzniklo v roce 1949 lesnické učiliště a zámek sloužil jako škola a zároveň domov mládeže pro studenty. Po roce 1989 přešel zpět do rukou našeho rodu, stejně jako okolní památky.

Odraz minulosti:

Postav se čelem k zámku.

Prohlédni si zámek velmi pozorně. Tento obrázek, který vidíš, je přibližně z roku 1900. Srovnej ho s nynější podobou a najdi alespoň 5 rozdílů. Označ je!

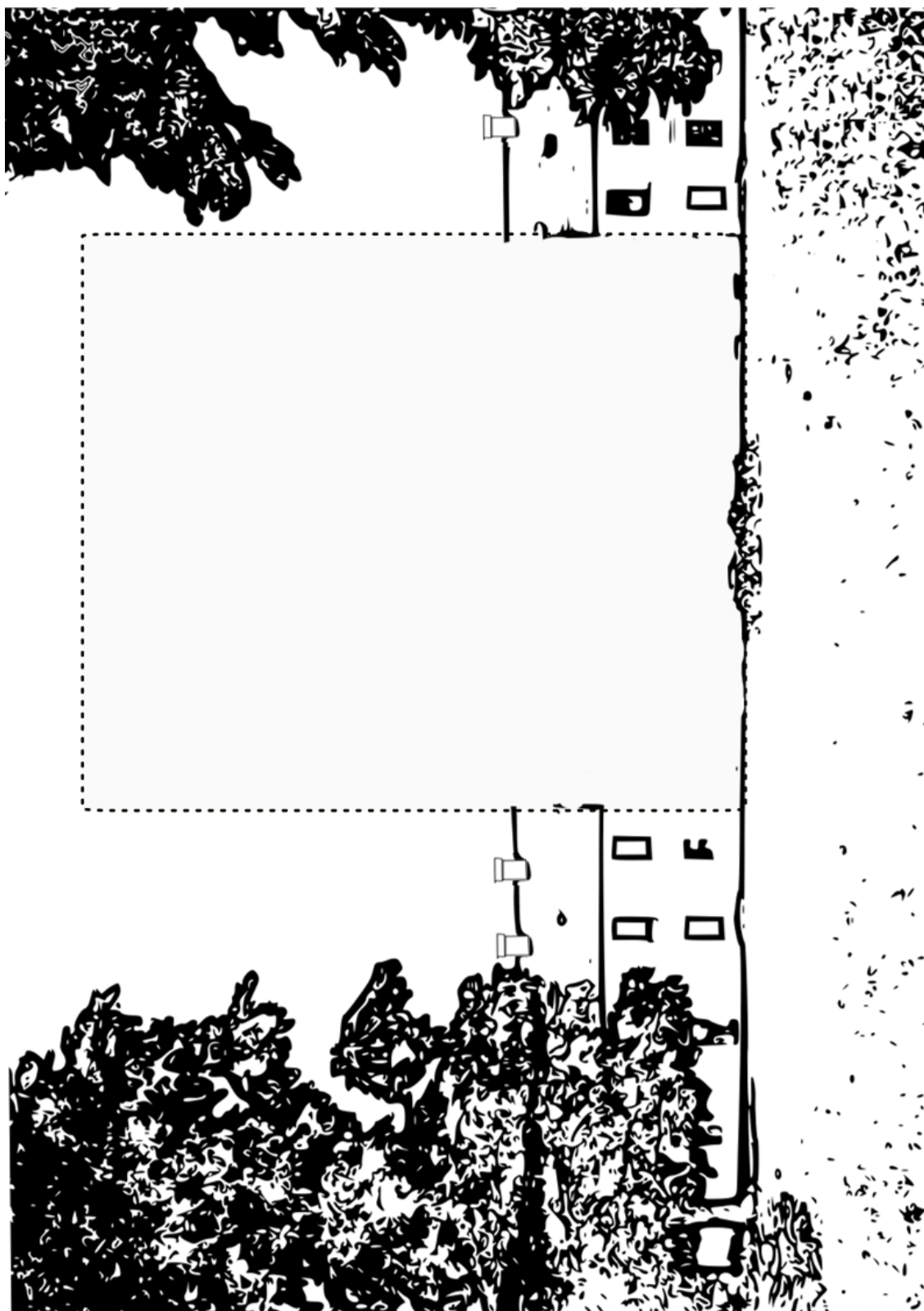

5. Staň se mým architektem:

V době, kdy jsem se sem přestěhoval z ciziny, kde jsem pracoval jako duchovní a poté jako politik, ještě zámek nebyl dostavěný. Postavena byla jen dvě postranní křídla zámku a na mně bylo, abych ho dokončil. Dokážeš si takhle zámek představit?

Navrhni zámek:

Staň se mým architektem a dokresli zámek podle svých představ tak, jak si ho představuješ Ty!

Obr. 7: 6. strana pracovního sešitu

6. Hádej, kdo jsem!

Vrať se zpět na druhou stranu zámku a hned naproti němu uvidíš stavbu čtvercového půdorysu. Prozkoumej ji ze všech stran a zkus uhádnout, co to může být.

Vyber jednu z možností:

kašna
studna
vchod do hladomorny
hrobka
mám vlastní teorii: .....

7. Kaple

Nyní se přesuňme přes schodiště ke kapli, která je nedaleko zámku. I když jsem byl na studiích rebel a poté mě neprávem obvinili z příslušnosti k hnutí iluminátů, strávil jsem většinu života jako kanovník v Řezně. Kaple má, stejně jako zámek, velmi bohatou historii. I když ne vždy tak slavnou. V době, kdy zde bývalo lesnické učiliště, byla v kapli posilovna a střechou byla proražena díra na kamna. Dnes je již opravená, znovu vysvěcená a konají se zde svatby.

Bádání:

Stačil/a sis ji pořádně prohlédnout ze všech stran? Tak zodpověz:

Komu byla zasvěcena?

Kdy vznikla?

I když je právě teď kaple zamčená, správný badatel se nezastaví před ničím. Vyber proto z následujících věcí ty, které bychom **NYNÍ** v této kapli **NE** našli:

VÍNO

OBRAZ

KNĚZ

SVÍČKA

KRUCIFIX

VĚŘÍCÍ LIDÉ

BIBLE

SOCHY SVATÝCH

8. Návštěva parku

Po prohlídce kaple vyrazíme do parku, který je mou oblíbenou částí prohlídky. Jako slavný botanik jsem zde trávil mnoho času. Dojdi zpět přes schodiště okolo zámku na jeho druhou stranu. Od ní jdi okolo stromů vlevo až k jezírku a zde Tě budou čekat další úkoly.

7

Obr. 8: 7. strana pracovního sešitu

9. Park v číslech:

Rozhlédni se po parku. Obepíná zámek a rozprostírá se až dolů pod hrad. Jak na Tebe působí? Víím, že již nevypadá jako dřív, tak, jak si ho pamatuji já. Když jsem park vytvářel, nechal jsem zde vysadit mnoho vzácných druhů rostlin z celého světa. Dnes již bohužel zbylo jen málo z nich. I tak se zde ale najde mnoho exotických rostlin a stromů. Dokonce zde stával i tzv. Goethův buk. Johann Wolfgang von Goethe byl můj dlouholetý přítel. Víš, kdo to byl? Pokud ne, zeptej se ostatních.

Goethův buk

Hádej!

Jak moc máš dobrý odhad? Zkus uhádnout, jak veliký je tento park. Dám Ti na vybranou:

- A, 13ha
- B, 20ha
- C, 30ha

(ha = hektar)

Kolik?

V roce 1817 jsem dělal soupisy rostlin, které tady byly (v parku a v botanické zahradě, kterou jsem také založil). Přesný počet snadno spočítáš:

$200 \times 5 + 1000 - 646 = \dots\dots\dots$ druhů rostlin

10. Americké poselství:

Dobře si jednotlivé stromy prohlédni, můžeš na nich totiž najít skrytá poselství. Jedno z nich zde zanechali američtí vojáci, kteří zde byli na konci druhé světové války.

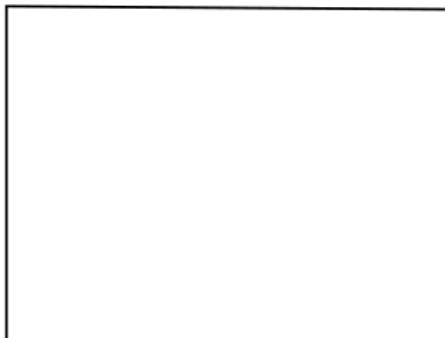
Hledej buk v popředí (podívej se od jezírka směrem do parku)

Úkol pro badatele:

Najdi toto znamení a nakresli ho dolů do rámečku.

(tip: neboj se - znamení snadno rozpoznáš, pokud budeš mít oči otevřené - U.S.A.!)

(tip: Vymysli jiný způsob, jak po sobě zanechat poselství bez toho, abys ničil kůru stromů)

8

Obr. 9: 8. strana pracovního sešitu

11. Duše stromů:

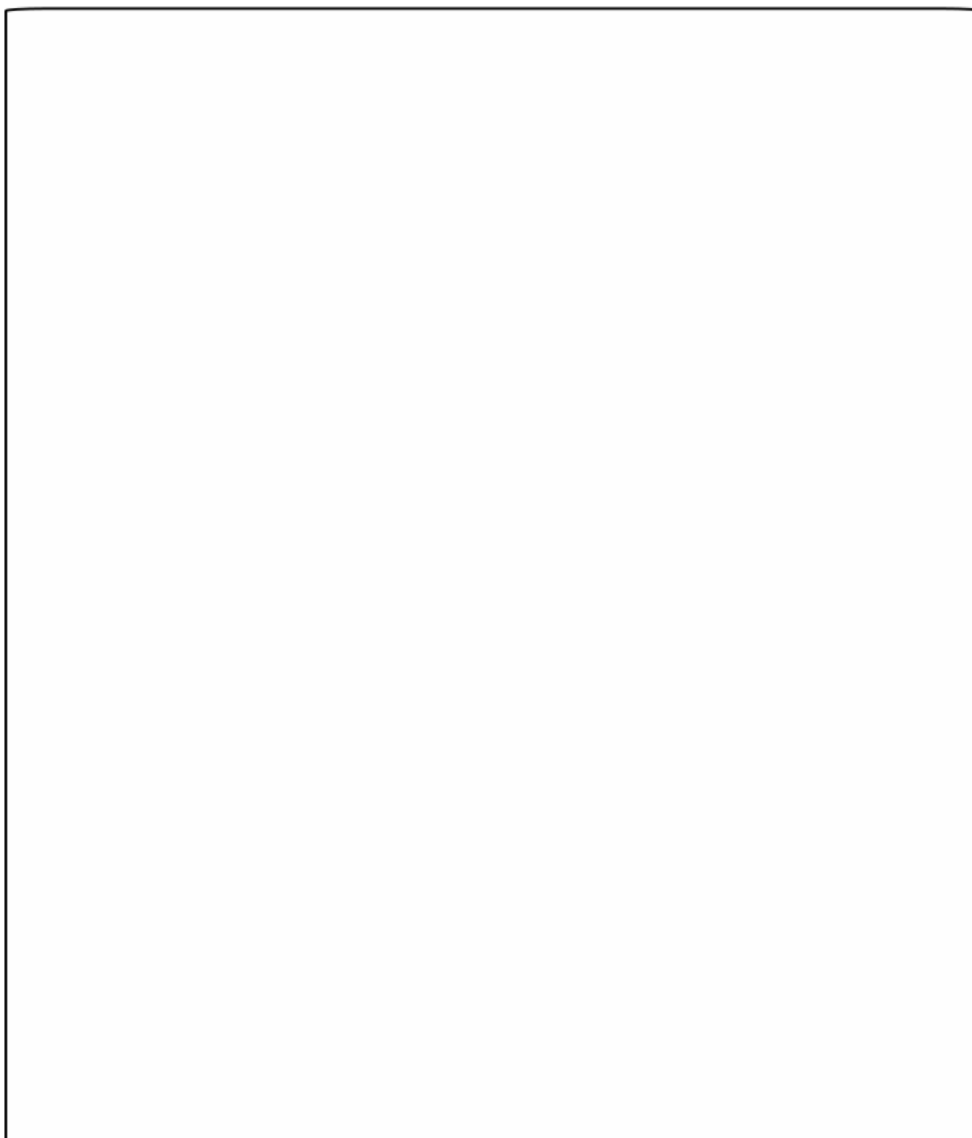
Někdo říká, že strom se neskládá jen z kůry a dřeva, ale že má také svou duši a každá z nich je jedinečná. Najdi si jeden strom, který se Ti nejvíce líbí, a představ si místo něho člověka, skřítku nebo kohokoliv jiného. Jak by vypadal? Byl by malý/vysoký,... Jaké by měl vlastnosti? Všímej si detailů na stromě a nezapomeň použít i své prsty (jak jinak poznáš, jestli je ta bytost hrubá a zlá, a nebo jemná a hodná).

Úkol:

Nakresli strom jako bytost. Pokud budeš vědět, napiš i název stromu, který sis vybral/a.

(tip: obejmí spolu s přáteli nebo rodinou tento strom a něco si přeji)

Poté jdi dál parkem podél plotu až dolů, kde uvidíš plot z kamení.

9

Obr. 10: 9. strana pracovního sešitu

12. Cesta na "hrad":

Nahoře vlevo od Tebe vidíš bílou budovu. Dojdi k ní (ta dříve sloužila jako domov mládeže) a od ní se dej vpravo cestou přímo k bývalému hradu - dnešnímu salonu po žlutém značení...

Z bývalého hradu zde zbyla jen věž a tu jsem přestavěl na romantický salon. Ostatní části hradu se postupně zbouraly a poslední kameny byly použity jako materiál pro stavbu zámku. K původnímu hradu se váže pověst, kterou Ti nyní budu vyprávět.

Pověst:

Byla o jednom rytíři, který velel zbrojnošům a ti měli chránit hrad. Jednou se ale stalo, že při nepřátelském nájezdu na hrad rytíř ze zbabělosti utekl, a díky tomu zbrojnoši zemřeli. Poté se na hrad vrátil a pod tíhou svědomí se zabil sám. Od té doby se tento rytíř zjevoval každý den v pravé poledne v bílém plášti a děsil ženy, které sem chodily pro trávu. ....A jak to bylo dál? Nemohu si nyní vzpomenout. Vymysli si své pokračování pověsti a na konci putování se dozvíš, co se stalo.

Zapiš, jak mohla pověst pokračovat:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

13. Romantický hrad

Jak bys definoval/a slovo romantický? Stále ho slyšíme, ale málokdo ho umí definovat. Romantická architektura se obracela do minulosti a byl to směr, který doplňoval tehdejší empir. Inspiroval se starou architekturou jako byla například gotika. Typické jsou pro ni i tzv. lomená okna a lomený oblouk, které můžeš vidět i na salonu. Stavby měly také často tupé zakončení. Některé stavby dokonce záměrně připomínaly zříceniny, i když byly teprve stavěny. Dobře se podívej na salon a poté zkus dokreslit panelový dům tak, aby vypadal romanticky.

Úkol:

Dokresli panelový dům tak, aby mohl být považován za romantickou stavbu.

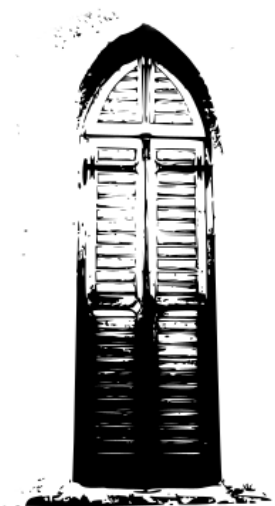
10

Obr. 11: 10. strana pracovního sešitu

14. Hrad:

Vnitřek salonu byl znovu opraven do podoby, kterou vidíš nyní Ty. Uvnitř je točité schodiště, po kterém se dá vyjít nahoru na střechu a dnes salon slouží jako místo pro konání svateb.

Podívej se dobře na informační tabuli a zodpověz:

Kdo se udává jako první majitel březinského hradu?

.....

Z jakého roku?

.....

Kým byl opraven do stávající podoby?

.....

Ve kterých letech proběhla rekonstrukce?

.....

15. Hradní sklep:

Posaď se na lavičku a zaposlouchej se do doby dávno minulé. Až půjdeš dolů, sejdi vpravo po schodech a najdeš tam původní hradní sklep. Představ si, co tam asi mohli naši předkové skladovat. Nějaké dobré jídlo? Nebo něco jiného? Je jen na Tobě, aby jsi nakreslil/a, co tam asi mohli uchovávat.

(tip: pod salonem se nachází dětské hřiště a koupaliště, kde se můžeš osvěžit)

Až dokreslíš sklepní zásoby, čeká Tě cesta na hradiště. **Pozorně si přečti instrukce:**

Sejdi podél hradního sklepa od salonu po schodech tak, abys ho měl/a po levé straně a dej se první cestičkou vlevo nahoru do lesa. Po chvíli se napojíš na cestu, která vede zleva od Tebe. Jdi po ní dále než dojdeš na travnaté místo, kde takřka nejsou stromy. Tam se dej vpravo nahoru a dostaneš se na křižovatku. Zde se dej vpravo nahoru po červeném značení a stále se drž vpravo. Vzhůru na hradiště!

Práce pro milovníky jídla:

Nakresli 3 věci, které tam mohly být:

11

Obr. 12: 11. strana pracovního sešitu

16. Odpočinek:

Zhruba v necelé polovině cesty na hradiště Tě čeká místo, kde jsou lavičky a přístřešek. Posad' se a odpočin si. I badatelé musí relaxovat. To zde dělal i slavný komik Vlasta Burian, který na Březině trávil své herecké prázdniny a měl také nedaleko hradiště vybudovanou chatu "Buriánku". Z ní bohužel zbyly jen základy. Jako paleontolog jsem se zabýval také zkamenělinami, které se v okolí nacházejí dodnes. Třeba na nějakou narazíš. Víš, co je to zkamenělina?

Úkol:

Vzpomeň si na nějaké filmy, ve kterých hrál Vlasta Burian:

.....
.....

(tip: tyto filmy vysílají každé Vánoce v televizi)
(tip: najdi pozoruhodný úkaz v okolí a vyfoť se u něj s rodinou nebo přáteli. Může to být opravdu cokoliv. Poté fotku sdílej na Instagramu pod #bylijsmenabrezine)

17. Cíl - hradiště:

Před Tebou je altán s vyhlídkou, kterou jsem zde nechal zbudovat já. Rád jsem sem chodíval se svými přáteli. Všude okolo najdeš pozůstatky kamenných valů z původního hradiště, které je jedno z nejstarších v západních Čechách. Nejdříve zde sídlili Keltové a poté Slované. Protože jsem se také velice zajímal o archeologii, tak jsem inicioval archeologické bádání. Našly se zde nádoby, zbytky kostí a tak podobně. Někdo se dokonce domnívá, že by toto místo mohlo být.....

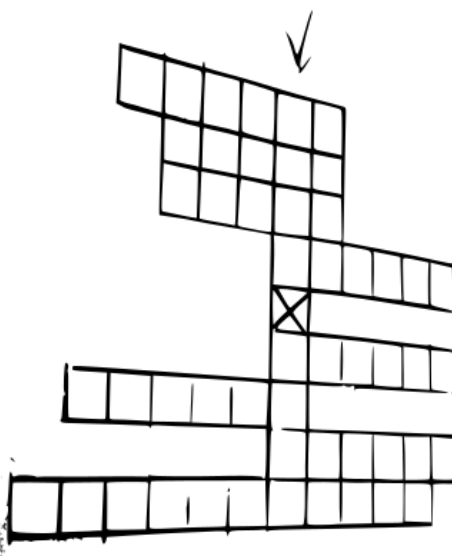
1. příjmení mého přítele, po kterém byl pojmenován buk
2. překlad slova hvězda (viz náš erb)
3. jak se dnes říká bývalému hradu?
4. příjmení komika, který na Březině trávil prázdniny
5. X
6. mé jméno je (křestní jm.)
7. komu byla zasvěcena kaple u zámku? (zapiš českou verzi tohoto jména v 1. pádu)
8. jméno nynějšího majitele panství
9. v jakém stylu jsem přestavěl původní věž hradu? v..... stylu

Lušti:

Vylušti tajenku a zjistíš, co se tady možná nacházelo

Tajenka je: .....

Víš, kdo tato osoba byla? Jak se jmenovaly její sestry? Odkud ji můžeš znát?

12

Obr. 13: 12. strana pracovního sešitu

18. Čas loučení:

Zde naše putování končí. Zjistil jsi, že zámek má bohatou historii. Také fakt, že kaple sloužila jako posilovna, v parku býval Goethův buk, na hradě zase bílý rytíř a o prázdninách jsme zde mohli vidět i Vlastu Buriana. V neposlední řadě také tvrzení, že slovanské hradiště pochází

z doby.....

(tip: podívej se na informační tabuli)

O mně jsi se dozvěděl, že jsem byl významný vědec, botanik a věnoval jsem se mnoha jiným věcem. Obnovil jsem salon a založil zde park s botanickou zahradou.

A o sobě jsi se dozvěděl, že jsi skvělý badatel a výborný pozorovatel. Máš trpělivost a zvědavou mysl. Gratuluji Ti a doufám, že Tě to bavilo. Na oplátku jsem Ti vložil řešení do obálky na další straně.

Bylo mi ctí Tě provést po mém panství. Přeji Ti krásný den...

(tip: Kdyby ses mě chtěl/a na něco zeptat nebo se jen podívat na něco nového o Březině, rodě Sternbergů a nebo o mé maličkosti, můžeš se přidat k skupině na Facebooku s názvem: BADATELÉ KAŠPARA STERNBERGA)

(tip: zapiš se do knihy návštěv :))

Tipy na výlet:

Určitě doporučuji navštívit hrad Český Šternberk, kde sídlí nynější majitel březinského zámku a okolí, pan Zdeněk Sternberg. Dále také například Muzeum v Rokycanech nebo v Radnicích, kde mají ukázky zkamenělin a také mnoho informací o mně. Nebo navštív hrobku našeho rodu, která je ve Stupně (dvě vesnice odtud). Nechal jsem ji zbudovat tak, aby od ní bylo vidět na březinský zámek a připomínalo mi to pomíjivost lidského bytí (tam jsem nyní uložen i já).

Goop Karl-gar Sternberg

13

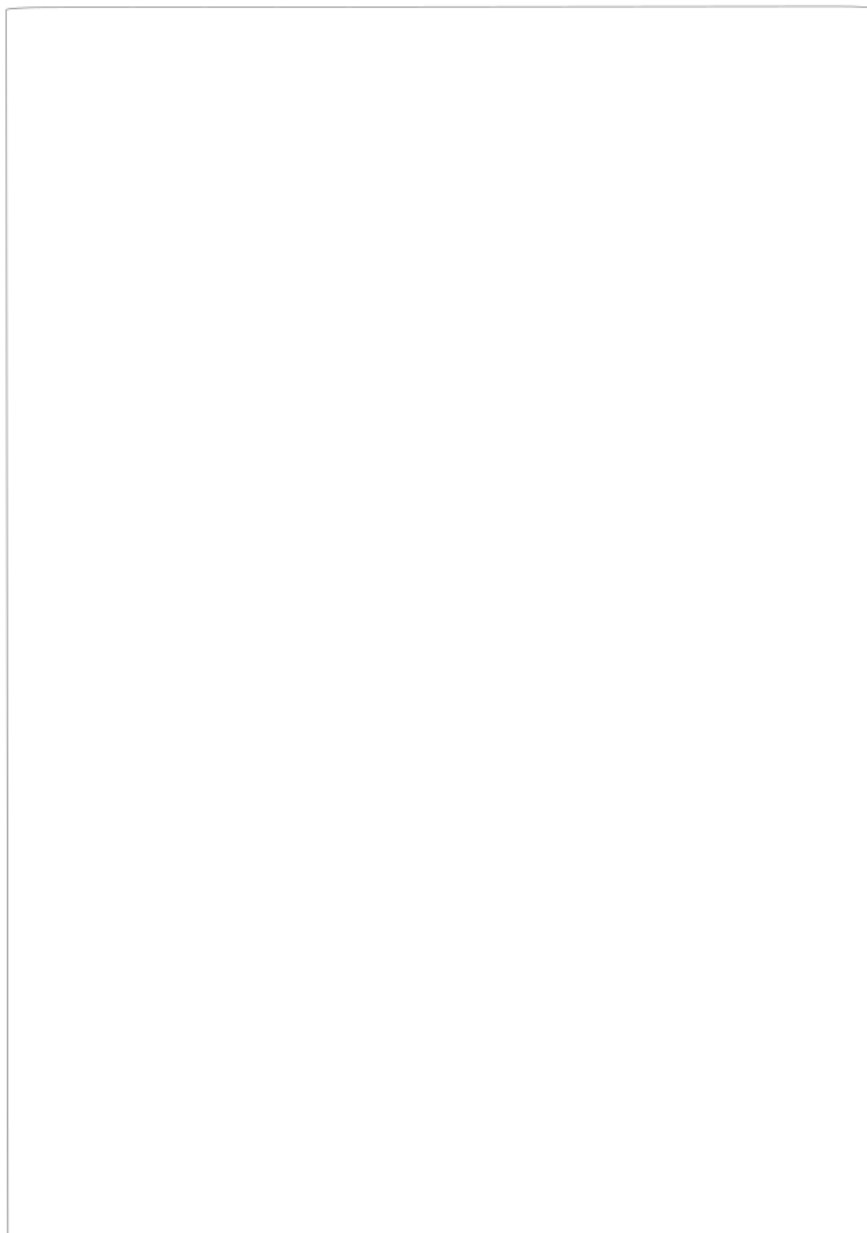
Obr. 14: 13. strana pracovního sešitu

Zde je prostor pro Tvé poznámky:

14

Obr. 15: 14. strana pracovního sešitu

108

15

Obr. 16: 15. strana pracovního sešitu

Po stopách hraběte Sternberga
Pracovní sešit k březinským památkám pro děti od 11 do 15 let a nejen pro ně...

© Hana Šípová 2018

Text, ilustrace, grafický návrh: Hana Šípová

Připraveno za použití kresby K. Brantla, rytiny J. Richtera a písemných podkladů, které jsou součástí kvalifikační práce

Poděkování patří panu Zdeňku Sternbergovi za možnost vytvořit tento pracovní sešit

Pracovní sešit byl vytvořen jako součást kvalifikační práce na KVV PF JU

16

Obr. 17: 16. strana pracovního sešitu

Obr. 18: 17. strana pracovního sešitu

Řešení:

2.něco málo o mně:

Která významná osobnost u nás v této době vládla? – **Marie Terezie**

Která důležitá událost proběhla ve Francii? – **Velká francouzská revoluce**

(Tato revoluce označuje období dějin Francie mezi lety 1789 a 1799. Tehdejší absolutní monarchie ve Francii byla během ní nahrazena vládou lidu a republikánstvím)

Podle čeho/koho se jmenuje obec Březina? – podle břízy.

(Jméno obce vzniklo podle březového lesa, který zde kdysi býval. Nejstarší prameny obce sahají až do roku 1379)

3.Šifra hraběte Kašpara:

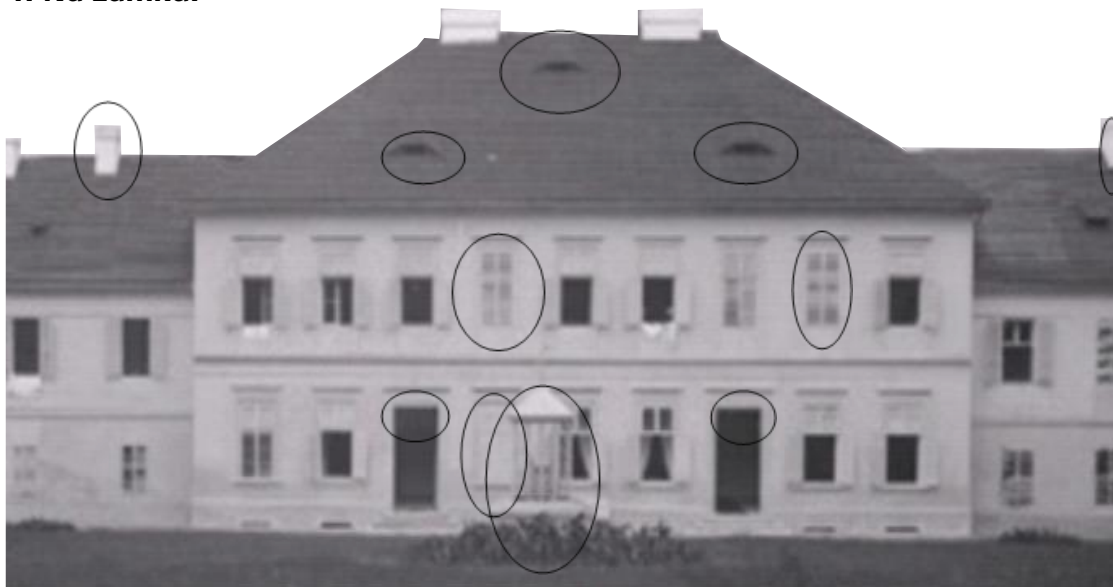
ΤΥΕΞ = Stern = hvězda

ΒΕΓ = berg = hora

= Sternberg = hvězdná hora/příjmení šlechtického rodu

Překlad je z německého jazyka

4. Na zámku:

6. Hádej, kdo jsem:

Stavba čtvercového půdorysu je: **studna**

7. Kaple:

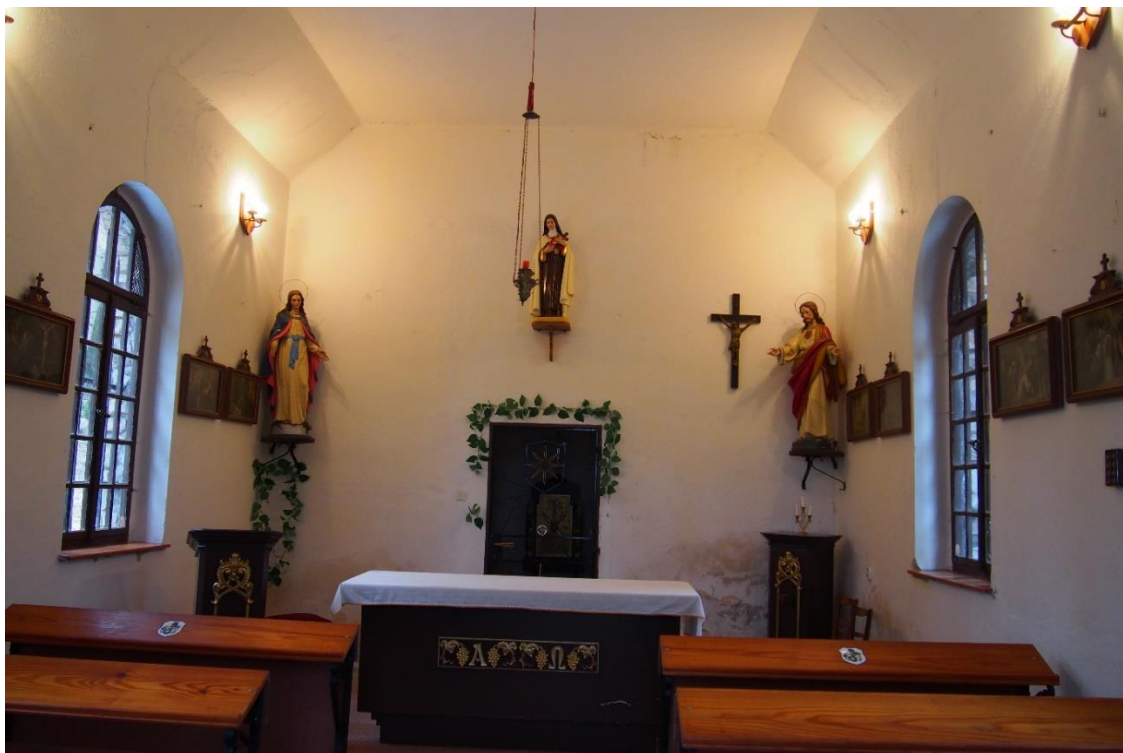
Komu byla zasvěcena? **Sv. Terezii z Lisieux**

Kdy vznikla? **1936**

Co bychom v této kapli nyní nenašli? - víno, věřící lidé, kněz, bible

Obr. 19: 18. strana pracovního sešitu - řešení

9. Park v číslech:

Johann Wolfgang von Goethe (1749 až 1832) byl německý básník, přírodovědec a politik.

Velikost parku: **13 ha** (některé knihy uvádějí dokonce 20ha)

V roce 1817 bylo v březinském parku **1354** druhů stromů a rostlin.

10. Americké poselství:

Obr. 20: 19. strana pracovního sešitu - řešení

12. Cesta na hrad:

Dokončení pověsti:

„Když se sem ženské bály na trávu pak chodit, kdosi prý místo, kde se stále nejvíc zjevoval, vykropil svěcenou vodou a od té chvíle se bílý rytíř nezjevil nikdy nikomu. Ještě dnes jsou na „Březině“ staří dědové, kteří o něm slýchali.“

14. Hrad:

Kdo se udává jako první majitel na březinském hradu? **Jindřich z Elsterberka**

Z jakého roku? **1389**

Kým byl opraven do stávající podoby? **Zdeňkem Sternbergem a Národním památkovým ústavem**

Ve kterých letech proběhla rekonstrukce? **200-2003**

16. Odpočinek

(Fosilie (nepřesně zkameněliny) jsou v širším slova smyslu zkamenělé i nezkamenělé zbytky a otisky jiných než recentních organismů nebo jejich stopy.)

Vzpomeň si na nějaké filmy, ve kterých hrál Vlasta Burian: U pokladny stál, Přednosta stanice, Lelíček ve službách Sherlocka Holmese, Katakomby...

17. Cíl – hradiště:

Křížovka – tajenka je: **hrob Kazi**

1.Goethe

2.Stern

3.Salon

4.Burian

5.X

6.Kašpar

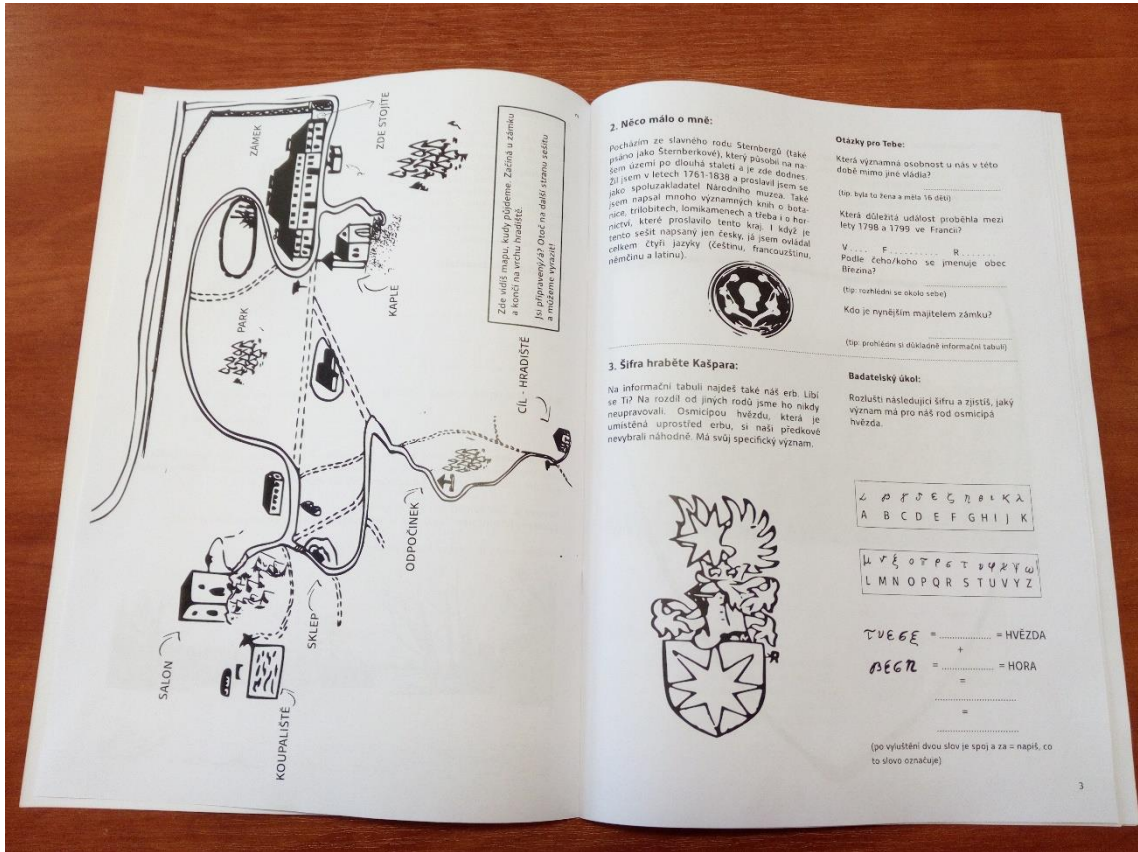
7.Tereza

8.Zdeněk

9.Romantickém

Hradiště pochází z doby:**8. – 10. století**

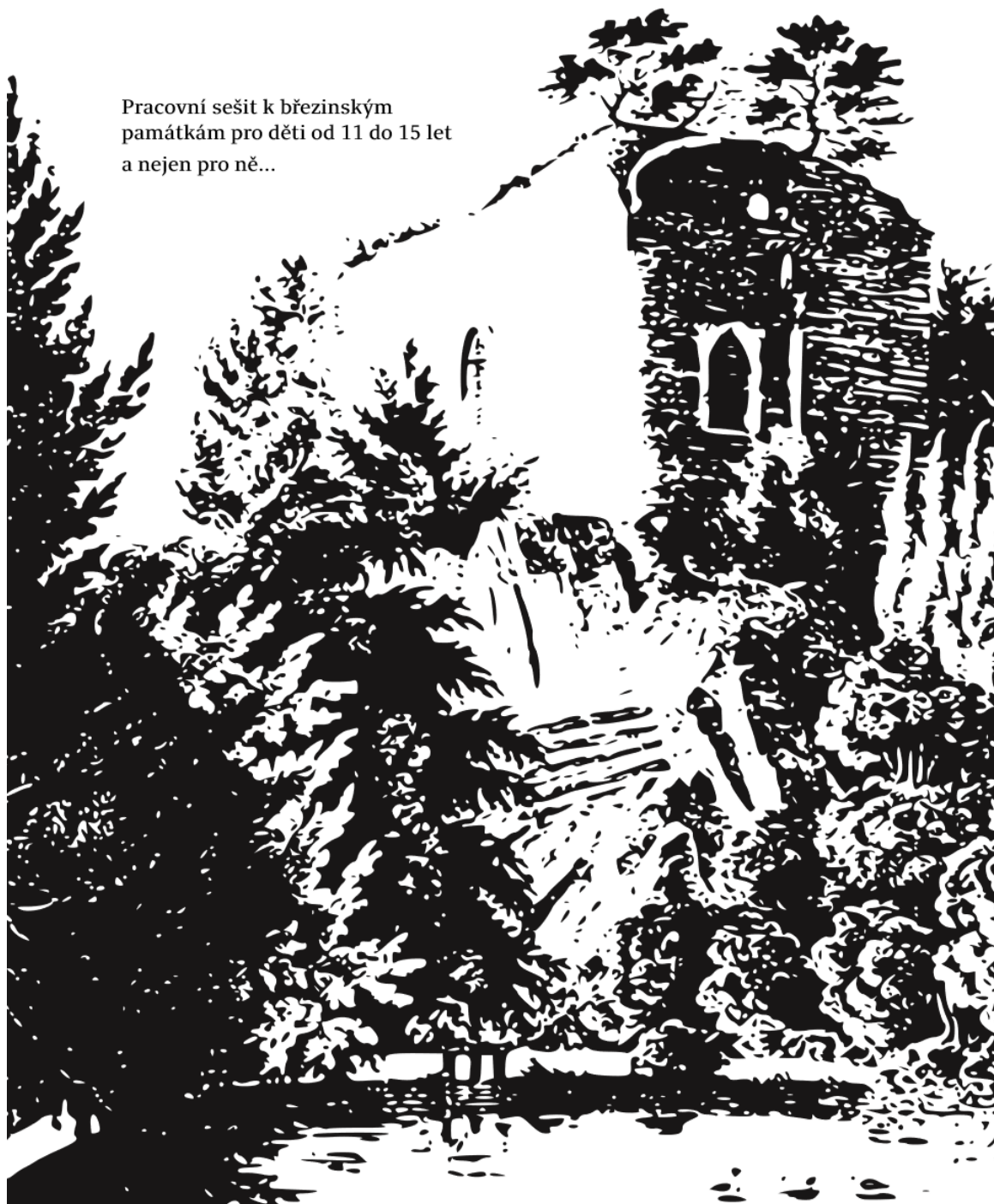
Obr. 21: 19. strana pracovního sešitu – řešení

Obr. 22: ukázka pracovního sešitu

Po stopách hraběte Sternberga

Pracovní sešit k březinským
památkám pro děti od 11 do 15 let
a nejen pro ně...

Obr. 23: Úvodní strana zkušebního pracovního sešitu

Milý návštěvníku,

vítám Tě na březinském panství. Mé jméno je Kašpar Maria hrabě ze Sternberga a budu Tvým průvodcem. Při této cestě se dozvíš něco o mně, okolních památkách a snad i něco o sobě. Cesta bude dlouhá asi dva kilometry a naše prohlídka bude trvat okolo dvou hodin. Na konci cesty se dozvíš správné odpovědi k úkolům a ještě něco navíc. Před naší cestou ještě prosím vyplň svůj osobní badatelský průkaz.

1. Vyplň průkaz badatele:

Jméno: HAGDALENA LUCIE
Příjmení: KLEGOVÁ
Věk: 15

Než společně vyrazíme na cestu, ujisti se, že Ti s sebou nechybí: propiska/tužka
mozek
výborná společnost

Na konci sešitu je vyhrazený list pro Tvé poznámky nebo kresby. Každá strana sešitu je rozdělena na dvě části. Levá část je informační a pravá část je určena úkolům a jejich vyplnění. Jednotlivé zastávky jsou značeny čísly pro větší přehlednost.

Povoleno je: Tvůj domácí mazlíček na vodítku

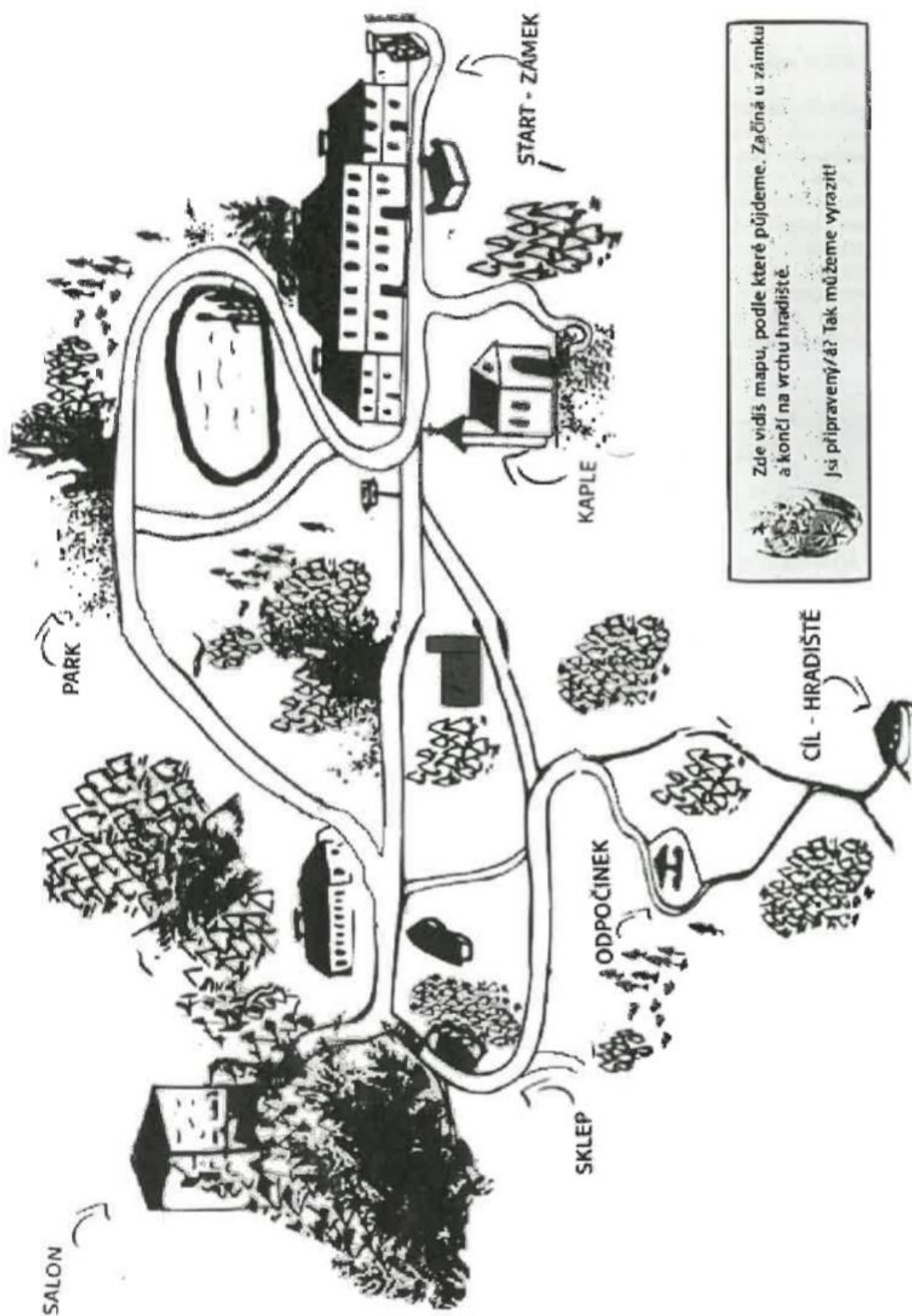
Zakázáno je: ničit památky a přírodu, vyhazovat odpadky mimo místa k tomu určená!

Pojďme se nyní podívat na mapu, podle které půjdeme!

1

Obr. 24: První strana zkušebního pracovního sešitu

Obr. 25: Druhá strana zkušební pracovního sešitu

2. Něco málo o mně:

Pocházím ze slavného rodu Sternbergů (také psáno jako Šternberkové), který působil na našem území po dlouhá staletí a je zde dodnes. Žil jsem v letech 1761-1838 a proslavil jsem se jako spoluzakladatel Národního muzea. Také jsem napsal mnoho významných knih o botanice, trilobitech, lomikamenech a třeba i o hornictví, které proslavilo tento kraj. I když je tento sešit napsaný jen česky, já jsem ovládal celkem čtyři jazyky (češtinu, francouzštinu, němčinu a latinu).

3. Šifra hraběte Kašpara:

Na informační tabuli najdeš také náš erb. Líbí se Ti? Na rozdíl od jiných rodů jsme ho nikdy neupravovali. Osmicípou hvězdou, která je umístěná uprostřed erbu, si naši předkové nevybrali náhodně. Má svůj specifický význam.

Otázky pro Tebe:

Jaká významná osobnost u nás v této době vládla?

Vězeň
(tip: byla to žena a měla 16 dětí)

Která důležitá událost proběhla ve Francii?

Velká francouzská revoluce

Podle čeho/koho se jmenuje obec Březina?

Dřízý
(tip: rozhlédni se okolo sebe)

Kdo je nynějším majitelem zámku?

Z. Sternberg
(tip: prohlédni si důkladně informační tabuli)

Badatelský úkol:

Rozlušti následující šifru a zjistiš, jaký význam má pro náš rod osmicípá hvězda.

λ	ρ	ϛ	ε	ζ	η	θ	κ	λ		
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K

μ	ν	ξ	ο	π	ρ	σ	τ	υ	φ	χ	ψ	ω
L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	Y	Z

τ υ ε ζ ε = *STERN* = HVEZDA

β ε γ η = *BÉRG* = HORA

= *STERNBERG*

První jméno Sternberg

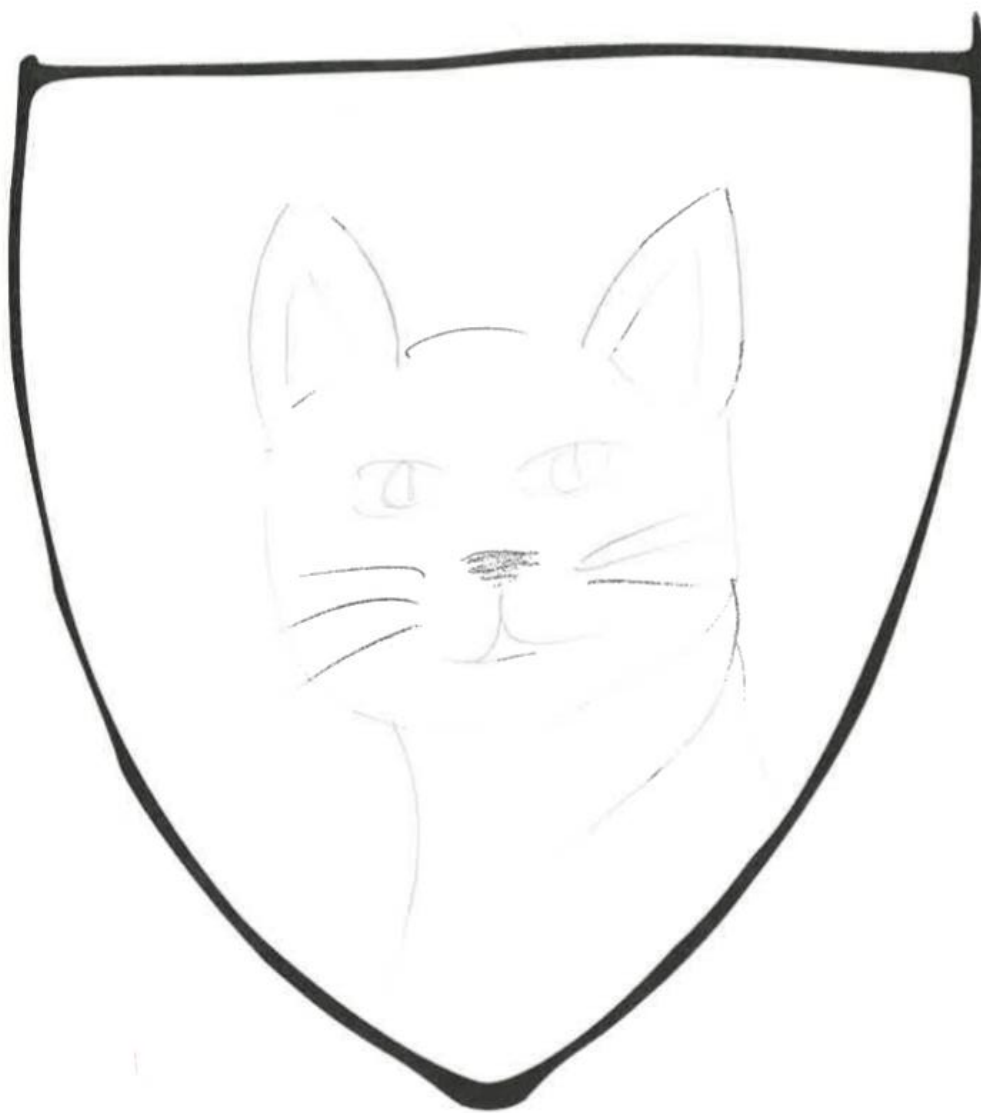
(po vylúštení dvou slov je spoj a za = napiš, co to slovo označuje)

Obr. 26: Třetí strana zkušebního pracovního sešitu

Úkol hodný hraběte:

Vytvoř si svůj erb, který bude reprezentovat Tvůj rod (můžeš se inspirovat svým příjmením nebo něčím, co je typické pro Tvou rodinu)

(tip: každý člen rodiny může vytvořit část erbu)
(tip: vymysli pro svůj rod legendu)

4

Obr. 27: Čtvrtá strana zkušebního pracovního sešitu

4. Na zámku:

Před Tebou stojí zámek, který začal stavět můj bratr Jáchym v roce 1806 v empíru. Pro toto období bylo typické, že se stavěly zámky velice střídmých, jednoduchých forem a inspirovala je Antika (starověký Řím). Já jsem zde trávil své dětství a poté jsem se na zámek vrátil po bratrově smrti a již jsem zde zůstal. Po převzetí moci komunistickým režimem zde vzniklo v roce 1949 lesnické učiliště a zámek sloužil jako škola a zároveň domov mládeže pro studenty. Po roce 1989 přešel zpět do rukou našeho rodu, stejně jako okolní památky.

Odraz minulosti:

Objedi zámek z druhé strany.

Prohlédni si zámek velmi pozorně. Tento obrázek, který vidíš, je přibližně z roku 1900. Srovnej ho s nynější podobou a najdi alespoň 5 rozdílů. Označ je!

5. Staň se mým architektem:

V době, kdy jsem se sem přestěhoval z ciziny, kde jsem pracoval jako duchovní, a poté jako politik, ještě zámek nebyl dostavěný. Postavena byla jen dvě postranní křídla zámku a na mně bylo, abych ho dokončil. Dokážeš si takhle zámek představit?

Navrhni zámek:

Že ne? Otoč na druhou stranu a staň se mým architektem! Dokresli zámek podle svých představ tak, jak si ho představuješ Ty!

Obr. 29: Šestá strana zkušebního pracovního sešitu

6. Hádej, kdo jsem!

Vrať se zpět nadruhou stranu zámku a hned naproti němu uvidíš stavbu čtvercového půdorysu. Prozkoumej ji ze všech stran a zkus uhádnout, co to může být.

Vyber jednu z možností:

kašna
studna
vchod do hladomorny
hrobka
mám vlastní teorii: .....

7. Kaple

Nyní se přesuňme přes schodiště ke kapli, která je nedaleko zámku. I když jsem byl na studiích rebel a poté mě neprávem obvinili z iluminátství, strávil jsem většinu života jako kanovník v Rezně. Kaple má, stejně jako zámek, velmi bohatou historii. I když ne vždy tak slavnou. V době, kdy zde bývalo lesnické učiliště, byla v kapli posilovna a střechou byla proražena díra na kamna. Dnes je již opravená, znovu vysvěcená a konají se zde svatby.

Bádání:

Stačil sis ji pořádně prohlédnout ze všech stran? Tak zodpověz:

Komu byla zasvěcena?

Sv. Tomáš z Lisieň

Kdy vznikla?

1936

I když je právě teď kaple zamčená, správný badatel se nezastaví před ničím. Vyber proto z následujících věcí ty, které bychom **NYNÍ** v této kapli **NE** našli:

VÍNO

OLTÁŘ

KNĚZ

SVÍČKA

KRUCIFIX

VĚŘÍCÍ LIDÉ

BIBLE

SOCHY SVATÝCH

8. Návštěva parku

Po prohlídce kaple vyrazíme do parku, který je mou oblíbenou částí prohlídky. Jako slavný botanik jsem zde trávil mnoho času. Dojdi zpět přes schodiště okolo zámku až k jezírku a zde Tě budou čekat další úkoly.

7

Obr. 30: Sedmá strana zkušebního pracovního sešitu

9. Park v číslech:

Rozhlédni se po parku. Obepíná zámek a rozprostírá se až dolů pod hrad. Jak na Tebe působí? Víš, že již nevypadá jako dřív, tak, jak si ho pamatuji já. Když jsem park vytvářel, nechal jsem zde vysadit mnoho vzácných druhů rostlin z celého světa. Dnes už bohužel zbylo jen málo z nich. I tak se zde ale najde mnoho exotických rostlin a stromů. Dokonce zde stával i tzv. Goethův buk. Johann Wolfgang von Goethe byl můj dlouholetý přítel. Víš, kdo to byl? Pokud ne, zeptej se ostatních. Projdi park směrem dolů, kudy vede i plot.

Hádej!

Jak moc máš dobrý odhad? Zkus uhádnout, jak veliký je tento park. Dám Ti na vybranou:

- A, 13ha ✓
- B, 20ha ✓
- C, 30ha ✗

(ha = hektar)

Kolik?

V roce 1817 jsem dělal soupisy rostlin, které tady byly (v parku a v botanické zahradě, kterou jsem také založil). Přesný počet snadno spočítáš:

$200 \times 5 + 1000 - 646 = \dots 1354 \dots$ druhů rostlin

10. Americké poselství:

Dobře si jednotlivé stromy prohlédni, můžeš na nich totiž najít skrytá poselství. Jedno z nich zde zanechali američtí vojáci, kteří zde byli na konci druhé světové války.

Goethův buk

Úkol pro badatele:

Najdi toto znamení a nakresli ho dolu do rámečku.

(tip: neboj se - znamení snadno rozpoznáš, pokud budeš mít oči otevřené - U.S.A.!)
(tip: Vymysli jiný způsob, jak po sobě zanechat poselství bez toho, abys ničil kůru stromů)

8

11. Duše stromů:

Někdo říká, že strom není jen kůra a dřevo, ale že má svou duši, a že každá z nich je jedinečná. Najdi si jeden strom, který se Ti nejvíce líbí a představ si místo něj člověka, skřítku nebo kohokoliv jiného. Jak by vypadal? Byl by malý/vysoký,... Jaké by měl vlastnosti? Všímej si detailů na stromě a nezapomeň použít i své prsty (jak jinak poznáš, jestli je ta bytost hrubá a zlá a nebo jemná a hodná).

Úkol:

Nakresli strom jako bytost. Pokud budeš vědět, napiš i název stromu, který sis vybral.

(tip: obejmí spolu s přáteli nebo rodinou tento strom a něco si přeji)

12. Cesta na "hrad":

Cestou dolů parkem uvidíš bílou budovu. Dojdi k ní (ta dříve sloužila jako domov mládeže) a okolo ní se dej vpravo cestou přímo k bývalému hradu - dnešnímu Salonu....

Z bývalého hradu zde zbyla jen věž a tu jsem přestavěl v roce 1810 na romantický Salon. Ostatní části hradu se postupně zbouraly a poslední kameny byly použity jako materiál pro stavbu zámku. K původnímu hradu se váže pověst, kterou Ti nyní budu vyprávět.

Pověst:

Byla o jednom rytíři, který velel zbrojnošům a ti měli chránit hrad. Jednou se ale stalo, že při nepřátelském nájezdu na hrad rytíř ze zbabělosti utekl, a díky tomu zbrojnoši zemřeli. Poté se na hrad vrátil a pod tíhou svědomí se zabil sám. Od té doby se tento rytíř zjevoval každý den v pravé poledne v bílém plášti a děsil ženy, které sem chodily pro trávu. ....A jak to bylo dál? Nemohu si nyní vzpomenout. Vymysli si své pokračování legendy a na konci putování se dozvíš, co se stalo.

13. Romantický hrad

Jak bys definoval/a slovo romantický? Slyšíme ho pořád, ale málokdo ho umí definovat. Romantická architektura se obracela do minulosti do doby rytířů a byl to směr, který doplňoval tehdejší empir. Inspiroval se starou architekturou jako byla například gotika. Typické jsou pro ni tzv. lomená okna a lomený oblouk, které můžeš vidět i na Salonu. Stavby měly také často tupé zakončení. Některé stavby dokonce měly záměrně připomínat zříceniny, i když byly teprve stavěny. Dobře se podívej na Salon a poté zkus dokreslit panelový dům tak, aby vypadal romanticky.

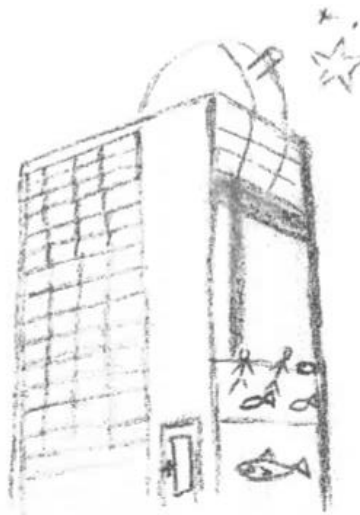
(tip: typickým příkladem romantické stavby je například zámek na Hluboké nebo v Lednici na jižní Moravě.)

Zapiš, jak mohla pověst pokračovat:

Ženy se ho bály, a proto
sem chodily různí svateční
a ochotní nápadníci zděšených
žen a pokoušeli se ho zabít.
Nápadníci se ale zděsili
také a tak tu sraši do
dnes.

Úkol:

překresli panelový dům tak, aby mohl být považován za romantickou stavbu.

10

Obr. 33: Desata strana zkusebního pracovního sešitu

14. Hrad:

Nyní jsem Ti ukázal, proč se takovými místům říká, že jsou romantická. Vnitřek Salonu byl znovu opraven do podoby, kterou vidíš nyní Ty. Uvnitř je točité schodiště, po kterém se dá vyjít nahoru na střechu a dnes Salon slouží jako místo pro konání svateb.

Takhle nějak hrad vypadal, když byl obydlený

Podívej se dobře na informační tabuli a zodpověz:

Kdo se udává jako první majitel na březinském hradu?

Jindřich z Elserborka

Z jakého roku?

1389

Kým byl opraven do stávající podoby?

viduam Kisserem h. Sternberga

(Mordán sam. Kisserem)

Ve kterých letech proběhla rekonstrukce?

2000-2003

15. Hradní sklep:

Posaď se na lavičku a zaposlouchej se do doby dávno minulé. Až půjdeš dolů, sejdi vpravo po schodech a najdeš tam původní hradní sklep. Představ si, co tam asi mohli skladovat. Někjaké dobré jídlo? Nebo něco jiného? Je jen na Tobě, aby jsi nakreslil/a, co tam asi mohli naši předci uchovávat.

(tip: pod hradem se nachází koupaliště, kde se můžeš osvěžit a také dětské hřiště)

Až dokreslíš sklepní zásoby, čeká Tě cesta na hradiště. **Pozorně si přečti instrukce:**

Sejdi podél hradního sklepa, abys ho měl/a po levé straně a dej se cestou vlevo nahoru do lesa.

Po chvíli se napojíš na cestu, která půjde zleva od Tebe. Jdi po ní dále. Až mineš odbočku doleva (ta vede k hradu), tak se dostaneš na křižovatku a tam se dej doprava a jdi po červeném značení. Vzhůru na hradiště!

Práce pro milovníky jídla:

Nakresli 3 věci, které tam mohly být:

11

1

Obr. 34: Jedenáctá strana zkušebního pracovního sešitu

16. Odpočinek:

Zhruba v necelé polovině cesty na hradiště Tě čeká místo, kde jsou lavičky a přístřešek. Posad se a odpočin si. I badatelé musí relaxovat. To zde dělal i slavný komik Vlasta Burian, který na Březině trávil své herecké prázdniny a měl také nedaleko hradiště vybudovanou chatu "Buriánku". Z ní bohužel zbyly jen základy. Jako paleontolog jsem se zabýval také zkamenělinami, které se v okolí nacházejí dodnes. Třeba na nějakou narazíš. Víš, co je to zkamenělina?

Úkol:

Vzpomeň si na nějaké filmy, ve kterých hrál Vlasta Burian:

Kdo je?

(tip: tyto filmy vysílají každé Vánoce v televizi)
(tip: Najdi pozoruhodný úkaz v okolí a vyfoť se u toho s rodinou nebo přáteli. Může to být opravdu cokoliv. Poté fotku sdílej na Instagramu pod #bylijsmenabrezine

17. Cíl - hradiště:

Před Tebou je vyhlídka s altánem, kterou jsem zde nechal zbudovat já. Rád jsem sem chodíval se svými přáteli. Všude okolo najdeš pozůstatky kamenných valů z původního hradiště, které je jedno z nejstarších v západních Čechách. Nejdříve zde sídlili Keltové, a poté Slované. Protože jsem se také velice zajímal o archeologii, tak jsem inicioval archeologické bádání. Našly se zde nádoby, zbytky kostí a tak podobně. Někdo se dokonce domnívá, že by toto místo mohlo být.....

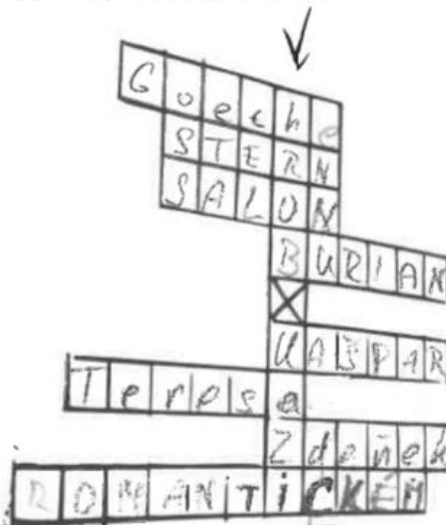
1. příjmení mého přítele, po kterém by pojmenován buk
2. překlad slova hvězda (viz náš erb)
3. jak se dnes říká bývalému hradu?
4. příjmení komika, který na Březině trávil prázdniny
5. X
6. mé jméno je (křestní jm.)
7. komu byla zasvěcena kaple u zámku? (jméno v 1. pádu)
8. jméno nynějšího majitele panství
9. v jakém stylu jsem přestavěl původní věž hradu? v..... stylu

Lušti:

vylušti tajenku a zjistíš, co se tady možná nacházelo

Tajenka je: *Krab Krzi*

Víš, kdo tato osoba byla? Jak se jmenovaly její sestry? Odkud ji můžeš znát?

12

Obr. 35: Dvanáctá strana zkušebního pracovního sešitu

18. Čas loučení:

Zde naše putování končí. Zjistil jsi, že zámek má bohatou historii. Také fakt, že kaple sloužila jako posilovna, v parku býval Goethův buk, na hradě zase bílý rytíř a o prázdninách jsme zde mohli vidět i Vlastu Buriana. V neposlední řadě také tvrzení, že slovanské hradiště mohlo

být ~~hezký~~..... a pochází z doby...~~6. a 10. století~~
(tip: podívej se na informační tabuli)

O mně jsi se dozvěděl, že jsem byl významný vědec, botanik, sloužil jsem jako duchovní a věnoval jsem se mnoha jiným věcem. Málem mě obvinili z iluminátství, obnovil jsem Salon a založil zde park s botanickou zahradou.

A o sobě jsi se dozvěděl, že jsi skvělý badatel a výborný pozorovatel. Máš trpělivost a zvědavou mysl. Gratuluji Ti a doufám, že Tě to bavilo. Na oplátku jsem Ti vložil řešení do obálky na další straně.
Bylo mi ctí Tě provést po mém pantví. Měj se hezky a přeji Ti krásný den...

(tip: Kdyby ses mě chtěl/a na něco zeptat nebo se jen podívat na něco nového o Březině, rodě Sternbergů a nebo o mé maličkosti můžeš se přidat k skupině na facebooku s názvem: BADATELÉ KAŠPÁRA STERNBERGA)

(tip: zapiš se do knihy návštěv :))

tipy na výlet:

Určitě doporučuji navštívit hrad Český Šternberk, kde sídlí nynější majitel březinského zámku a okolí, pan Zdeněk Sternberg. Dále také například Muzeum v Rokycanech nebo v Radnicích, kde mají ukázky zkamenělin a také mnoho informací o mně. Nebo navštiv hrobku našeho rodu, která je ve Stupně (dvě vesnice odtud). Nechal jsem ji zbudovat tak, aby od ní bylo vidět na březinský zámek a připomínalo mi to pomíjivost lidského bytí. (Tam jsem nyní uložen i já.)

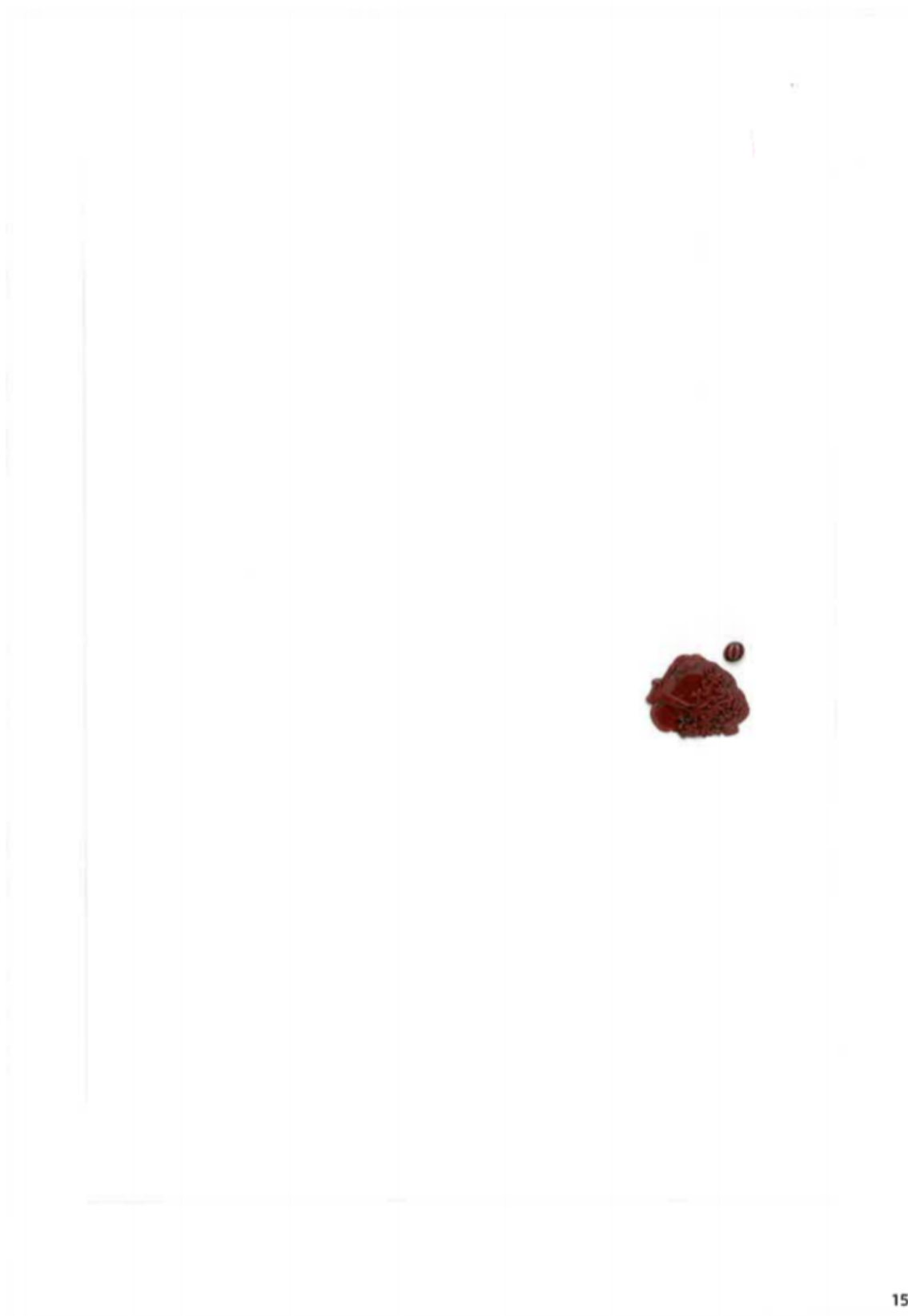
13

Obr. 36: Třináctá strana zkušebního pracovního sešitu

Zde je prostor pro Tvé poznámky:

Moc se mi to líbilo, až na tu cestu. Děkuji!!!

Obr. 37: Čtrnáctá strana zkušebního pracovního sešitu

Obr. 38: Patnáctá strana zkušebního pracovního sešitu

Po stopách hraběte Sternberga
Pracovní sešit k březinským památkám pro děti od 11 do 15 let
a nejen pro ně...

© Hana Šípová 2018

Text, ilustrace, grafický návrh: Hana Šípová

připraveno za použití kresebných podkladů J. Richtera

Poděkování za vznik tohoto sešitu patří panu Zdeňku Sternbergovi

Pracovní sešit byl vytvořen jako součást kvalifikační práce na KVV PF JU

16

Obr. 39: Šestnáctá strana zkušebního pracovního sešitu

Obr. 40: Sedmnáctá strana zkušebního pracovního sešitu

Zdroje příloh

Přílohy I.

Obr. 1: MYSLIVEČEK, Milan a Ferdinand ŠUSTÁČEK. *Erbovník 2, aneb, Kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví*. Vyd. 1. Praha: Horizont, 1997. 237 s. ISBN 80-7012-091-6. s. 56.

Obr. 2: Muzeum Rokycany inv.č. 014929/1

Obr. 3: Muzeum Radnice inv. č. 8126, přírustkové číslo 60/74

Obr. 4: <http://www.zcm.cz/node/190/kaspar-m-sternberg-brezina>

Obr. 5 a 6 : Oblastní archiv Rokycany 1 sig. F KT 911 složka Březina

Obr. 7: Muzeum Rokycany inv. č. 014929/1

Obr.8: HAUBELT, Josef. *Kašpar M. Šternberk, přírodovědec a geolog*. Praha: Ústřední ústav geologický, 1988. 86 s. ISBN neuvedeno s. 51

Obr. 9: Vlastní archiv

Obr. 10: Vlastní archiv

Obr. 11: Muzeum Rokycany inv. č. 012786/2

Obr. 12: Muzeum Rokycany inv. č. 019888

Obr. 13: Muzeum Rokycany inv. č. 015719/4

Obr. 14: Vlastní archiv

Obr. 15: Vlastní archiv

Obr. 16: Vlastní archiv

Obr. 17: Muzeum Rokycany inv. č. 010035/1

Obr. 18: Vlastní archiv

Obr. 19: BUKAČOVÁ, Irena. *Hrady a tvrze Rokycanska v díle Františka Alexandra Hebera*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, 2000. Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany, s. 15.

Obr. 20–25: Vlastní archiv

Přílohy II.

Pověst 1: KÖNIGSMARK, Josef. Rokycansko Radnicko a Zbirožsko v lidových vyprávěních. 2. vydání. Rokycany: Národní souručenství, 1940. s. 121-124.

Pověst 2: PETR, Kůs. Rokycansko v pověstech 4. Rokycany: Agentura AM art, 2010. s. 63-64.

Přílohy III.

Obr. 1–40: Vlastní zdroj